

ZANMGOVORE I PIŠU: Nikola Lunić, Nenad Kovačević, Anamari Repić, Miroslava Pudar, Duško Lopandić, Brankica Janković, Vildana Selimbegović, Veseljko Koprivica, Mirko Dautović, Marko Savković, Isidora Everts, Momčilo Pantelić, Nikola Marković, Zoran Andrić, Jaroslav Pecnik, Dragoslav Simić, Duško Radosavljević...

3 NOVI GAZIN

BROJ 764

ISSN 2217-5628



2. IV 2026.

Lokalni izbori
Ogoljeni rat
države protiv
građana

Rat protiv Irana
Promenljivi
ciljevi, nejasan
ishod

Mađarska uoči izbora
Neliberalna
demokratija i
njeni poslednji
dani

PREDRAG VOŠTINIĆ

VOLEO BIH DA
TUŽILAC OPIŠE
OVE IZBORE

3 NOVI 3 MAGAZIN



Prvi
saznajte
najnovije
vesti

Mobilna aplikacija Novog magazina



PREUZMITE NA
Google Play



8

Ogoljeni rat države protiv građana

Na izborni dan zabeleženi su ulični fizički sukobi, krvave glave, potezanje pištolja, batinanja motkama, paralelni birački spiskovi, sumnje o kupovini glasova, od čega je policija najčešće okretala glavu.



40

Neliberalna demokratija i njeni poslednji dani

Za razliku od prethodnih izbornih ciklusa, opozicija u Mađarskoj sada ima lidera oko koga se može okupiti jer je Peter Mađar nekada bio deo „unutrašnjeg kruga“ Fidesa i predstavlja izazivača kome je teško prišiti etiketu „izdajnika“



56

Rekvijem za jedno vreme i knjige

Prvi ljudi iz velike literature koje sam upoznao još kao đak bili su Valter Skot, Žil Vern, Konan Dojl, Džek London, Maksim Gorki, Zola. Druge ne navodim jer nema smisla gomilom imena zatrpavati ovaj kratak tekst



FOTO: ĐURAD ŠIMIĆ

INTERVJU

18

Voleo bih da tužilac opiše ove izbore

Ako većinu stižeš na silu, onda to nije pravo većine nego pravo jačeg. A ako nisi najjači, čak ni nadmoćniji, naoružani si i onda to nije ni pravo jačeg nego pravo osionog i pravo onoga ko je uzurpirao sistem, kaže Predrag Voštinic sumirajući izborne neprilike Srbije

SRBIJA

23

Dijalog bez zamaha



26

Sve češće ko prvi – njegovo je

28

Od De Kalijera do AI

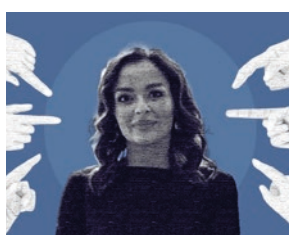
30

Rizična profesija

REGION

32

Obračun sa ženama i djecom



34

Milijarderi i sirotinja

SVET

37

Promenljivi ciljevi, nejasan ishod



42

Udar na migrante – prodavce

44

Skok cene

KULTURA

46

Pokretne slike

48

Izdašna predstava za oči, srce i um

50

Neumorni umetnik avanture

51

Više od onoga što se na prvi pogled čini



52

Kronika hrvatske političke (ne) ozbiljnosti

54

O hedonizmu pričom i slikom

55

Književni portret Ivana Negrišorca

RUBRIKE

04 Arena

08 Širi ugao

62 Pisma iz preka

5 minuta sa...

Nikolom Lunićem

Vojni konsultant i analitičar, kapetan bojnog broda u penziji Nikola Lunić smatra da vojnu neutralnost Srbije niko u svetu ne prepoznaje. „Snagu jedne vojske čini pre svega čovek. Jugoslavenska narodna armija je nekada bila toliko jaka jer su mnogi Jugoslaveni u to vreme bili spremni dati svoj život za svoju zemlju. Danas to nije baš tako i nisu samo Srbija i region karakteristični po tome, nego je tako svuda u svetu „, kaže Lunić za podkast Novog magazina „Istina i Mitovi: Srbija, Rusija i Kina“ (<https://naslovi.net/2026-03-28/novi-magazin/istine-i-mitovi-srbija-kina-rusija-17-nikola-lunic/41550551>) i dodaje: „To možemo sagledavati na aktuelnim ratovima.“

Koji su to principi?

Prvo društveni bruto proizvod na osnovu kojeg se određuje vojni budžet, dakle prvo pare, potom demografski kapacitet u kvalitativnom i kvantitativnom smislu jer ne treba sagledavati samo kako su ljudi obučeni za vojnu službu nego i koliko ih je. Na kraju ne manje važno, a često presudno, to je potencijal vojnog savezništva. Srbija taj potencijal nema, izabrala je jednu, rekao bih, oktroisanu politiku vojne neutralnosti koja je u sadašnjem svetu i geopolitički okolnostima apsolutno neodrživa. Bez obzira što nam se prikazuju nova naoružanja nabavljena i sa zapada i sa istoka – što bi zvaničnici rekli „multivektorski pristup nabavci“ – to nam pravi velike probleme. I to ne samo u logistici vojske na operativnom nivou, nego isto tako i u spoljnoj politici; ovaj narod ne zna ni gde ide ni s kim ide.

Rekli ste da u vojnoj strategiji i dalje imamo odnose sa ODKB, odnosno istočnim savezom.

U našim stratezijskim dokumentima nacionalne bezbednosti i odbrane koji su najviši nivo, jasno je rečeno da nam je interes saradnja sa NATO-om, a opredeljenje saradnja sa ODKB. Taj je savez dokazao svoj potencijal i u ratu u Nagorno Karabahu, a i sada sa Iranom; Rusija, odnosno Moskva, nije pomogla ni Jerمني-

ju koja je bila deo ODKB-a, za razliku od Azerbejdžana, koji nije bio njegov deo. A, rekao bih i sa Iranom, koji je u jednom trenutku stratezijski pomogao Rusiji u ratu sa Ukrajinom.

Iz toga bismo mogli zaključiti šta bi se desilo kad bio došlo do nekog vojnog, ratnog sukoba u kome bi učestvovala Srbija?

Da, možemo izvući zaključak da je Srbija u ovom trenutku, sa ovakvom nacionalnom strategijom jako ranjiva, jer strategija koju je, usput budi rečeno pisao Aleksandar Vulin kao ministar odbrane, ne odgovara geopolitičkom kontekstu, ni u regionu, ni u svetu. Umesto da se bavimo razumevanjem sveta i čuvanjem opstanka Srbije ni radimo suprotno; švercujemo oružje, nabavljamo ga od Rusije i Kine, kršimo embargo Evropske unije i sveta da bismo ovde u regionu napravili nestabilnost. I gde smo doveli region? U situaciju nepoverenja, gde se ni mi ni iko ovde ne možemo osećati bezbedno.

Vojne tajne spadaju u najbolje čuvane, ali logično je pretpostaviti da ni za Rusiju, ni za Kinu, Srbija i nije neka tajna. Na koji način vojna sila utiče na političke odnose?

Rekao bih da je Srbija već dugo žrtva jednog veoma agresivnog hibridnog rata. Evo, nedavno smo se sećali devetomartovskih demonstracija 1991. i ukoliko uporedite današnju Srbiju – ispravime ako grešim – orijentacija naših generacija je bila uglavnom prozapadna.

Bar onih koji su vodili i izveli demokratske promene.

Tako je, a danas su mahom svi proruski, pa i oni koji su prozapadni ne smeju tako da se izjasne. Zašto smo do toga doveli društvo, pitanje je, a ja mislim da je to zbog stranog malignog uticaja koji se iskazao devedesetih godina prilikom raspada bivše Jugoslavije kada je ruska vojska, kršeći embargo UN pomagala hrvatskoj vojsci i kreirala praktički hrvatsko vazduhoplovstvo i tamošnjoj vojsci pomogla i obukom i tehnikom, a na kraju krajeva i logistikom. Naš narod ne zna

najbolje da je zahvaljujući tome hrvatska vojska osvojila ne samo Knin, nego bila i pred Banjalukom koju su spasili Amerikanci svojom diplomacijom. Oni su u Zagrebu insistirali da je hrvatska vojska povuče, inače će leteti avioni iz Avijana, a Istočna Slavonija će se integrisati u Srbiju.

Kako vi posmatrate odnos Beograda i Moskve, kao vazalski ili na drugi način?

To je na neki način fantazmagorija bratske ljubavi, ne može se okarakterisati vazalskim odnosom, jer vazali znaju ko su im gospodari; mi ne razumemo ni rusku kulturu, ni rusko društvo, a rusko društvo najbolje, na žalost na najgori način, poznaju ovi nesretnici koji idu iz Srbije da se u Ukrajini bore za principe koje ne razumeju, uglavnom na strani Rusije. Mi smo vaspitani na mitu o bratskoj ljubavi i pravoslavnoj braći koja u principu ne odgovara stvarnosti. Rusi su vaspitani na imperijalnim tradicijama i taj imperijalizam vide kao sredstvo za postizanje svojih ciljeva, a Srbi su im kroz celu istoriju služili kao alat i nije uzalud naš čika Jova Zmaj pisao pesmu o ruskoj diplomatiji posle Sanstefanskog mira i Berlinskog kongresa kad su nas izdali; hvala ti, hvala, srpska nemajko, blažen ko u tebe nade polaže!

Pa i današnja drama sa NIS-om to pokazuje, iako već četiri godine Srbija ne uvodi sankcije Rusiji?

To je upravo posledica agresivnog delovanja; mi slušamo poslednjih decenija da je diversifikacija energetskih izvora jedna od naših najvažnijih stavki, a kad se danas okrenemo vidimo da isključivo zavisimo od ruskih izvora, osim JANAF-a koji nam dovozi naftu zahvaljuću Hrvati. A ta naša ruska braća nam i gas daju na tri meseca, da se slučajno ne bi približili zapadu.

Drže nas u v.d. stanju prijatelja, kao što vlast drži direktore u v.d. stanju!

Da, v.d. – stanje bratske ljubavi. Ali, moram da naglasim da je rusko stanovništvo, bar iz ovog evropskog dela, duboko evrocentrično i mentalno usmereno kao Evropi iako njihova politika klika to ne prihvata.

Kritikovali ste nabavku supersoničnih ili kakvih već raketa od Kine za koje Srbija nema nosače. Šta bi bilo sa tim skupim oružjem ako bi, hipotetički, Srbija rešila da se priključi NATO-u?

To visokosofisticirano oružje promenilo je balans snaga u regionu, pri čemu je Srbija prekršila embargo EU. Kini uveden posle Tjenanmena. Ali, u principu ništa se ne bi desilo, jer Srbija mora biti kompatibilna sa NATO-snagama i u procedurama i u logistici, ti se standardi ne mogu integrisati sa kineskim radarima. To pokazuje primer Turske. Mi smo napravili poseban nosač na MIG -29, koji izlaze iz upotrebe, a ne mogu se primeniti na francuske rafale.

Kakva je spoljnopolitička pozicija Srbije danas, oslanja se na one četiri noge ili je ostala na dve nestabilne.

Društvo danas u Srbiji voli da romantizuje priču o multipolarizmu i istina je da se napušta unipolaran svet, ali nisam siguran da će svet kao bude multipolaran biti mnogo opasniji od današnjeg.

Mislite na eventualno postojanje više jakih centara moći koji su međusobno zavađeni?

Tačno, ali tehnološki razvoj je doprineo tome, kako kaže američki teoretičar Ričard Has što se meni jako dopada, da klizimo u nepolarni svet. U tom nepolarnom svetu mnogi nedržavni entiteti imaju moć veću od državnih. Videli smo već da se mora pregovarati sa Hamasom i Hezbolahom, a neki pojedinci poput Ilona Maska imaju moć da odlučuju i o kontekstu bitaka koje se vode i verovatno završetku nekih ratova.  J. J.

SrBlja apsurdna

Piše: Dragan Stošić, urednik



Kao glumac i pozorišni stvaralac, i dalje verujem u snagu pozorišta, napisao je, između ostalog, Vilem Dafo u svojoj poruci za ovogodišnji *Međunarodni dan pozorišta*, koji je proslavljen 27. marta.

Dafo misli da u svetu koji je sve više podeljen, kontrolisan i nasilan, izazov jeste da se izbegne propadanje pozorišta i njegovo svođenje na komercijalno preduzeće za zabavu, ili na pukog institucionalnog čuvara tradicije. Umesto toga, nastavlja on, treba Negovati sposobnost pozorišta da povezuje ljude, zajednice i kulture, i da pre svega postavlja pitanja o tome kuda idemo.

Kvalitetno pozorište, dodaje Dafo, dovodi u pitanje način na koji razmišljamo i podstiče da zamislimo ono čemu težimo. Mi smo društvena bića stvorena za kontakt sa svetom. Svako čulo nas vodi ka susretu, a kroz taj susret stižemo jasniju predstavu o tome ko smo. Kroz priču, estetiku, jezik, pokret i scenografiju – pozorište, kao ukupna umetnička forma, može da nam pokaže šta je nekada bilo, šta sada jeste i kakav bi naš svet mogao da bude.

Dafo, nažalost, ili na sreću, nije isprobao (šta sada jeste) „srbski svet“. Onaj u kome caruje *teatar apsurdna* i većina njegovih (opisanih) karakteristika, od likovi koju su uhvaćeni u beznačajnim situacijama, primoranih da ponavljaju besmislene radnje, preko mono(dija)loga punih klišeja, igara reči i gluposti, do zavera koje se ciklično ili apsurdno ponavljaju... Sve uvijeno u komediju koja se meša sa tragičnim i strašnim slikama.

Onaj u kome policija otvoreno štiti kriminalce, a na običnom narodu isprobava različita oružja – od pendreka, preko hemijskog do *zvučnog*. U kome se isti ti krimosi aboliraju i(li) nagradju ordenjem *narodnih heroja*, i još važnije, *bogato obeštećuju*, a narodu se serviraju svakodnevnne laži o *ekonomskom tigru* koji samo što nije postao lider u svetu veštačke inteligencije i naučne fantastike, u kome će on (narod) imati toliko para da neće znati šta s njima da radi.

„Srbski“ je to „vlažni san“ da masa otkači sve *blokade* i sluša (velikog) Acu Srbina (brata) – koji neprestano pobeđuje sa DE-SET prema NULA (i jedini SVE zna i kontroliše), Sinišu (lažnog cara Šćepana) Malog, (besnu na sve što pokazuje znakove inteligencije) Anu Brnabić i ostatak dvorskih evet efendija...

Isti „san“ koji je pozorište prognao na ulicu, gde se „peva i puca“ i proizveo neprijatelja od svakog mislećeg pojedinca. Isti onaj koji je kreativnost zamenio partijskom pripadnošću, znanje lažnim diplomama... i tako dalje, i tome slično.

A, samo pet dana ranije, 22. marta, glumci *Narodnog pozorišta* u Beogradu au nakon predstave ponovo održali štrajk upozorenja, u prepoznatljivoj scenografiji sa banerima *Narodno je narodno* i *Smena uprave odmah*, a publika ih je pozdravila ovacijama. Bio je to nastavak „borbe sa vetrenjačama“, potraga za radnim, ljudskim i svim drugim pravima koja (bi trebalo da) pripadaju građanima ove države. U nacionalnom teatru, na čijem je čelu *beloorlaš*, izaslanik i poklonik etikete AV...

I u drugim teatrima u Srbiji bilo je znakova otpora (*Šabačko pozorište*, recimo), i u kulturnim institucijama (*Beogradska filharmonija*), i manifestacijama (*Ne:Bitef*, kao najtvrdi), i među pojednim umetnicima koji svoj kreativni potencijal ne vide u SrBlji...

U tom kontekstu vraćamo se na Dafoa, koji priznaje da je publika svedok koji pozorištu daje smisao i život. To je isto, nastavlja, kao što u kockarnicama postoji znak na kojem piše: „Morate da budete prisutni da biste pobedili“. Zajedničko iskustvo u realnom vremenu, čin osmišljenog stvaranja, ali uvek na drugačiji način, očigledna je snaga pozorišta. Društveno i politički, pozorište nikad nije bilo ovoliko važno i neophodno za naše razumevanje nas samih i sveta.

Važi li to i za SrBlju!?! 



Iranski projektil pogodio Petah Tikvu

Stanovnici Petah Tikve i izraelske bezbednosne snage jutros su pregledali mesto na koje je pao iranski projektil tokom najnovijeg talasa napetosti u regionu. Prema prvim informacijama, projektil je izazvao materijalnu štetu, a povređenih nema. Istraga o vrsti projektila i tačnom pravcu iz kojeg je lansiran je u toku, a vlasti pozivaju građane na oprez. (AP Photo/Ohad Zwigenberg)



Ogoljeni rat država



FOTO: YOUTUBE PRINTSCREEN

Na lokalnim izborima 29. marta u deset mesta Srbije država, oličena u vladajućoj Srpskoj naprednoj stranci (SNS) koja je zgazila sve institucije, podelila je i pobedila građane, ali i pored toga se pokazalo da se smanjila podrška toj stranci i da je sve jasnija alternativa režimu u savezima studenata i opozicije.

Građani su 29. marta pokušavali da, u nikad gorim uslovima, biraju lokalne vlasti u Boru, Smederevskoj Palanci, Bajinoj Bašti, Kuli, Lučanima, Arandelovcu, Kladovu, Knjaževcu, Majdanpeku i užičkoj gradskoj opštini Sevojno.

Iako su naprednjaci slavili pobjedu sa 10:0, kako je pre nego što su lokalne izborne komisije objavile preliminarne rezultate neovlašćeno saopštio predsednik Srbije Aleksandar Vučić na konferenciji za medije SNS-a, ta pobjeda nije tako ubedljiva kako je on to pokušavao da predstavi niti je primer poštovanja demokratskih standarda.

Na izborni dan zabeleženi su ulični fizički sukobi, krvave glave, potezanje pištolja, batinanja motkama, paralelni birački spiskovi, sumnje o kupovini glasova, od čega je policija najčešće okretala glavu. U nekim mestima studenti i opozicija najavili su da će tražiti ponavljanje izbora na više birališta, ali iako to neće bitnije promeniti odnos snaga u parlamentima, pokazaće šta sve vlast mora da upregne da bi se održala

Piše: **Nenad Kovačević**

Posle ogoljene funkcionerske kampanje, koju su predvodili najviši državni zvaničnici iz redova SNS-a: Vučić, premijer Đuro Matić, predsednica Narodne skupštine Srbije Ana Brnabić, ministri, državni sekretari i drugi funkcioneri, koristeći sve državne resurse, usledio je izborni dan koji je više ličio na građanski rat države protiv sopstvenih građana koji se protive politici SNS-a nego na praznik demokratije.

Na izborni dan zabeleženi su ulični fizički sukobi, krvave glave, potezanje pištolja, batinanja motkama, paralelni birački spiskovi, sumnje o kupovini glasova, od čega je policija najčešće okretala glavu. U pojedinim gradovima studenti i opozicija najavili su da će tražiti ponavljanje izbora na nekim biralištima.

I pored toga, liste studenata i opozicije u većini mesta ostvarile su izuzetne rezultate, što ukazuje na proces kojim je režim u Srbiji ozbiljno poljuljan od studentskih i građanskih protesta koji su usledili nakon tragedije 1. novembra 2024. godine, u kojoj je poginulo

ve protiv građana

16 ljudi pri padu nadstrešnice sa Železničke stanice u Novom Sadu.

PRIVOĐENJE STUDENATA:

Dva dana uoči izbora policija je privela studente Luku Davidovića iz Valjeva, Lazara Bučevca iz Užica, Radovana Liknića iz Mionice i Blanka Majstrović iz Kraljeva, koji su se uputili u Sevojno. Neki od njih su, kako za Novi magazin objašnjava njihov advokat Radovan Novaković, bili angažovani kao posmatrači, a užička saobraćajna policija je 28. marta oko 19 časova na prilazu Sevojnu zaustavila automobil kojim su se prevozili.

Potom su stigli pripadnici interventne policije koji su prilikom

pretresa u Davidovićevom rancu pronašli teleskopsku palicu, dve baklje, biber-sprej, mali višenamenski o rasklopivi nož, kao i tri radio-stanice za komunikaciju koje, kako navodi Novaković, nisu bile ispravne.

Za većinu pronađenih predmeta advokat ocenjuje da se „ne mogu smatrati ofanzivnim oružjem niti su bili namenjeni za bilo kakav napad već, naprotiv, za eventualnu samoodbranu“.

„Studenti su, u pratnji policijskih vozila, došli u Policijsku upravu Užice i dali izjave u svojstvu građana. Svi su pušteni posle jednog sata, a protiv Luke Davidovića su rekli da će podneti prekršajnu

prijavu u vezi s kršenjem zakona o oružju i municiji – objasnio je advokat Novaković.

Dodaje da „postoje informacije o tome da je cela ta akcija pripremana s ciljem da se studenti optuže za neko krivično delo, ali je to sprečeno“.

O sprezi policije i režimskih medija, ističe naš sagovornik, ukazuje fotografija na kojoj se vide studenti kako stoje prilikom pretresa vozila, a koja je objavljena u Informeru samo jedan sat od tog događaja, što je, kako navodi, „režimu bilo potrebno da izazove tenzije povodom lokalnih izbora u Sevojnu“.

„Fotografiju je napravio policajac privatnim mobilnim telefonom i ona je nepun sat od pretresa vozila objavljena u Informeru. To govori da je cela ta akcija organizovana da bi se sačinila takva fotografija za Informer – objašnjava advokat Radovan Novaković, i protiv tog policajca najavljuje prijavu Unutrašnjoj kontroli MUP-a Srbije. Sa druge strane, Policijska uprava

CRTA: Zastrašuje i to što su među batinašima i drugim operativcima za prljave poslove na terenu posmatrači i građani prepoznavali zaposlene u javnim ustanovama i preduzećima iz raznih gradova Srbije

FOTO: PRIVATNA ARHIVA



Užice i MUP Srbije o tom događaju se do sada nisu zvanično oglasili.

NAPADI: Tokom izbornog dana posebno dramatično bilo je u Boru, Kuli i Bajinoj Bašti, gde su zabeleženi prizori krvavih glava, napadi na posmatračke izbora, aktiviste, novinare, iako je bilo mnoštvo policajaca sa službenim vozilima, pa i kordoni njihovih kolega u opremi za razbijanje demonstracija.

U Bajinoj Bašti je sat i po po otvaranju birališta, grupa pristalica naprednjaka, o čemu su objavljeni video-snimci, u blizini sale za iznajmljivanje „Tomeks“, a nedaleko od biračkog mesta broj pet, fizički napala čoveka koji je tuda prolazio; živi u blizini te sale i, kako se saznaje, nema veze s politikom.

U toj sali se, objašnjava za Novi magazin advokat Uroš Đokić iz GG „Ujedinjeni za Bajinu Baštu“, nalazila baza SNS-a: „U njoj je bilo 200 naprednjaka. Čim se neko približi tom objektu, na sto metara od biračkog mesta, oni bi izlazili iz tog prostora i jurili ljude, a motkama su izlupali i jedan automobil, i to naočigled stanovnika Bajine Bašte.“

Podseća i na to da su noć uoči izbora na parking u centru grada isečene gume na nekoliko automobila kojima su u Bajinu Baštu stigli predstavnici posmatračkih

Posle ogoljene funkcionerske kampanje, koju su predvodili najviši državni zvaničnici iz redova SNS-a koristeći sve državne resurse, usledio je izborni dan koji je više ličio na građanski rat države protiv sopstvenih građana koji se protive politici SNS-a nego na praznik demokratije

organizacija. Ističe i to da je na izborni dan u gradu bilo mnoštvo sumnjivih tipova u crnoj odeći s kapuljačama, koji su patrolirali u grupama, kao i više od 80 automobila šabačkih registarskih oznaka.

Na sreću, tenzije su se smirile u popodnevnom satima, a na izbore je, od 21.206 upisanih u birački spisak, izašlo njih 74,82 odsto. Iako je na izborima učestvovalo šest lista, suštinski se izborna trka vodila između široke koalicije oko

SNS-a i Grupe građana „Ujedinjeni za Bajinu Baštu“, koju čine studenti i opozicija.

Prema preliminarnim rezultatima izborne komisije, koalicija oko SNS osvojila je 52,37 odsto, a „Ujedinjeni za Bajinu Baštu“ 40,33 odsto glasova. Ostali učesnici izbora nisu prešli cenzus. Lokalna skupština broji 45 odbornika i, prema raspodeli mandata, naprednjačka koalicija imaće 25, a „Ujedinjeni za Bajinu Baštu“ 20 odbornika.

Rezultati

Prema prvim rezultatima koje je saopštio član Srpske napredne stranke i predsednik Srbije Aleksandar Vučić koalicija oko SNS dobila je u Kladovu – 70 odsto. Potom slede – Majdanpek (63), Lučani (60), Smederevska Palanka (56,5), Knjaževac (56), Arandelovac (50), Bajna Bašta (52,3), Sevojno (49,6), Kula (49) i Bor (48).

Liste studenata i opozicije najveću podršku dobile su u Kuli – 47,5 odsto, a nakon u Arandelovcu (46,16), Sevojnu (44,85), Bajinoj Bašti (40,33), Boru (40), Lučanima (33), Knjaževcu (32), Majdanpeku (31,5), Smederevskoj Palanci (28,5) i Kladovu (26).

Činjenica na koju ukazuju analitičari i opozicioni poslenici iz različitih struja jeste da pojedinačno SNS gubi moć, a posebno tamo gde su snage izjednačene. Naime, osvojeni mandati pripadaju koaliciji, čiji je stožer SNS, ali i drugi odbornici imaju odbornička mesta.

OEBS I SAVET EVROPE: Nezabeležen nivo nasilja

Predstavnik Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju za slobodu medija i bivši šef Misije OEBS u Srbiji Jan Bratu (Jan Braathu) ocenio je tokom izborne noći da je na lokalnim izborima u nedelju u Srbiji bio „nezabeležen nivo nasilja i zastrašivanja novinara“ i pozvao vlasti Srbije da to osude „javno i nedvosmisleno“.

Bratu je na platformi X napisao da su ti „izbori u deset opština Srbije bili u znaku mnogobrojnih dokumentovanih opstrukcija i fizičkih napada na novinare“, i pozvao organe Srbije za sprovođenje zakona i tužilaštvo da zaštite slobodu medija i bezbednost novinara, i da procesuiraju počinioce napada i zastrašivanja.

„Bezbednost novinara je obaveza i odgovornost države“, ukazao je Bratu i podvukao da „razlike u političkim stavovima ne opravdavaju nasilje i zastrašivanje“.

Bratu je u saopštenju podsetio na obavezu Srbije da poštuje Odluku Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18, donetu 2018. godine u Milanu o bezbednosti novinara, koja se smatra prekretnicom jer od država učesnica OEBS-a zahteva da sprečavaju,

istražuju i gone zločine protiv novinara.

Ta odluka potvrđuje da novinari, medijski akteri i svi drugi koji doprinose javnom diskursu treba da budu zaštićeni od pretnji i nasilja, i poziva države da istraže zločine protiv novinara i pozovu počinioce na odgovornost.

Lokalni izbori održani 29. marta u 10 opština u Srbiji sprovedeni su uz uglavnom poštovanje procedura na biračkim mestima, ali su ih obeležili nasilje, pritisci i nejednaki uslovi kampanje, što ozbiljno narušava poverenje građana u izborni proces, saopštio je Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Saveta Evrope.

Posmatračka misija, koja je jedina međunarodna organizacija s mandatom za praćenje ovih izbora, rasporedila je šest timova sa ukupno 13 posmatrača, koji su obišli više od 75 biračkih mesta u sedam opština.

Zabeleženi su incidenti nasilja, posebno u Arandelovcu, kao i prisustvo većih grupa osoba, često neidentifikovanih i maskiranih, koje su stvarale pritisak na birače. „Nijedan birač ne bi smeo da se oseća ugroženo dok ostvaruje svoje demokratsko pravo“, navodi se u saopštenju.



FOTO: NENAD KOVAČEVIĆ

Podsećanja radi, pre četiri godine, naprednjaci su imali 24, a socijalisti šest, pa je ta koalicija brojila 30 odbornika, odnosno pet manje nego sada. Sa druge strane, opozicija „Ujedinjeni za pobjedu Bajne Bašte“ tada je imala devet predstavnika, Zdrava Srbija tri, Socijal-

demokratska stranka dva, a Dveri jednog odbornika.

Uroš Đokić, predstavnik „Ujedinjenih za Bajinu Baštu“, naveo je da za tu listu „izbori još nisu završeni, zbog uočenih nepravilnosti. Na tri ili četiri biračka mesta uočili smo nepravilnosti i

tražićemo uvid u birački materijal. To ne može promeniti ishod izbora, ali radi se o prkosu i ujedinenju u nameri da sačuvamo svaki mandat“, kazao je Đokić okupljenim građanima u izbornoj noći koji su iščekivali rezultate izbora.

Ukazano je i na niz nepravilnosti, uključujući narušavanje tajnosti glasanja i fotografisanje glasačkih listića, uz neujednačene reakcije biračkih odbora. Posmatrači su ocenili da je potrebna dodatna profesionalizacija rada biračkih tela kroz obavezne obuke i jasnije procedure.

Tokom predizbornog perioda kampanja je, kako se navodi, bila formalno pluralistička, ali izrazito polarizovana i fokusirana na nacionalne teme, uz pogoršanje u odnosu na izbore 2022. godine. Nevladine organizacije i nezavisni mediji ukazali su na navode o pritiscima na birače i zaposlene, kupovini glasova i zloupotrebi javnih resursa, što su predstavnici vlasti negirali.

Kongres je posebno naglasio problem nejednakih uslova, uz prisustvo državnih funkcionera u kampanji i izražene razlike u finansiranju političkih aktera. Takođe je ukazano na dodatno brisanje granice između države i vladajuće stranke.

Medijsko izveštavanje ocenjeno je kao neizbalansirano, sa ograničenim prostorom za opoziciju, dok su zabeleženi i pritisci na novinare. Posebno je istaknuta slaba dostupnost nezavisnih televizijskih sadržaja van većih gradova.

Među novim problemima izdvojeno je i prisustvo velikog broja takozvanih „pseudoposmatrača“ – oko 6.500 akreditova-

nih osoba iz organizacija bez jasnog kredibiliteta, od kojih neki nisu ni nosili oznake, a u pojedinim slučajevima su uticali na izborni proces.

Kao pozitivan korak posmatrači su ocenili formiranje komisije za unapređenje biračkog spiska, u kojoj učestvuju i predstavnici opozicije i civilnog društva, kao i primenu rodni kvota i učešće mladih u izbornom procesu.

Kongres Saveta Evrope preporučio je dodatne mere za jačanje integriteta izbora, uključujući standardizaciju procedura, bolju obuku izbornih organa i razmatranje uvođenja jedinstvenog izbornog ciklusa za lokalne izbore.

Zaključeno je da je za jačanje poverenja građana neophodno efikasnije reagovanje institucija na prijavljene nepravilnosti i dosledna primena vladavine prava tokom celog izbornog procesa.

O nezabeleženom do sada nasilju nad novinarima izvestile su domaća i međunarodna novinarska udruženja i organizacije, uključujući i Stalnu radnu grupu koja je imala predstavnike u svim mestima u kojima su održavani izbori.

Posebno se naglašava indolentan stav policije, koja uglavnom nije reagovala. 



FOTO: @IMARSPHOTO

ULOGA ZDRAVE SRBIJE: U Sevojnu izborni dan nije bio tako dramatičan kao u Bajinoj Bašti, ali je atmosfera bila napeta. Tu užičku gradsku opštinu sa 5.545 birača opsedali su ljudi za koje su

građani navodili da su „pristalice SNS-a i batinaši iz drugih gradova“. Na zborni dan bili su zatvoreni svi kafići i kafane, čime su njihovi vlasnici sprečili rizike da im „gosti“ u tuči unište imovinu, kao što

se to desilo prošle godine tokom lokalnih izbora u Kosjeriću.

Osim pristalica SNS-a, u Sevojnu su bile i pristalice GG „Ujedinjeni-Sevojno“, među njima i Srđan Miličević, predsednik Demokratske stranke, kao i mnoštvo posmatrača.

Za razliku od Ujedinjenih-Sevojno, koji su uljudno odgovarali na sva naša pitanja, izveštaču Novog magazina nije bio dozvoljen ulazak u prostoriju sevojničkog odbora SNS. „Izlazi napolje! Ajde, izlazi“, ponavljao je namračeni muškarac iako sam se, s vrata sedišta te stranke, predstavio i vidljivo istakao press karticu.

Prekoputa prostorija sevojničkih naprednjaka bilo je parkirano desetak automobila s registarskim oznakama Novog Pazara i Raške. Dodatna vozila iz tih i drugih gradova Srbije bila su na parkiralištu sevojničkog bazena, ali ulazak u taj prostor bio je dozvoljen isključivo naprednjacima.

Tatjana Divac, predsednica Izborne komisije Gradske opštine Sevojno, kazala je da su izbori protekli „uz manje tehničke probleme, koji su se otklanjali na licu

Vanredni izbori ili ne

Jedan od pokazatelja izbornog ne/uspeha ključnih takmaca biće raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora najavljenih za kraj godine. Ukoliko do njih dođe ranije, vlast, pre svega njen eksponent predsednik Srbije Aleksandar Vučić, demonstriraće uverenost u pobjedu svoje opcije. U suprotnom, smatraju analitičari, odugovlačenje s vanrednim izborima znači da su opozicione snage, pre svega studenti, ozbiljna opasnost po vlast. Njih je na jedvite jade moguće uz veliku upotrebu novca, javnih resursa i sile kontrolisati u desetak izbornih mesta, gde je na birališta izašlo tek nekoliko procenata od ukupno upisanih građana, ali pitanje je kako to učiniti u celoj zemlji. Naravno, ukoliko vlast ne želi da bude proglašena otvoreno despotskom, a već je na dobrom putu da se to dogodi.

„Kada se gledaju samo brojevi, jasno je da je vladajuća stranka sa svojim partnerima, koristeći sve metode koje su koristili, dobila ove izbore“, smatra profesor Fakulteta političkih nauka Miloš Bešić. Kako je izjavio za N1 u izbornoj noći, iza slavlja SNS-a nema iskrene emocije jer je vrh stranke, koji zna da tumači podatke i trendove, svestan da stvari nisu sjajne: „Morali su da osvoje mnogo ubedljiviju pobjedu da bi povratili oreol nepobedivosti. Mislim da su tu ubedljiviju pobjedu i očekivali, ali to se nije desilo. Ništa se pre i posle ovih lokalnih izbora nije promenilo.“

Slično smatra i politički konsultant Dušan Milenković, koji ne očekuje raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora: „Ako pogledamo sad rezultate ovih lokalnih izbora, ja mogu da ponovim ono sam rekao više puta u poslednjih ne znam koliko meseci, da ne očekujem te izbore zbog toga što mislim da on u istraživanju javnog mnjenja vidi ono što vidimo i mi, a to je da nema većinsku podršku, da je veoma rizično da izađe na te izbore jer može da izgubi vlast. Mislim da mu ovi lokalni izbori to dokazuju.“

mesta. Sa biračkog mesta broj jedan obavestili su nas da su neki glasači fotografisali glasačke listiće, ali za to nema dokaza“, kazala je Divac.

Na izborima u toj gradskoj opštini učestvovala su četiri liste. Izlaznost je bila čak 76,65 odsto. Tri liste su, prema preliminarним rezultatima, ušle u lokalnu skupštinu, a Zdrava Srbija, čiji je lider Milan Stamatović, inače i predsednik opštine Čajetina, odlučio o tome ko će formirati lokalnu vlast.

Prema preliminarним rezultatima, koalicija oko SNS je osvojila 49,6 odsto, „Ujedinjeni-Sevojno“ 44,85 odsto, a Zdrava Srbija 3,06 odsto biračkog tela. Skupština ima 19 odbornika, a prema raspodeli mandata, koalicija oko SNS-a i GG „Ujedinjeni-Sevojno“ imaće po devet odbornika, a Zdrava Srbija jednog predstavnika. To znači da će Stamatovićeva stranka sa jednim svojim odbornikom odlučivati o tome ko će naredne četiri godine biti na vlasti u Sevojnu.

Pre četiri godine koalicija SNS-SPS-PUPS osvojila je deset, Zdrava Srbija četiri, Ujedinjena opozicija dva, SRS, Zavetnici i Jedinstvena Srbija po jedan odbornički mandat.

Nikola Selaković iz GG „Ujedinjeni-Sevojno“ ocenjuje za Novi magazin da je ta lista ostvarila sjajan rezultat i pored kampanje za izbore 29. marta ove godine, tokom koje su naprednjaci pretili i ucenjivali, dovozili ljude iz drugih gradova i uradili još mnogo toga nečasnog.

„I pored svega toga, postigli smo sjajan rezultat. Najverovatnije ćemo imati devet odbornika, koliko i koalicija oko SNS-a, a Zdrava Srbija imaće jednog odbornika“, kazao je Selaković.

Zasad se Zdrava Srbija ne izjašnjava o tome s kim će u koaliciju niti se o mogućim savezima izjašnjavaju „Ujedinjeni-Sevojno, pa ni naprednjaci. Inače, Zdrava Srbija se uoči parlamentarnih izbora 2023. godine pridružila koaliciji oko SNS-a, a deo je i lokalne vlasti te koalicije u Užicu. Avram Ilić, nosilac liste te stanke na lokalnim izborima u Sevojnu, kazao je ranije da je ta stranka spremna za saveze



„sa svima koji žele da doprinesu razvoju Sevojna“.

TO NISU IZBORI: Posmatračka misija Centra za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) saopštila je da je izborni dan u deset mesta u Srbiji zaslužio ocene „od najlošije do loše zbog intenziteta nasilja u Boru, Kuli i Bajinoj Bašti“, a da su „u senci ostali veliki problemi zabeleženi u opštinama u kojima je situacija bila relativno mira“.

„Posmatrači su svuda videli vođenje paralelne evidencije, slučajevne ugrožavanja tajnosti glasanja i organizovanog dovođenja birača, koje ukazuje na moguće glasanje pod pritiskom, ali u svetlu batina-

nja, potezanja oružja i širenja straha, ti nedostaci izbora neopravdano se čine „manje“ ozbiljnim“, saopštila je CRTA.

Posebno je, navodi ta organizacija, „zabrinjavajuća činjenica da policija uglavnom nije bila spremna da zaštiti građane koji su bili izloženi nasilju niti da privede nasilnike“. „Zastrašuje je i to što su“, ističe CRTA, „među batinašima i drugim operativcima za prljave poslove na terenu posmatrači i građani prepoznawali zaposlene u javnim ustanovama i preduzećima iz raznih gradova Srbije“, i navodi da su njeni predstavnici „u većoj rezoluciji videli kako se sistem koristi protiv biračkih prava, ali i elementarne bezbednosti sopstvenih građana“.

„Izborni dan je na grub način potvrdio ono što je već viđeno u periodu kampanje – ekstremnu neravnopravnost učesnika u izborima, kriminalizaciju institucija, izrazitu zloupotrebu javnih resursa i funkcija, i armiranu mrežu klijentelizma, koja svoj efekat najjasnije pokaže na izborima. U najkraćem, ovo se teško može zvati izborima“, ocenila je CRTA. **Z**

Noć uoči izbora na parkingu u centru grada isečene gume na nekoliko automobila kojima su u Bajinu Baštu stigli predstavnici posmatračkih organizacija



ANGELINA TOPIĆ
atletičarka

Najuspešnija atletičarka Srbije skakačica uvis Angelina Topić osvojila je srebrnu medalju na dvoranskom svetskom prvenstvu održanom u poljskom gradu Torunju.

Isti broj ljudi kao pre pola veka, ali mnogo stariji

Danas Srbija ima isti broj stanovnika kao i pre pola veka, s tim što je stanovništvo znatno starije. Tokom prethodne dve decenije, broj stanovnika u Srbiji smanjio se za milion i trenutno iznosi 6,87 miliona, a do polovine ovog veka smanjiće se za jednu petinu. Osim odlazaka u inostranstvo, podaci između dva popisa ukazuju da su unutrašnje migracije daleko prisutnije i izrazito regionalno neujednačene. Kako piše časopis Biznis i finansije, posebno je uočljiv sve dublji jaz između većih gradskih centara i ostatka zemlje u pogledu privrednog razvoja, ukupne ponude i raznolikosti radnih mesta. To se odnosi i na dostupnost stanovanja, zdravstvene zaštite, te sveukupnog kvaliteta života, kao i subjektivnog doživljaja o tome kakve su mogućnosti za ostvarivanje ličnih životnih ciljeva. Unutrašnje migracije prvenstveno su usmerene na dva najveća grada u Srbiji, Beograd i Novi Sad. Većinu drugih teritorija u zemlji već godinama karakteriše odliv stanovništva, posebno u pograničnim i planinskim predelima u Južnoj i Istočnoj Srbiji, a potom u Šumadiji i Zapadnoj Srbiji. **Ž**

FOTO: FREEPIK

Upad UKP u prostorije Narodnog pokreta Srbije

U izbornoj noći 29. Marta oko 22 sata tridesetak policajca Uprave kriminalističke policije (UKP) MUP Srbije pod operativnom komandom načelnika Marka Krička pretresalo je više sati prostorije parlamentarne stranke Narodni pokret Srbije tražeći od funkcionera da predaju telefone i telefonske kartice. Nalog za pretres izdalo je jedno od tužilaštava u Beogradu zbog navodne sumnje na krivično delo povreda prava glasanja. „Pošto sam odbio da predam telefon, policajci Kriminalističke policije uz pojačanje interventne policije, detaljno su pretresli stranačke prostorije, uključujući vodokotlić, i radili forenziku kartica“, rekao je sutradan predsednik te stranke i narodni poslanik Miroslav Alaksić. Inače, upad je „najavio“ predsednik Srbije Aleksandar Vučić u prvom postizbornom obraćanju javnosti iz sedišta SNS optužujući bez konkretnog imenovanja opozicione političare da su pozivali i slali poruke građanima koji glasaju za SNS da to ne čine, što je Alaksić demantovao. Opozicija i analitičari koji ne pripadaju vladajućem miljeu ocenili su upad kao akt državnog terorizma. **Ž**



IGOR NOVAKOVIĆ
Predsednik Skupštine Grada Niša

Predsednik Skupštine Grada Niša Igor Novaković podneo je u ostavku na funkciju tek nakon pravosnažne presude na godinu i po dana zatvora zbog zloupotrebe službenog položaja kao direktor Jugoistoka.



SARA PANKOV
Ministarka zaštite životne sredine

Ministarka zaštite životne sredine kaže da ne zna nikoga ko nije zaposlen i da u njenom okruženju ne postoji više nijedna osoba koja nije zadovoljna visinom plate koju prima za posao koji obavlja, te da ljudi idu više puta na more i zimovanje.

Sve širi i dublji jaz između siromašnih i bogatih

Svaki peti stanovnik Srbije je u riziku od siromaštva. Prosečna neto zarada u Srbiji u januaru je premašila 1.000 evra, ali većina zaposlenih nema prihode koji pokrivaju prosečnu potrošačku korpu. Sa druge strane, manjina gomila bogatstvo, pa je jaz između bogatih i siromašnih u zemlji sve veći. Deset odsto najbogatijih u Srbiji poseduje više od polovine ukupne imovine – 58 odsto, kazala je za portal N1 Sarita Bradaš iz Centra za dostojanstven rad, navodeći poslednje dostupne podatke iz Svetske baze nejednakosti.

U januaru 2026. godini prosečna neto zarada iznosila je 118.429 dinara, ali je gotovo sedam od 10 zaposlenih imalo primanja manja do tog iznosa, a čak polovina ispod medijalne zarade koja je za januar bila 92.671 dinar, pokazuju podaci Republičkog zavoda za statistiku. U isto vreme prosečna potrošačka korpa iznosila je 106.194,63 dinara, a više od 60 odsto zaposlenih u januaru nije imalo primanja koja pokrivaju ovaj iznos. **☞**

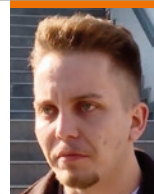
Gasni aranžman Srbije i Rusije još tri meseca

Dogovor predsednika Srbije i Rusije Aleksandra Vučića i Vladimira Putina o produžetku gasnog aranžmana znači da će Srbija imati stabilno snabdevanje do 2028. godine, bez poskupljenja za domaćinstva i uz mogućnost da gas za privredu bude čak i nešto jeftiniji, izjavio je generalni direktor „Srbijagasa“ Dušan Bajatović za Radio-televiziju Srbije. Nije reč o novom ugovoru, objasnio je on, već o produžetku postojećeg, pre svega zbog problema koji mogu da nastanu u plaćanju i tumačenju evropskih sankcija. Takođe, naglasio je kako sankcije Naftnoj industriji Srbije ne bi direktno povezivao sa gasnim aranžmanom, jer su u toku odvojeni pregovori o vlasničkoj strukturi te kompanije. Kao posebno važno, Bajatović je naveo da to što je zadržana naftna formula, koja omogućava povoljniji i stabilniji obračun u odnosu na berzanske cene. Ta formula se računa devet meseci unazad, što znači da aktuelna poskupljenja u Evropi ne utiču odmah na cenu koju plaća Srbija. **☞**

PU „Čika Jova Zmaj“ povukla sapun koji izaziva osip

Predškolska ustanova „Čika Jova Zmaj“ u beogradskoj opštini Voždovac povukla je iz upotrebe sporni tečni sapun za koji se sumnja da izaziva osip kod dece. „Poštovani predstavnici saveta, u cilju sprečavanja oboljevanja i promena na koži dece doneta je odluka od strane Uprave PU 'Čika Jova Zmaj', a na osnovu preporuke Gradskog zavoda za javno zdravlje Beograd, da se iz upotrebe povlače sve serije tečnog sapuna za decu 'Kyds Oxy'. O svemu je obavešten Sekretarijat za obrazovanje i dečiju zaštitu. Očekuje se da ćemo do kraja radne nedelje dobiti rešenje od Sekretarijata vezano za zamenski sapun. Zamoliću vas sve da podsetimo i zamolimo roditelje da se organizuju po svojim radnim jedinicama, a u okviru svojih radnih grupa, u vezi nabavke tečnog sapuna za decu u okviru ove radne sedmice“, navodi se u poruci koju su dobili roditelji čija deca idu u predškolsku ustanovu „Čika Jova Zmaj“ na Voždovcu.

Jedan od roditelja potvrdio je za nova.rs da je poruka ove sadržine stigla od Uprave ustanove predstavnicima Saveta. Kompanija Midra EKO doo Beograd, proizvođač tečnog sapuna za ruke koji se koristi u beogradskim državnim vrtićima, navela je u odgovoru TV N1 da smatraju da njihov sapun „Kids Oxy“ nije uzrok problema na koži koje su prijavili roditelji dece u vrtićima u Beogradu. **☞**



„Da je policija radila svoj posao, vi i ja ne bismo razgovarali jer do napada ne bi ni došlo.“
Darko Gligorijević,
novinar Zoomera



„Studenti moraju imati ključnu ulogu, ali ne treba isključivati vredne i upućene predstavnike stranaka, tako da je jedina sigurna dobitna kombinacija jedinstvena lista. Ni leva ni desna već Beogradska lista.“
Nikola Jovanović,
Centar za lokalnu samoupravu



„Posmatrači Saveta Evrope su nam 'šaljivo' preporučili da imamo jasne oznake posmatrača da ne bismo dobili batine.“
Stefan Janjić, poslanik Pokreta Srce



„Više nemamo koaliciju 'Čaci i policije'. To je sada jedan komandni centar.“
Savo Manojlović,
lider Pokreta Kreni-promeni



„Sa ovom vlašću, ovako ako jeste, mi nećemo biti demokratija sigurno i dok se ovaj ceo sistem ne demontira, mi ne možemo da budemo demokratija dostojna EU.“
Boško Savković,
kopredsedavajući Zajedničkog konsultativnog komiteta EU–Srbija (JCC)



„'Mrđićevi zakoni' predstavljaju, izuzev jednog rešenja, ozbiljan korak unazad i mnoge stvari koje su pozitivno ocenjene tokom ustavne i zakonodavne reforme, po mom sudu dovedene su u pitanje.“
Goran Ilić, javni tužilac

Strip > Pogibija studentkinje Filozofskog fakulteta

SMRT U SLUŽBI POLITIKE

**Peda Mitrović,
poslanik Stranke
slobode i pravde.**

Vi niste zakazali sednicu ni kada su vaši stranački huligani tukli studente Fakulteta dramskih umetnosti zato što su blokirali ulicu u znak protesta. Niste sazvali sednicu ni onda kada je studentkinja Sonja udarena kolima.

**Ana Brnabić, pred-
sednica Skupštine
Srbije**

Šta rade tamo čitave noći? Ko trpi zlostavljanje? Je li bilo silovanja? Je li se drogiraju? Ima li pirotehničkih sredstava? Trebala sam ranije da zakazem sednicu... Trebalo je, hvala vam.

**Aleksandra Krstić,
profesorka Fa-
kulteta političkih
nauka**

Izveštavanje tabloida o smrti studentkinje Filozofskog fakulteta više liči na poligon za politički obračun s neistomišljenicima - „blokaderi“, rektor, dekan.... Ovo je lekcija o kršenju etičkih standarda novinarske profesije.

**Katarina Popo-
vić, predsednica
Saveta Filozofskog
fakulteta**

Sve što je o fakultetu objavljivano u tabloidima bio je medijski linč i poziv na kaznu i osvetu.

**Vladan Đokić,
rektor Univerzi-
teta u Beogradu**

Konstrukcije o tragediji se plasiraju bez utvrđenih činjenica, nadležni da profesionalno rade.

Na platou ispred Filozofskog fakulteta u Beogradu kasno uveče 26. marta pronađena je telo studentkinje istorije umetnosti M. Ž. Prva pretpostavka je da je pala s petog sprata FF. Po nalogu Višeg javnog tužilaštva ispituju se okolnosti događaja, uključujući i ima li elemenata krivičnog dela „nesavestan rad u službi“, uprave Fakulteta i Univerziteta, a tabloidi i vladajući političari tragediju i gubitak jednog mladog života danima pretvaraju u krvavi pir bez kraja. Toliki da su se poverenik za zaštitu podataka o ličnosti i novinarska udruženja našli u zajedničkom saopštenju kojim se zahteva prestanak linča. No, u utorak pre podne, u direktnom prenosu na TV Informer, pripadnici UKP-a su ušli u zgradu Rektorata... Nastavak sledi.



**Ivan Ninić, ad-
vokat**

Ako je Filozofski fakultet potvrdio da su fotografije koje su se pojavile u tabloidima napravili pripadnici UKP-a, onda je to dokaz da policija više nije organ reda već servis za distribuciju morbidnih sadržaja režimskim glasilima.

**Slobodan Cve-
jić, profesor na
Filozofskom
fakultetu.**

Fakulteti i univerziteti se godinama žale da nemaju adekvatnu asistenciju Ministarstva. Ja se bojim da kada Dejan Vuk Stanković kaže asistencija - on misli na to kako će da stavi 'šapu' na univerzitate.

**Boris Tadić,
predsednik SDS i
bivši predsednik
Srbije**

Namera vlasti je bila da kriminalizuju studentske liste i profesora.

**Ana Jakovljević,
poslanica Narod-
nog pokreta Srbije**

Ono što mi se čini, a znajući prosto kako funkcionišete, da ovu farsu pravite zato što su sutra lokalni izbori.

**Dejan Vuk Stan-
ković, ministar
prosvete.**

Odgovornost ni (rekto-
ra) Đokića, ni (dekana)
Sinanića nije nešto što je
fluidno, nije nešto što se
isključuje - naprotiv, bo-
jim se, kada posmatramo
sve činjenice i okolno-
sti, kada znamo pravne
propise, ona ne može da
bude izbegnuta.



Predrag Vošćinić je s kolegama nedelju 29. mart proveo u Bajinoj Bašti. gde su održavani lokalni izbori. Burno, na trenutak dramatično i neizvesno do samog kraja. Vošćinić, koji je višedecenijski građanski aktivista, ali i odbornik u Skupštini grada Kraljeva – i kako kaže veštačke inteligencija, naš čest sagovornik – nije bio posmatrač jer on i njegove kolege,

koje su u više navrata obilazile i predizbornu Bajinu Baštu, i predizbornu Sevojno, i predizborne Lučane, smatrali su da su korisniji tamo gde je opozicione kandidate i građane trebalo bukvalno i fizički braniti od neistomišljenika, batinaša i – policije.

Opišite nam kako je bilo na licu mesta, šta ste doživeli?

Mogu da opišem, ali voleo bih da to opisuje javni tužilac, imalo bi mnogo više smisla i možda bi

imalo veće posledice, možda bi imalo i nešto što bismo nazvali vaspitna mera. Ovo što ja govorim ili bilo ko iz sfere aktivizma i politike doći će do vaših gledalaca i čitalaca, možda naići na neku vrstu razumevanja, a možda i negodovanja što pričamo uvek iste stvari.

Mi smo u Bajinoj Bašti videli da ne možemo da računamo na institucije, posebno na policiju. Čak se ne bih zadržavao na tom iskustvu s policijom, koliko je to neprijatno

Voleo bih da tužilac opiše ove izbore

Ako većinu stičeš na silu, onda to nije pravo većine nego pravo jačeg. A ako nisi najjači, čak ni nadmoćniji, naoružani si i onda to nije ni pravo jačeg nego pravo osionog i pravo onoga ko je uzurpirao sistem, kaže Predrag Voštinčić sumirajući izborne neprilike Srbije

Razgovarala: **Jelka Jovanović**, Fotografije: **Đurađ Šimić**

i koliko su oni u odsustvu ikakve veze sa svojom namenom, a to je da čuvaju zakon, i koliko su se posvetili samo očuvanju vlasti, kao da im je ona jedina i zauvek preostala. Teren je pokazao gomilu krivičnih dela u onome što bismo mogli da nazovemo izborni inženjering, gomilu ucena, klijentelizma, nefer ponašanja, nasilja, krvi.

Pitanje je zašto se uopšte takvi izbori legitimišu? Verovatno je to rezultat potrebe ljudi da ne završe u građanskom ratu; sve drugo

je nekako izlišno, čak se ne može nazvati izborima već krađom.

Svuda je bilo tako, kako objašnjavate, mada kažu da su Kula i Bajina Bašta bile najburnije...

I Bor.

Dobro, građani se plaše građanskog rata, a čini se da se oni koji se takmiče da ostanu na vlasti boje da ne budu zatvoreni ako ne očuvaju vlast.

Za njih je vlast jednako sloboda, i zato je tako otimaju. Inače njima politika ne služi za sprovođenje politika, ideja, ideologija, bilo čega, jer oni to sve zajedno nemaju ili su možda prepisali iz nekog bilo kog evropskog programa; to je jedan kriminalna grupa koja političku strukturu koristi kao, što bi mladi rekli, interfejs, neku masku u kojoj možete da uzurpirate sve institucije samo da se ne bi desilo procesuiranje kriminala. To je kulisa od države, gde oni imaju sve institucije pod kontrolom, u robovlasničkom, podređenom položaju, a iza se dešava kriminal koji smo mogli samo u naznakama da vidimo; nadstrešnica, auto-putevi, Ekspo, ceđenje budžeta i svakog mogućeg dinara koji je opstao u javnom prostoru.

Kako vam se čine rezultati? Komentari su razni, počev od toga „da je bar jedno mesto uzeto“...

Meni to ide na živce.

To kažu analitičari koji nisu iz vladajućeg miljea.

Taj analitičar je verovatno spreman da još dva minuta potroši na analizu, ali ne i da potroši dva minuta da se spreči okupacija države. Nama koji na ulici duže od decenije branimo svaku pojedinačnu otetu profesiju i instituciju taj rezultat je jasan kao nerelevantan jer mi u nekim potpuno ludačkim okolnostima pokušavamo da opstanemo u miru, van građanskog rata i probamo da ih skinemo na taj miran način koji se zove izbori.

I nama je taj rezultat na kraju manje važan od činjenice da se ne prepuštamo „analitičkom“ u sebi nego da se za to borimo. Rezultati su dobijeni ne na izborima nego u izbornom inženjeringu, a to znači da nemaju mnogo smisla mada i takvi pokazuju užasan pad. Čak i u potpuno ludim okolnostima on i dalje pada, i to drastično.

Kao odbornik u Skupštini Kraljeva, i sami ste svedok da čak i kada ima mnogo opozicionih odbornika, to nema mnogo uticaja na politiku. Navodno, u Sevojnu postoji

**mogućnost da Stamatovićeva
Zdrava Srbija ne uđe u vlast...**

O, koliko to košta u hektarima?

**Ne znamo koliko je koštalo
prelaženje, pa ne znamo ni
koliko košta vraćanje, ali da to
ostavimo narednim danima kad
prođe čitav proces.**

Ne moramo da ostavimo narednim danima, znamo zašto se on pojavio na izborima i sigurno će biti uz vlast, ne postoji šansa da će to svoje odborničko mesto prepuštiti omladinskoj listi, on je deo izbornog inženjeringa.

**Navodno, taj odbornik neće sa
SNS, ali videćemo. Mene zanima
kako funkcioniše ta potpuna
uzurpacija sistema. U nekim
skupštinama SNS će imati manje
odbornika od studenata ili
opozicije, pa opet ne može ništa
da se uradi.**

Ima, prvo, pravo većine, što bismo mogli da ustanovimo kao demokratsko pravilo – ko ima većinu, ima moć odlučivanja. Međutim, ako većinu stićeš na silu, onda to nije pravo većine nego pravo jačeg. A ako nisi najjači, čak ni nadmoćniji, naoružan si i onda to nije ni pravo jačeg nego pravo osionog i pravo onoga ko je uzurpirao sistem. To je prosto. Dakle, demokratija kod nas je prilično apstraktna imenica, mi joj se čak u vreme njene najveće evropske i svetske krize možemo radovati i dalje kao idealu jer joj nismo prišli bliže. Nažalost, kod nas se vlast ne osvaja većinom i političkim sredstvima, metodologijom, već na silu i uz pomoć oružja.

Kakve su posledice?

Prvo je ta činjenica da nemamo demokratije, nema politike, a potom je to ogroman pritisak osionih i naoružanih ljudi da sve u državi podrede takvom načinu funkcionisanja. Kada se vlast osvaja nasiljem i agresijom, uz batine, onda se i sve drugo u državi ostvaruje na isti način. To znači da su čak i osnovna ljudska prava na listi čekanja jer je društvo još pretpolitičko.

**Rezultati čak i u takvim
uslovima pokazuju da postoji**

**Tamo gde ne postoji debata,
ne postoji dijalog i razmena
mišljenja, nije plodno mesto
gde je moguće plasirati
propagandu, to je samo po
sebi propaganda**

**dobar potencijal, da uprkos
pretnjama i uz sav inženjering
kažu ne. A ima i onih koji kažu
da, kojima je normalno da
potkupljivanje ide uživo, čak
se javno žale da nisu dobili
obećanih 100 evra. Kako
sagledavate te ljude s kojima
moramo da živimo hteli ne.**

Nerado priznajem da prilično sažaljevam te ljude iako oni u svetu kojem ja pripadam izazivaju veći bes nego sažaljenje. Ali ja sam prilično siguran da kada dovedete dobar deo društva na ivicu siromaštva i u stanju ste da ga zloupotrebite – onda će Aligijeri morati da prokopa centar za još jedan nivo jer nema dovoljno mesta u devetom krugu pakla! Da tu smesti ljude koji su zloupotrebljavali korisnike centara za socijalni rad, roditelje koji imaju decu sa smetnjama u razvoju, obolele koji čekaju u bolnicama, ljude koji za-

vise od socijalne pomoći i bilo koje državne prinadležnosti, ucenjene.

Sa druge strane, ima onih na koje sam i besan, ali im se ne bih svetio jer su to ljudi bez referentne društvene vrednosti; uvek idu uz pobednika; oni nisu za sud, ali jesu za osudu. To su oni koje zovemo neutralcima, oni koji će uvek biti uz bilo koga ko je pobedio jer razumeju da se uvek može plivati nizvodno. Ta očekivanja da vide na koju stranu je krenula reka nije nešto neobično, a ono što menja civilizaciju i društvo nabolje uvek su bili ljudi koji su plivali uzvodno; ne zato što su se zamarali nego zato što su pokazali da je to moguće.

**Šta mora da se desi da njih bude
više? Teorija i praksa pokazuju
da su mediji mesto gde su
promene nužne, gde biste ih vi
stavili?**

Gotovo u vrh prioriteta, i to ne zato što su meni bliski i što sam imao najviše profesionalnih angažmana tokom svog života u njima nego zbog toga što je to mesto gde je trebalo da se desi ono što je nama najvažnije, a to je društvena debata u javnom prostoru. Ljudima se možda ja mogu i dopasti kad ovako govorim s vama jedan na jedan jer nećete biti naročito neprijatni prema meni, a postavljate pitanja iz oblasti u kojima sam mnogo proveo i zvučim utemeljeno, možda čak i vedro, možda sam čak i rešen da uspem, i ljudi će tome poverovati. Ali postavite naspram mene nekoga ko ima drugačiju metodologiju i drugačije iskustvo, a ima istu nameru kao ja, pa možda ja ne bih delovao dopadljivo, možda se za mene nikada niko ne bi ni odlučio.

Zato su nama potrebni mediji, pre svega taj javni servis u kojem bi se debata desila. Tamo gde ne postoji debata, ne postoji dijalog i razmena mišljenja, nije plodno mesto gde je moguće plasirati propagandu, to je samo po sebi propaganda. Propaganda nema za cilj da uveri bilo koga da ja ne valjam niti da vlast valja nego da je sve potpuno svedjedno, u krajnjoj liniji rezultat propagande je da niko nikome ne veruje, da niko ni-

Sonja je dobro

**Nećemo opet vaš slučaj, ali moram da vas
pitam za Sonju Ponjavić, šta se tu dešava? To
je devojka koja je pregažena kod Pravnog
fakulteta tokom 16 minuta tišine.**

Sonja je dobro, što je važna stvar za nekoga ko ima 21 godinu, a imao je toliko trauma. Taj slučaj ide nešto sporije jer ni ona u nekim trenucima nije bila u prilici da svedoči, ali ne vidim da je pravosuđe to uzurpiralo.

**Kako komentarišete činjenicu da tu nije
upotrebljen institut abolicije nasilnika, kao u
nekim drugim slučajevima?**

Vrlo je moguće da je došlo do neprepoznavanja zajedničkih interesa partije na vlasti, uključujući njihovog glavnokomandujućeg i izvršioca. Oni stalno šalju signale lojalnim ljudima da su zaštićeni i da su iznad zakona, da im zakon ništa ne može dok su s njima. Ovde je moguće da je Sonju zgazio neko ko je na televiziji čuo „gazi ove što blokiraju“ i poslušao ono što je rekao nosilac najviše državne funkcije. I to može reći i na sudu.

koga ne voli, ne mari i da nemamo zajedničku vrednost. Društvo koje nema zajedničke temeljne vrednosti, one na kojima može da počiva pravo, nema čemu da se nada jer onda ne može čak ni da definišeš taj uspeh, sve je relativizovano. A ako nemate vrednost kojoj težite, sve se može smatrati uspehom, pa i preživljavanje od jednog dana.

Dakle, imamo atomizaciju, i to bukvalno do pojedinaca, porodice ili komšiluka, tek da ljudi razmenjuju neke poluinformacije i dezinformacije i da kažu dobro je. To je cilj?

Ne kažu oni ni da je dobro ni da je loše nego da ne može da bude bolje. Nema gore rečenice od toga da ništa ni sa kim ne možemo da promenimo. Taj defetizam analitičara mi posebno ide na nerve, njihova zapažanja nisu zasnovana na iskustvima nego na nekim intuitivnim potrebama da spekuliraju da bi na kraju rekli: „Rekao sam!“ Evo ja sad mogu da kažem šta sve neće uspeti, ali ako se obavežem na uspeh i projektujem šta hoću da uspe – imam veću odgovornost. Moram u tome da učestvujem, da tome doprinesem, da budem deo te neke promene. Jedan koji radi vredniji je od sto koji samo misle.

Šta zaista ne može?

Znam da ne postoji afeta koje će srušiti vlast, to je nemoguće i na tome više ne treba insistirati. Možete li da zamislite bilo šta da se desi u ovoj zemlji da izazove takav revolt na nivou smene vlasti? Ne, mi očekujemo tragediju koja će se desiti nama lično, pa da se osetimo uključenim, kao što su bile škole, nastrešnica, stvari koje ubijaju nevine, pa empatija s takvim porodicama i stradalima ponese ka ulici. Ali to možda podigne stepen besa i očekivanja, a izneverena očekivanja rađaju novi krug očaja.

Prošla je četvrtina ovog veka, bespredmetno je da i dalje jedni drugima ilustrujemo kako su oni bezobrazni, zli, oholi. Ako neko želi da sprečimo oholost, ako neko ima ideju kako to da uradimo, ako neko u okviru svoje profesije bio on tužilac ili vaspitačica ima ide-



ju kako to da učinimo, dajte da to razmotrimo, a ne da jedni drugima i dalje uz neki podsmeh i duhovitost prepričavamo šta su oni sve u stanju da urade.

Sve su u stanju da urade, na sve načine, ne postoji ništa sveto. Ako je neko dete s posebnim potrebama bilo na ograđenom trgu na Andrićevom vencu da bi prisustvovalo nekom događaju, ako je to dete moralo da bude pod čvrstom rodi-

teljskom rukom zbog socijalne pomoći, onda njima ništa nije sveto i meni stvarno nikakva ilustracija gora od toga ne treba da me zapanji, zgrozi, razbesni. Ali ne treba meni više besa – ako možemo da povećamo stepen poverenja među sobom, dajte da to učinimo. Izvesno je da smo sada društvena većina, ni oni sami više ne veruju u sebe, to je sve prevarant do prevara, oni jedni drugima ne veruju,

ali dok god postoji ideja da ćemo zajedništvom zasnovanim na poverenju nešto da uradimo – možda to i uradimo.

Dok se to ne desi, dok se to ne probudi u nama i dok budemo razgovarali sujetama i parcijalnim interesima ili eventualno oportunističkim razmišljanjem o tome šta će ko biti u budućoj vladi, onda stvarno ne da nemamo šansi nego ne treba ni da ih imamo.

To znači da smo isti?

To bi onda značilo da smo isti kao oni!

Nagađalo se i pre izbora jesmo li bliži ili dalje od vanrednih parlamentarnih izbora, kako se vama čini?

Sada da budem malo analitičar? Ha, ha. Njemu odgovara da bude što bliže Ekspu, što dalje od naših pritiska; što je bliže redovnim okolnostima, više može da koristi javne resurse. Treba mu malo više para u budžetu nego što trenutno ima da bi mogao da podmiri javni sektor i da ga nekako pasivizira u vreme otpora, i da se na svaki način trudi da se ne desi ono što nam se dešava u poslednjih nekoliko godina, neka ozbiljnija tragedija. Dakle, on će gurati što je moguće dalje od sadašnjeg trenutka, nekakve realne šanse za zloupotrebe i organizaciju inženjeringa ima malo, zato je bio onako purpurn u licu kad je saopštavao nedavne rezultate; ta purpurna boja je posledica toga je da mu je sada stvarno frka od broja ljudi koje je mogao da angažuje.

Za ozbiljne pare!

Za ozbiljne pare, a sem da omlate nekog palicom, nemoćni su bilo šta da urade, pa je opet u većini opština bilo egal.

Bilo je mnogo posmatrača, ne samo domaćih, i mnogo kontrolora. Da li je sada bolje nego prošle godine?

U smislu zaštite izbornog procesa? Nisu svi jednako obučeni, neke opštine su bile prilično tanke, neke nisu imale vremena da oforme tu mrežu članova biračkih odbora kako treba, neke liste su u

Konsenzus ovde nije izraz autentične potrebe nego nasušna potreba, nema manjeg sadržioca od zajedništva, ne može drugačije, mislim da su i najgluplji to uspeli da shvate

poslednjem trenutku formirane, ali stepen posvećenosti tom poslu i privrženost rezultatu ovog puta su bili naglašeniji. Dominira odlučnost da se uspe, što krajnjem rezultatu pomaže mnogo više nego činjenica da moramo imati uputstvo u malom prstu.

Izborna kampanja je protekla u znaku funkcionerske, satiranju državnog novca u neke frižidere i polutke, ali nije bilo asfaltiranja u 10 opština u milionskim iznosima, tunela, auto-puta do svake opštine i tek će biti problema. Ne možete vi infrastrukturno da podignete državu za nekoliko dana našim novcem tako da svi budu prezadovoljni, što znači da je mala verovatnoća da se lažima može upravljati.

Svega je bilo, kao ovo u Baji-noj Bašti s tzv. miletovcima koji su došli da glasaju iz Republike Srpske i kojima će ti glasovi biti vraćeni kad se tamo bude glasalo, ali ključna stvar je zapravo da se smanji strah. Nikad nije bio veći pritisak agresivnih ljudi i nikad manji strah onih koji su ga trpeli. Lazar Dinić, Ivan Bjelić, Zorica Popović i još nekolicina

ljudi koje znam krvarili su, preživeli takav stepen nasilja da to nije samo traumatičan događaj, ponižavani su i tretirani tako da pomislite da se više neće uključiti. Ali ne, svi su već sledećeg dana bili tu, tražili su samo dan da se zaleče, operišu, ušiju, prođu skener; niko od njih nije rekao da više ne može ovim da se bavi. Niko nije ućutao, sklonio se s mreža, a naročito ne oni koji su bili u biračkim odborima do poslednjeg trenutka iako su znali da svuda ima kačketa, parkiranih škoda lozničke šabačke i beogradske tablice.

Otkako su studenti prestali da budu apolitični, ide li se ka konsenzusu koji se na različite načine ispoljava? Ovo baš dugo traje, jesu li se ljudi zamorili ili, naprotiv, idu ka tome?

Konsenzus ovde nije izraz autentične potrebe nego nasušna potreba, nema manjeg sadržioca od zajedništva, ne može drugačije, mislim da su i najgluplji to uspeli da shvate. Kad kažem najgluplji, ne mislim samo u intelektualnom smislu nego i na ono kako se definiše bezobrazluk da te je baš briga za to gde će otići društvo dok ti imaš svoje lukrativne potrebe u političkom životu; dakle, i najgluplji su ukapirali da ćemo morati zajedno.

I ko sad povraća po opozicionom delovanju stvarno radi za interes vlasti, onaj iz ove partije je ovakav, ona je lepa, ovaj ružan. Razumem ja to, ali to je za onaj prostor kojim smo počeli ovaj razgovor, za vreme kad se budemo izborili za debatu.

Uglavnom smo se dotakli svega što je bitno, ne mogu da govorim ponovo o pravosuđu i Mrđićevim zakonima...

Ali ja želim; pravosuđe je tromo, najveći deo je u službi vlasti, ali dokle god imamo jedno, dvoje da se požalimo – znate, kao na Kadinjači, dok čujete jedan metak znate da nije pala – dokle god postoji tužilac koji će reći „pusti to dete, kakvo rušenje uređenja“, drži me nada da ćemo proći bez sukoba i žrtava. 

Lustracija da, ali...

Jeste li za lustraciju?

Da i mnogo me nervira što moram da stavim zarez, ali ne znam dovoljno o lustraciji, kao ni ljudi koji se užasno glasno za nju opredeljuju. Bojim da samo da deklarativnim izjašnjavanjem ne napravimo sebi veću štetu. Često ne mislimo na istu stvar kad kažem lustracija, ja sam za to da dođe do otelotvorenja nekakve pravde u društvu, a lustracija može biti jedan od načina, ali ako me pitate kako da bude sprovedena, ja to ne znam. Ako nije društveno-vaspitna mera, može postati samo mera osvetoljubivosti koja će nam se obiti o glavu.

DIJALOG JE FORMALNO AKTIVAN, ALI BEZ STVARNE DINAMIKE: Aleksandar Vučić i Aljbin Kurti



Dijalog bez zamaha

Ako bi se u jednoj reči opisao dijalog Beograda i Prištine, moglo bi se reći da je paradoksalan. Kao jedno od najvećih otvorenih pitanja ne samo na Zapadnom Balkanu već i u Evropi opterećeno bezbednosnim izazovima i političkom nestabilnošću koje nosi, dijalog stoji na staklenim nogama.

Istovremeno je i obaveza, i potreba, i predmet sporenja i uslovljavanja. Sa jedne strane, svi se na njega pozivaju i tvrde da mu nema alternative, dok sa druge ostaje bez jasne političke motivacije strana da ga zaista pokrenu sa mrtve tačke. Dijalog postoji, ali bez zamaha, bez dinamike i bez jasnog cilja.

PODRŠKA EU BEZ UTICAJA: U trenutku kada se na Kosovu ponovo otvaraju pitanja koja direktno utiču na svakodnevni život srpske zajednice, od primene zakona o strancima i vozilima, do integracije zdravstvenog i obrazovnog

U trenutku kada se na Kosovu ponovo otvaraju pitanja koja direktno utiču na svakodnevni život srpske zajednice, od primene Zakona o strancima i vozilima do integracije zdravstvenog i obrazovnog sistema, politički dijalog između Beograda i Prištine faktički ne postoji

Piše: **Anamari Repić**

sistema, politički dijalog između Beograda i Prištine faktički ne postoji. Istovremeno, institucionalna neizvesnost u Prištini dodatno komplikuje politički kontekst. Naime, nije jasno da li će skupština Kosova uspeti da izabere predsednika ili će se ići u nove izbore, čime bi se nastavila institucionalna ne-

stabilnost koja traje već duže od godinu dana.

U takvim okolnostima, dijalog kao mehanizam normalizacije odnosa ostaje bez zamaha, iako je primetno da međunarodna podrška procesu jača.

Posle više od godinu dana bez ozbiljnijih susreta na visokom nivou, niz kontakata sa zapadnim zvaničnicima otvara pitanje da li Evropska unija pokušava da ponovo aktivira dijalog i, još važnije, da li za to postoji realna politička spremnost u Beogradu i Prištini? Trenutna situacija može se opisati kao stanje u kojem postoji snažna zapadna podrška dijalogu, ali bez jasnog političkog pritiska na strane da se proces zaista pokrene.

U tom kontekstu, posebno su značajni sastanci specijalnog izaslanika Evropske unije za dijalog Beograda i Prištine Petera Sorensena u Vašingtonu i Briselu, koji ukazuju na koordinisan pristup Zapada u pokušaju revitalizacije procesa, ali i na činjenicu da međunarodna podrška sama po sebi nije dovoljna bez političke volje strana.



FOTO: PANORAMIO



Ipak, postavlja se pitanje koliko intenzivni kontakti sa zapadnim zvaničnicima znače i pokušaj oživljavanja procesa. U tom pogledu, posebnu pažnju privukao je njegov sastanak u Vašingtonu sa visokim zvaničnikom Stejt departmenta Brendanom Hanrahanom. „Odličan sastanak sa višim biro zvaničnikom Brendanom Hanrahanom u Stejt departmentu. Razgovarali smo o dijalogu, razmotrili nedavna dostignuća i uskladili naredne korake“, naveo je Sorensen.

Ovaj susret ima višeslojni značaj. Pre svega, potvrđuje kontinuitet američkog interesa za Zapadni Balkan, uprkos globalnim prioritetima poput rata u Ukrajini i krize na Bliskom istoku. Drugo, ukazuje na to da Sjedinjene Američke Države i Evropska unija nastavljaju da deluju koordinisano kada je reč o dijalogu Beograda i Prištine, čime se održava okvir koji postoji od početka pregovaračkog procesa.

Međutim, ono što je izostalo jeste konkretizacija tog angažmana. Nisu najavljeni novi mehanizmi pritiska, niti su definisani jasni rokovi ili politički ciljevi. Upravo to potvrđuje ocenu dela stručne javnosti da međunarodni akteri trenutno više nastoje da očuvaju postojeći okvir nego da ga suštinski unaprede. Drugim rečima, Vašington nastavlja da pruža političku podršku procesu, ali nije jasno da li postoje inicijative koje

**BEZ
RAZGOVORA:**
Beograd i
Priština

bi mogle da promene njegov tok, odnosno doprinesu konkretnim rezultatima.

KALAS ČEKA VUČIĆA I KURTIJA: Paralelno sa kontaktima u Vašingtonu, Sorensen je u Briselu razgovarao i sa predstavnicima NATO-a. U razgovoru sa zamenicom generalnog sekretara Radmilom Šekerinskom, kako je saopšteno, naglašena je strateška važnost Zapadnog Balkana i potreba za nastavkom koordinacije između NATO-a i Evropske unije. Iz Alijanse je poručeno da NATO u potpunosti podržava dijalog koji vodi EU i vidi ga kao ključni mehanizam za očuvanje dugoročne stabilnosti regiona, uz naglašenu potrebu za daljom koordinacijom kao ključnim faktorom eventualnog napretka.

Ovaj segment međunarodnog

angažmana posebno je važan jer ukazuje na bezbednosnu dimenziju dijaloga. Za razliku od Evropske unije, koja proces vodi kroz političke i institucionalne instrumente, NATO obezbeđuje širi okvir stabilnosti, pre svega kroz prisustvo na terenu i mehanizme odvracanja od eskalacije.

U takvom kontekstu, jedan od retkih konkretnih rezultata Sorensenovog angažmana jeste dogovor postignut u Prištini o produženju primene Zakona o strancima za dodatnih 12 meseci. Ova odluka omogućila je izdavanje privremenih boravišnih dozvola srpskim studentima, profesorima i zdravstvenim radnicima, čime je izbegnut prekid u funkcionisanju ključnih sistema. Dakle, iako je Zakon o vozilima počeo da se primenjuje, ostavljen je rok za pribavljanje kosovskih dokumenata. Ovaj paket mera predstavljen je kao kompromisno rešenje koje treba da ublaži tenzije na terenu. Visoka predstavnica Evropske unije Kaja Kalas ocenila je ovaj dogovor kao „važan korak napred“, naglašavajući njegov značaj za svakodnevni život građana.

Istovremeno, iz Brisela stižu najave da bi uskoro mogao biti organizovan novi sastanak na visokom nivou. Prema navodima portparolke Evropske unije, visoka predstavica spremna je da ugosti lidere Kosova i Srbije, uz poruku da će javnost biti blagovremeno oba-

Za razliku od Evropske unije, koja proces vodi kroz političke i institucionalne instrumente, NATO obezbeđuje širi okvir stabilnosti, pre svega kroz prisustvo na terenu i mehanizme odvracanja od eskalacije

veštena o svim narednim susretima. Kako prenosi prištinski portal Gazeta Blic, „uskoro se očekuje sastanak na visokom nivou između Kosova i Srbije“. Pozivajući se na portparolku Evropske unije ovaj portal piše da je „Visoka predstavica Kaja Kalas spremna da ugosti lidere Kosova i Srbije na sastancima na visokom nivou“. Kao što je i sama rekla, spremna je da uskoro organizuje takav sastanak. O svim budućim susretima blagovremeno ćemo obavestiti javnost“, navela je portparolka.

SVE NA ČEKANJU: U periodu pre sastanaka sa zapadnim zvaničnicima, Sorensen je posetio Beograd i Prištinu, kada je dodatno osvetljena duboka razlika u pristupu dijalogu. Tokom razgovora sa predsednikom Srbije Aleksandrom Vučićem, srpska strana insistirala je na implementaciji ranije preuzetih obaveza, posebno na formiranju Zajednice srpskih opština, na koju, kako navodi, čeka više od decenije. S namerom da ukaže široj međunarodnoj javnosti o problemu dijaloga, Beograd je pokrenuo posebnu diplomatsku aktivnost. Naime, u Briselu je 4. marta, u Misiji Srbije pri Evropskoj uniji, održan brifing posvećen upravo stanju dijaloga. Tom prilikom ukazano je da dijalog, uprkos formalnom postojanju, ne daje konkretne rezultate i da je dodatno opterećen „jednostranim potezima“ Prištine, posebno u vezi sa zakonima o strancima i vozilima, koji direktno utiču na svakodnevni život srpske zajednice.

Sa druge strane, vlasti u Prištini fokusirane su na jačanje međunarodne pozicije i učvršćivanje institucionalnog suvereniteta. Premijer Kosova Aljbin Kurti poručio je da je za sprovođenje Briselskog i Ohridskog sporazuma neophodno njihovo formalno potpisivanje, uz dodatne uslove koji uključuju povlačenje određenih političkih stavova Beograda i rešavanje bezbednosnih pitanja. Kurti je rekao da je za nastavak dijaloga neophodno ispuniti uslove „povlačenje pisma koje je Ana Brnabić uputila EEAS-u, u kojem se negira teritorijalni integritet Kosova, kao i izru-



FOTO: WIKIPEDIA

čenje Milana Radoičića Prištini“.

Kurti je ocenio da je predsednik Srbije Aleksandar Vučić pokazao „dvostruku politiku“ kada je 2023. godine prihvatio sporazum, ali odbio da ga potpiše. Prema njegovim rečima, bez formalnog potpisivanja sporazuma, povlačenja spornog pisma i izručenja Radoičića, nije moguće govoriti o stvarnom napretku u dijalogu. U međuvremenu, Kurti je boravio u Parizu gde se sastao sa predsednikom Francuske Emanuelom Makronom. Prema oceni analitičara u Prištini, ovaj sastanak je bio poziv za povratak dijalogu Beograda i Prištine. Istovremeno, očekuje se i povećanje pritiska za formiranje Zajednice srpskih opština.

U takvim okolnostima, dijalog se pretvara u prostor paralelnih političkih ciljeva, a ne zajedničkog rešenja. Dijalog se stoga posmatra kao instrument, ali ne i kao centralni politički prioritet. Beograd ga vidi kao mehanizam za zaštitu srpske zajednice, dok Priština kroz njega nastoji da potvrdi svoju državnost. Ova razlika u strateškim ciljevima dodatno produbljuje zastoje i sužava prostor za kompromis. Analitičari ukazuju da iako dolazi do pomaka uglavnom tehničke prirode, suštinski politički napredak izostaje.

Novinarka portala European Western Balkans Sofija Popović upozorava da trenutno nema naznaka za suštinski napredak.

**NEUPITNA
VOLJA, UPITAN
UČINAK:
Peter Sorensen**

„Evropska unija će nastojati da dve strane vrati za pregovarački sto, ali situacija na terenu ostaje ključni problem. Konstantni jednostrani potezi odvlače pažnju sa obaveza i dodatno komplikuju proces“, navodi Popović. Ona ukazuje i na paradoks dijaloga. „Deo sporazuma se primenjuje, ali politički narativi, naročito u Srbiji, relativizuju te korake. Građani ostaju nedovoljno informisani o tome šta je zapravo postignuto.“

Ključni problem, prema njenoj oceni, jeste politički oportunitet i u Beogradu i u Prištini. „Ono što vidim kao suštinski problem jeste šta je motivacija obe strane da se vrate za sto“.

Sličan stav iznosi i Bojana Selaković, koja naglašava da će dalji tok dijaloga zavisi od unutrašnjih političkih dinamika. „Ulazimo u politički važan period, što će uticati i na pristup dijalogu. Postoje pokušaji kompromisa, ali oni ne znače i suštinski napredak“, ocenjuje Selaković. Ona ističe da je proces zaglavljen upravo zbog nerešenih ključnih pitanja. „Bez napretka u vezi sa Zajednicom srpskih opština teško je očekivati ozbiljniji pomak. Problemi u oblastima poput zdravlja i obrazovanja direktna su posledica tog zastoja.“ Selaković upozorava da eventualni sastanci na visokom nivou, bez prethodne pripreme, mogu imati samo simbolički karakter.

Nakon svega, postavlja se pitanje da li je dijalog danas postao forma bez sadržaja. Iako međunarodni akteri, uključujući Evropsku uniju, Sjedinjene Američke Države i NATO, nastavljaju da pružaju političku podršku procesu, njegova suština ostaje nepromenjena. Dijalog je formalno aktivan, ali bez stvarne dinamike. Sorensen uspeva da održi komunikaciju i obezbedi ograničene tehničke pomake, ali bez političke volje strana ti naponi ostaju nedovoljni. Dijalog se tako sve više svodi na upravljanje krizom, umesto na njeno rešavanje.

U tom kontekstu, ključno pitanje više nije samo kada će biti održan sledeći sastanak, već da li postoji spremnost da on donese bilo šta više od još jednog pokušaja održavanja status kvoa. **3**

U Srbiji je na Popisu poljoprivrede 2023. evidentirano 3.239.374 hektara kori-

šćenog poljoprivrednog zemljišta. Trajni travnjaci, odnosno livade i pašnjaci čine 14 odsto tih površina. Neki su u vlasništvu sela, drugi u posedu države a ima ih i u privatnim rukama. Baš na tim mestima vekovima se napasala stoka. Ali od kada je jagma za poljoprivrednim zemljištem uzela maha, ni pašnjaci nisu pošteđeni. Uzurpiraju se, zaoravaju i sve češće im se menja namena. U postupku korišćenja pašnjaka postoji više neobjedinjenih modela i više upravljača, što je i razlog što su nastali nezakonski postupci uništavanja pašnjaka, uzurpacija i devastacija, kažu u novosadskom Udruženju „Agro-profit“, koje okuplja stručnjake i poljoprivredne proizvođače.

„Koliko u ovom sektoru ima ne-logičnosti, pokazuje i podatak da je broj korisnika pašnjaka veći od broja stočara u reonu zakupa. Dakle, pašnjake koriste oni koji nisu stočari i uglavnom ih kose i seno prodaju stočarima. Zbog predvidljivog programa ulaganja u stočarstvo, ovim poslom u poslednje vreme žele da se bave pojedinci koji nisu stočari i koji ne poznaju ovaj posao“, kaže Čedomir Keco iz Agroprofita.

IMA OSNOVA ZA SUMNJU:

Kako objašnjava, sadašnji način izdavanja pašnjaka u zakup ili na korišćenje je neodrživ. Obim pašnjaka i površine prema zaključnim ugovorima, pokazuju da je potrebna hitna intervencija, jer među ugovaračima-korisnicima, nema toliko stočara.

„Lokalna uprava sklapa predlog korišćenja državnog zemljišta za uobičajeni zakup i za zakup po pravu prečeg. Zatim, Program se šalje na potpis u Ministarstvo poljoprivrede, gde se po pravilu ne proveravaju navedene površine po vrstama zemljišta, niti stanje na terenu. Ministarstvo odobrava Program, nakon toga se raspisuje zvaničan konkurs ili poziv za za-

Sve češće ko p

Početak aprila tradicionalno je vreme kad se stoka izvodi na pašnjake. S obzirom na to da površine namenjene ispaši sve češće završavaju zaorane, vlasnici stada su u sve većem problemu. Bode oči i podatak da je najviše ugovora za korišćenje pašnjaka potpisano tamo gde ima najmanje stoke

Piše: **Miroslava Pudar**

kup. Zatim se potpisuju ugovori, i nema provere šta zakupac radi sa pašnjacima. Praktično, ovde je posao samo administrativno i pravno odrađen. Zato smo poslali predlog za novi Pravilnik o korišćenju i održavanju pašnjaka i predložili da njima upravlja Uprava za poljoprivredno zemljište“, navodi Keco.

Da su stvari sa pašnjacima urgentne potvrđuje i vlasnik velike farme goveda Adam Bugar iz



Ečke. Sa više od 300 grla prvoklasnih krava i sam ima problem sa ispašom. Zbog gradnje autoputa Beograd-Zrenjanin-Novi Sad i iskopavanja peska, primoran je da stado vodi na drugu lokaciju u blizini Specijalnog rezervata prirode Carska bara, gde postoji puno ograničenja.

„Država daje značajne subvencije, ljudi tako kupuju čitavo stado, pa onda ponovo dobiju subvencije, a ničim ne doprinose uzgoju i stočarstvu pa posle tri godine nema tih krava. Nažalost, krave su počeli da drže oni koji ih pre tog nikada nisu videli. Zato smo odlučili da propagiramo uzgoj po sistemu krava-tele, jer je to jedina isplativa proizvodnja u Srbiji. Namera je bila da se koriste prirodni resursi, pašnjaci od Kuršumlije do Subotice. To je dobro i za prirodu i za eko-sistem, da to neko održava a dobro je i u ekonomskom smislu“, kaže Bugar.

Kako dodaje, osnov za izradu novog objedinjenog modela putem Pravilnika ili drugog doku-

A u Banatu tihi rat

U Banatu traje tihi „rat“ oko pašnjaka. Od Kikinde i Zrenjanina, pa do Kovina i Alibunara, stočari pokušavaju da povrate pašnjake od onih koji ih zaoravaju. U Tomaševcu, gde i danas ima veliki broj domaćih životinja i gde se u martu održava godišnja izložba domaćih životinja, taj problem nemaju jer su pašnjaci plavni pored Tamiša, pa nisu zanimljivi, ali zato u Melencima jeste izražen. A tako je i u okolini Kikinde. Tamo je, ipak, intervencija uspešla na nekim površinama pa su tri gazdinstva odustala od uzurpacije katastarskih opština Čoka i Padej. Bio je to rezultat rada organizacije „Naturpark“, koja se bavi zaštitom prirode. Obradu pašnjaka na površini većoj od 50 hektara na području Čoke napustila je i jedna kompanija. Sada je na području severnog Banata formiran savet korisnika pašnjaka, što se pokazalo korisnim.

rvi - njegovo je



FOTO: FREEPIK

menta iz državne administracije, za korišćenje i zaštitu pašnjaka, postoji.

„To je Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Zakon o vraćanju utrina i pašnjaka selima na korišćenje i odgajivački programi razvoja govedarstva u sistemu krava-tele“, kaže stočar iz Ečke.

SAMO ZELENO: Pašarenje je vekovni vid uzgoja stada i ponovo je popularan među uzgajivačima goveda. Od proleća, do jeseni, omogućava prirodan način uzgoja. Tamo gde pašnjaka nema, stoka je zatvorena ili se pronalaze alternativna rešenja. Miloš Kojadinović iz Progara u Sremu kaže da su se stočari iz njegovog kraja dogovorili sa Javnim preduzećima „Vojvodina šume“ i „Srbija šume“ da puštaju stoku među zasade hrasta.

„Uzeli smo u dugoročni zakup nešto pašnjaka, držimo goveda i u šumama sa topolom. Nije država za nas to rešavala, već smo se sami snalazili. Ipak, smatram da bi sistemsko rešenje olakšalo svima.

Pašnjaci treba da budu isključivo za stočare“, kaže Kojadinović.

Sadašnjim načinom korišćenja pašnjaka izrazito je nezadovoljan vlasnik velikog broja goveda na Staroj planini Miodrag Lilić. On ima svoje razloge a oni nisu vezani za nedostatak zelenih Naprotiv, na Staroj planini gde gaji stoku, pašnjaka ima na pretek. Već godinama je zakupac preko 2.000 hektara na srpskim Alpima, gde priroda nudi obilje uslova za njegove krave ali i ostale životinje. Iako je platio pašnjak, kako kaže, doživeo je da mu se tek tako, iz čist mira, uzurpira 500 hektara od strane drugog uzgajivača. Taj je doterao svoje ovce.

„Godinama se preganjamo na sudu, proces je još u toku. Neverovatno je da se tako nešto dešava. Decenijama sam na toj planini, jedini uzgajivač krava, mislim sa sam i najveći zakupljivač pašnjaka u Srbiji. Sve se desilo kao u kaubojskom filmu, da mi upadnu i uzurpiraju deo zakupljenog pašnjak“, navodi Lilić.

SVE TEŽE NAĆI SIGURNU HRANU NA OTVORENOM ZA SITNU I KRUPNU STOKU: U potrazi za pašnjakom

Otkad je jagma za poljoprivrednim zemljištem uzela maha, ni pašnjaci nisu pošteđeni. Uzurpiraju se, zaoravaju i sve češće im se menja namena

Njegova porodica ima više od 300 grla krupne i više od 300 grla sitne stoke. Na jednoj lokaciji napravili su zimsku farmu, sproveli struju, vodu. Letnja farma nalazi im se pod Midžorom. Na njoj je, zbog nadmorske visine i bilja koje na tim predelima raste, ispaša mnogo kvalitetnija. Ona je, takođe, prilagođena potrebama krupne stoke u periodu od sredine marta, do sredine novembra. U miru prirodnog rezervata, pod vedrim nebom, stada natenane pasu. Hrane je u izobilju na Stroj planini.

„Mi se bavimo poljoprivrednom proizvodnjom kojom su se bavili naši preci. Tada je na ovim prostorima bilo 500.000 ovaca i 100.000 grla krupne stoke. Danas, na području pirotke opštine, ima manje od 15.000 ovaca i oko 3.500 krava i teladi. Ja sam jedini koji drži krave, svi ostali su odustali“, kaže Lilić.

Do potpunih podataka o površini pašnjaka u Srbiji nije lako doći. Prema podacima Uprave za poljoprivredno zemljište, Srbija raspolaze sa 185.000 hektara pašnjaka a selima je na korišćenje preneto 75.000 hektara. S druge strane, tu je podatak da ukupan zakup pašnjaka u Srbiji iznosi 38.510 hektara i tu mogućnost je koristilo 2.304 gazdinstva (podaci Udruženja „Agroprofit“). Prosečna površina zakupa jednog pašnjaka po zakupcu u centralnoj Srbiji iznosi 24,37 hektara, a u Vojvodini 13,45 hektara.

„To, ipak, ne odgovara stvarnoj situaciji. Naime, prosek pašnjaka po opštinama u Vojvodini je 2.500 a prosek neplodnog zemljišta po opštini je 3.500 hektara. Ako su biološki uslovi pašnjaka optimalni, to znači da u Vojvodini postoji mogućnost za gajenje 1.259 grla u svakoj opštini, što bi moglo biti oko 56.000 grla. Međutim, ima opština koje imaju manje od 30 krava u svojim selima, a u Srbiji u više od 600 mesta nema nijedne krave. Takođe, primetili smo kada se broj goveda na ispaši poveže sa veličinom pašnjaka, ne postoji simetrija. Najviše ugovora za korišćenje, potpisano je u Srednjem Banatu, 691 a broj zakupaca je 332“, objašnjava Čedomir Keco. **3**

Tri veka diplomatije: Od De Kalijera do AI

Diplomatija je ono najbolje što je civilizacija mogla da stvori, kako bi se izbeglo da jedino sila uređuje međunarodne odnose, zapisao je davno vojvoda de Brolji).

Na tom tragu, baš u ovo vreme svetskih poremećaja i novih dugotrajnih ratova, više nego aktuelno zvuče reči s početka dela Fransoa de Kalijera „O veštini pregovaranja“: „Svaki hrišćanski princ bi morao da prihvati za načelo da neće pribegavati oružju kako bi ostvario ili podržao svoja prava pre nego što pokuša ili iskoristi mere zasnovane na razumu ili na ubeđivanju. U njegovom interesu je da uz razum i ubeđivanje doda i uticaj koji postiže putem koristi kao najsigurnijeg načina da ostvari i ojača svoju moć.“

Pišući u pauzama između serije ratova, na prelazu između 17. i 18. veka u kom je borba za prevlast u Evropi bila prekidana mirovnim pregovorima i ugovorima koji su više ličili na efemerna primirja De Kalijer, lični sekretar Luja XIV, ostavio je delo koje je predstavljalo poziv na uspostavljanje jednog drugačijeg odnosa između država.

Isticao je, kako je to definisao već moćni Rišelje, potrebu „stalnog pregovaranja“ i uspostavljanje instrumenata koji će sprečiti „nerede i nesreće“ koje su donosili dugi i mučni ratovi čak i u državama tako bogatim i moćnim, poput tadašnje Francuske. Evropu čine države međusobno toliko blisko povezane, pisao je pomalo proročanski De Kalijer, da bi se mogle smatrati „članicama jedne iste republike“ (tj. sistema) gde se ni jedna promena u jednoj članici ne može desiti a da se „to ne odrazi na stanje u svim ostalim“.

BEČKI KONGRES: Ovo delo, objavljeno 1716. godine, pred-

Delo „O veštini pregovaranja“ Fransoa de Kalijera objavljeno 1716. godine predstavljalo je jedan u nizu teorijskih i praktičnih doprinosa onome što je u moderno doba postepeno dobijalo naziv „diplomacije“ kao načina komunikacije između država – tih „hladnih monstruma“, kako ih je zvao Veber, kojima je praksa nasilja, ratovanja bila i ostala prirodno okruženje

Piše: **Duško Lopandić**

Varvarstvo nacizma i novog svetskog rata poništio je pacifističke pokušaje državnika, diplomata i mislilaca iz XIX veka i dvadesetih godina XX veka

stavljalo je jedan u nizu teorijskih i praktičnih doprinosa onome što je u moderno doba postepeno dobijalo naziv „diplomacije“ kao načina komunikacija između država – tih „hladnih monstruma“ (M. Veber) kojima je praksa nasilja, ratovanja bila i ostala prirodno okruženje. Od Mirovnih ugovora iz Vestfalije (1648) i spisa „oca međunarodnog prava“ Huga Grocijusa o pravu rata i mira (1625), preko dela De Kalijera, pa do spisa o međunarodnom pravu E. De Vatel (1758) i Bečkog kongresa (1815), razvija se ideja i gledanje o svetu u kom je ponašanje suverenih država uokvireno običajima i praksom međunarodnog prava i diplomatskog protokola.

U ovom procesu, Bečki kongres tokom kog je „obnovljen svet“ (kako glasi naslov Kisindžerovog doktorata o ovom skupu) odnosno

Evropa koju su Francuska buržoaska revolucija, a posebno Napoleonovi ratovi, okrenuli naglavce, predstavljao je ključni prelaz u izgradnji moderne diplomatije. Ne samo da je Bečki kongres uspostavio ravnotežu sila koja je omogućila dugotrajniji evropski mir koji je trajao skoro celi vek, nego je doveo do kodifikacije diplomatskih pravila kojima su najzad završena viševjekovna sporenja ambasadora oko pitanja diplomatskog protokola (pravila preseansa, diplomatski rangovi i dr).

KORAK U VERSAJU: Sledeći korak u razvoju diplomatske prakse bez sumnje je predstavljala Mirovna konferencija u Versaju (1919) na kojoj je nakon krvoprolića I svetskog rata, svet još jednom radikalno obnovljen. Iako iz dugotrajnije perspektive posmatrano Versajski mir više liči na duže primirje u neuspehom pokušaju da se ravnoteža u Evropi ostvari ka-
žnjavanjem poražene strane, on je doneo celi niz novina u međunarodnom ophođenju. S jedne strane diplomatija SAD (Wilsonovih 14 tačaka za mir), a sa druge strane i sovjetska diplomatija, uticali su na nove trendove od kojih su najdugotrajnije efekte imali pojava tzv. javne diplomatije kao i praksa multilateralizma. Stvaranje međunarodnih organizacija bio je novi oblik uređenja međudržavne saradnje u XX veku.

I Vudro Vilson i sovjetski revolucionari načelno odbacuju tadašnju „kabinetsku diplomatiju“ i praksu tajnog dogovaranja. Stavovi javnosti postaju neophodan element spoljne politike svake države. Čak i ondašnja Kraljevina SHS uvodi „pres službu“ u svoju međunarodnu praksu. Profesionalizacija diplomatije kao zanimanja postala je pravilo, za šta se zalagao još De Kalijer.

Period između dva svetska rata doneo je i celu seriju novih pokušaja da se zauzdaju ratnički porivi i da se pronađe Kantovska formula izgradnje „večnog mira“. Vrhunac tih stremljenja predstavljao je nastanak Društva naroda, kao i razrada utopijske ideje o potpunoj zabrani ratovanja u vidu tzv. Ke-

O veštini pregovaranja



log – Brijanovog pakta iz 1928. godine. Još tada se javlja ideja o stvaranju „evropske unije“ kao zvaničan, iako u to vreme neu-speo predlog.

Varvarstvo nacizma i novog svetskog rata poništilo je pacifističke pokušaje državnika, diplomata i mislilaca iz XIX veka i dvadesetih godina XX veka.

Ipak, svet je nanovo obnovljen iz ruina II svetskog rata u vidu cele serije inovacija u međunarodnoj saradnji. Sistem Ujedinjenih nacija – od Saveta bezbednosti, Generalne skupštine i ekonomskih komisija pa do niza fondova, programa i specijalizovanih agencija – na novi način je oživeo misao o potrebi stalnog pregovaranja među državama kao načina da se na osnovu zajedničkih interesa uspostavi održivi poredak. Rodila se i Evropska zajednica (kasnija EU) kao specifičan „mekanizam za stalno pregovaranje“ između njenih članica.

NOVO VREME: Tehnološke, ekonomske i društvene promene tokom XXI veka donele su nove izazove u praksi i teoriji diplomatije i međunarodnih odnosa. Savremenu fazu posebno obeležava dominacija tzv. samit diplomatije — neposrednih susreta šefova država i vlada, često praćenih intenzivnom medijskom pažnjom. Takva personalizacija spoljne politike donekle potiskuje u drugi plan profesionalnu diplomatsku službu i dugotrajni proces tihe pripreme pregovora, čiji je značaj naglašavao De Kalijer.

Svet danas je ponovo ušao u fazu poremećaja i ratova. Hibridni ratovi, nedržavni činioци u međunarodnom delovanju, instant komunikacije, internet i društvene mreže, samo su neki činioци u svetu u kom se pojavljuje i „digitalna diplomatija“, kao jedan od novih oblika delovanja. Slom poverenja u međunarodni poredak praćen je brojnim novim fenomenima poput masovnih migracija, klimatskih promena, terorizma, trke u naoružanju, novih oružja i oblika ratovanja, pitanja pristupa prirodnim resursima i slično. Dugotrajni

i složeni pregovori o klimatskim promenama, u kojima se sudaraju interesi razvijenih i zemalja u razvoju, pokazuju da diplomatija ipak ostaje važna i da odlučuje ne samo o pitanjima poput granica država, već o samim uslovima opstanka čovečanstva.

Paraliza Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija usled postojanja veta stalnih članica SB, kao i revizionistička politika najjače svetske sile – SAD i obnova ratne opcije kao načina rešavanja odnosa sa susedima (Rusija, Izrael i dr) otvaraju pitanje da li je savremeni multilateralizam još u stanju da obezbedi potragu za zajedničkim interesima. Širenje digitalne propagande, lažne vesti i manipulacije putem društvenih mreža dodatno komplikuje diplomatsko delovanje, jer pregovori više ne zavise samo od odnosa između vlada, već i od oblikovanja percepcije miliona građana u realnom vremenu.

Pitanje tumačenja i obrade primljene informacije o čemu se na široko raspravlja u De Kalijerovom delu, postaje posebno aktuelno. U vremenu veštačke inteligencije postavljaju se nova pitanja: ko će stvarati diplomatski kontekst? ko će odlučivati? da li algoritam može da zameni političku odgovornost? „Kada se informacija stavi u kon-

tekst, ona postaje znanje. Kada znanje podstakne uverenja, ono postaje mudrost.“, napisao je Kisindžer povodom sudbinskog prelaska iz doba prosvetiteljskog razuma u doba veštačke inteligencije (VI). Od alata za analizu i obradu informacija VI pretpostavlja da postane međunarodni činilac za sebe, pa čak potencijalno i univerzalno oružje koje će izmeniti celokupni ambijent međunarodnog odlučivanja i delovanja. Ako je XVIII vek rođio modernu diplomatiju, XXI vek će odlučiti da li će je sačuvati — ili prepustiti algoritmi-ma.

Ipak, još nismo dospeli do momenta kada će AI preuzeti odlučivanje u ključnim pitanjima života i smrti, uspona ili pada država i nacija. Sve dok su čovek i njegovi interesi u centru pregovaranja i odlučivanja, ostaju da važe pouke De Kalijera o veštini pregovaranja zasnovanog na iskustvu, znanju, profesionalnosti, razumevanju ljudske psihologije i potrazi za zajedničkim interesima: pažljivo slušanje druge strane u pregovorima je skoro važnije nego ubedljivo izlaganje; bez poverenja nema sporazuma, a bez iskrenosti nema poverenja; vladari upravljaju narodom, interesi upravljaju vladarima, a emocije vladara često nadvladavaju nad interesima; ljudi su oličjenje nestalnosti, stoga ne treba gubiti nadu da će upornost u pregovorima prevladati; čoveku bez sposobnosti i obrazovanja neće pomoći ni najbolje pripremljena diplomatska uputstva.

Tri veka istorije svedoče o stalnim naporima diplomata da se putem pregovaranja stvore čvršći i dugotrajniji temelji mira. Diplomacija dolazi kao epilog svakog rata ali ona je i dalje sposobna da predupredi sukobe. „Osvojiti srca i umove ljudi“ putem pregovora predstavlja efikasniji i prihvatljiviji put ka trajnoj međunarodnoj stabilnosti nego politika gole sile. To je i krajnja pouka De Kalijerovog dela, i danas sasvim aktuelna. **✚**

Autor je profesor univerziteta, ambasador u penziji i predsednik Foruma za međunarodne odnose Evropskog pokreta u Srbiji

Ipak, još nismo dospeli do momenta kada će AI preuzeti odlučivanje u ključnim pitanjima života i smrti, uspona ili pada država i nacija

RIZIČNA PROFESIJA



Građevinski radnici, ronioci, pripadnici specijalnih jedinica vojske i policije, vatrogasci, rudari, mineri, radnici u kanalizaciji i toplanama, piloti, padobranc, radiolozi, lekari hitne pomoći, samo su neke od onih profesija koje se definišu kao rizične, jer su to teški oslovi i utiču na zdravlje, a određeni broj njih omogućava pravo na beneficirani radni staž.

Ovom spisku bi se retko ko setio da doda novinare, osim možda one koji izveštavaju iz ratnih zona. Ova tema je zapostavljena jer su novinari navikli na sve što im se dešava kao na „novu normalnost“ i retko ko doživljava svoj posao kao osmočasovno radno vreme, posle koga se ide kući i odmara.

Zahvaljujući OEBS-ovom odeljenju za medije i njegovom šefu Dominiku Tijeriju, ova tema se proteklih dana vratila u fokus javnosti, predstavljanjem Istraživanja o mentalnom zdravlju novinara, praćenog otrežnjujućom diskusijom velikih novinarskih imena: Jovane Gligorijević, Branka Čečena, Verana Matića i kako red i nalaže kod ugroženog zdravlja, psihološkinje Tamare Džamonja Ignjatović. Iskreno, trebalo bi pozvati ceo tim lekara, na čelu sa kardiolozima i psihijatrima, nakon predstavljenih

Sindrom sagorevanja, koji se javlja kao produženi odgovor na hronične uzroke stresa na poslu, osetilo je bar jednom 82 odsto novinara. Suočavaju se sa depresijom, anksioznošću, paničnim napadima, pre svega zbog finansijske nestabilnosti. Dok su rezultati pomenutog istraživanja bili prezentovani, svi u sali su klimali glavom u znak odobravanja, a naročito na konstatacije da sve ovo pogađa njihove porodice i da, kada se vrate svojim kućama, u prividni mir „iza zatvorenih vrata“ nastavljaju da žive posledice izražene depresivnosti i gubitka snage, pa nisu u mogućnosti da odgovaraju na prirodna pitanja dece, roditelja, partnera i ljudi koji ih vole. Ne uzvraćaju osmehom na dečje zagrljaje, već u njima traže sklonište. Sklonište od grča – reči im ne naviru od dubokih uzdaha i umora. Možda je nekom ovo patetično, ali iole normalan čovek koji poznaje šta se dešava na medijskoj sceni, može da oseti grč o kome pišem.

Našu medijsku scenu karakteriše i čitava hibridna lepeza onoga što doživljavaju i što nema ime ili statistika još nije uredila instrumente za merenje, primera radi, otkrivanje ličnih podataka majki i dece novinara, ali i druga slična zastrašivanja i „dobronamerne savete“ koje su neki novinari dobijali. Branko Čečen je, pominjući kako je brzo trčanje veština koja se zahteva danas za obavljanje novinarskog posla, naveo primer (mada mentalnog zdravlja radi, bolje da nije) sportskog novinara koji je nakon utakmice ubačen u gepek, pa dobio batine jer nije pomenuo koliko je na utakmici bio dobar „onaj mali“, sin lokalnog moćnika. Šta mislite koliko ovde treba dodati meseci na godinu, kao beneficirani radni staž?

Jovana Gligorijević ne bi bila Novinarka kakva jeste da nije podsetila, i ovoga puta na najopasniju novinu našeg medijskog neba pod kojim policija mirno gleda dok se razbija kamera, a novinarka Maja Nikolić strahovito uznemirena viče i pokušava da dozove policiju. Naviknuta na nenormalnost našeg života ona, Maja, kasnije se izvinjava zbog svoje neprofesionalne i emocionalne reakcije. Gde će nam duša, savremenici moji? Izvinjava se nama, gledaocima, žena zbog emocije koju je ispoljila za vreme ugrožavanja lične bezbednosti.

Ipak, nada je sa nama. Mladi novinari stvaraju osećaj da će ova profesija opstati i imaju veru, snagu i znanje. Od pozitivnih osećanja radoznalost je visoko kotirana na novinarskoj listi, od negativnih tu je, razumljivo, zabrinutost, a NAJMANJE – STRAH. Hvala im. Naučili su da se nose sa mnogim nedaćama kroz humor, predavanje pozitivnim mislima, negovanje odnosa sa drugim ljudima, koji su im vrlo važni. Mnogo može da se uradi na popravljanju situacije, iako deluje da ne može ništa, jer se takav narativ forsira. J

Jasno je i zašto, jer valja obeshrabriti pisanje kritičkih reči. Onda oni koji uživaju u blagodetima od strane režima isfabrikovanog „slobodnog novinarstva“ mogu da nastave da uživaju u svojoj slobodi stvaranja paralelne stvarnosti i kreiraju razne „uradke“, kao onomad onaj o Veranu Matiću. Neka neko od starijih novinara pojasni mladima šta je uradak. Bolje će od mene, a ja ću za kraj da podsetim na žensku dimenziju stvari i pojava – novinarka iz publike je na tribini podelila svoj primer predanosti profesiji. Dok je, vraćajući se kući sa posla, pravila par kadrova ispred najpoznatijeg parka u današnjoj Srbiji, prišla joj je grupa slučajno okupljenih i nimalo prijateljski raspoloženih muškaraca, kojoj su se slučajno pridružili policajci. Ona u tom trenutku ne razmišlja o sebi i šta može da joj se desi, ukoliko bude uhapšena (razlog će se već naći), već ko će joj uzeti dete iz vrtića. Ako se neko još nije probudio, neka se pod hitno probudi i ostane budan.

Našu medijsku scenu karakteriše i čitava hibridna lepeza onoga što doživljavaju i što nema ime ili statistika još nije uredila instrumente za merenje, primera radi, otkrivanje ličnih podataka majki i dece novinara, ali i druga slična zastrašivanja i „dobronamerne savete“ koje su neki novinari dobijali

rezultata, od kojih za ovu priliku izdvajam da 63 odsto novinara među ispitanicima često ili svakodnevno doživljava stres, čak 77,5 odsto svoje zanimanje doživljava kao stresno dok se još više njih – 78 odsto – oseća veoma ili umereno emocionalno iscrpljeno. Dakle, oni koji nam omogućavaju ostvarivanje osnovnog, ustavom garantovanog ljudskog prava – da budemo informisani, su umorni, iscrpljeni i često ih muči pitanje smisla. Muči li i nas?

Kao ključne uzročnike stresa medijski radnici navode i teme koje pokrivaju (rat, patnje ljudi, korupcija i dr), kratke rokove, potplaćenost (neki na portalima rade i bez plate), neizvesnost, loše odnose u kolektivu, odnos nadređenih. kao i unutrašnje pritiske i pretnje, koji su ništa u odnosu na spoljašnje, jer tu se skala na grafikonu dramatično podiže. Mnogi novinari freelenceri, prihvataju neverovatne poslove i uslove rada da bi sastavili kraj sa krajem. Eksplozija društvenih mreža i razvoj tehnologije triplirali su pritiske, napade, pretnje, govor mržnje, vređanja, uznemiravanja, nedozvoljeni nadzor i druga „inovativna“ (zlo) dela koja se čine novinarima. To je ukratko ono što karakteriše naš medijski ekosistem. Pa ti sedi i piši, izveš tavaj, pričaj sa sagovornikom, ako možeš i pravi se da ti nije ništa. Vremenom su počeli da normalizuju nenormalno, jer kako drugačije da rade. Kao i svi, nalaze mehanizme samoodbrane, da bi živi bili.

Zdravi već dugo nisu i mnogi su zatražili psihološku podršku koju NUNS, NDNV i IAN pružaju, srećom, besplatno pošto je, inače, cena „prava sitnica“. Ovo je dobro jer nema razloga da se prave da im nije ništa, a možda će nalaz stručnjaka nekad biti od pomoći, jer valja imati dokaze za sva ova ludila i bezobzirnosti koja nas okružuju.

Nova kolumnistkinja
Novog magazina
Brankica Janković
ekspertkinja je
za ljudska prava,
pravna, aktivistkinja
i edukatorka.
Prethodnih deset
godina bila je
poverenica za zaštitu
ravnopravnosti
sa prethodnim
višegodišnjim
iskustvom u socijalnoj
zaštiti. Posebno
se bavi položajem
žena, mladih, osoba
sa invaliditetom,
dece i starijih.
Organizatorica je
brojnih konferencija
i događaja i
inicijatorica više
domaćih i regionalnih
inicijativa.



ŠPANJIA

Sančezovo „ne“ Trampu

FOTO: BETA/AP



Pedro Sančez, socijalista, koji špansku vladu vodi u drugom mandatu, prvi je lider neke članice EU koji je nepredvidivom predsedniku Donaldu Trampu otvoreno rekao da njegova zemlja neće učestvovati u američko-izraelskom ratu protiv Irana. Pedesetčetvorogodišnji ekonomista koji govori engleski i francuski, poznat i kao „lepotan“ (El Guapo / El Lindo), školovao se u Španiji, Britaniji i Briselu, a 1999. je živio i radio u Sarajevu kao šef kancelarije bivšeg Visokog predstavnika Karlosa Vestendorpa.

Vodeći sada četvrtu EU ekonomiju bez ograda je poručio Trampu da njegovi avioni neće poletati sa španskog tla u ubilačke misije u Iranu, nazivajući taj rat „kršenjem međunarodnog prava“ i „neopravdanom i opasnom vojnom intervencijom“. Malo je reći da je razbesneo sedamdesetdevetogodišnjeg „najmoćnijeg čoveka na svetu“. Naveo ga je na bujicu pretnji u kojoj je špansku vladu nazvao „užasnom“ i „neprijateljski nastrojenom“ zbog odluke da zabrani američkim vojnim avionima korišćenje španskih baza za napad na Iran.

„Možemo koristiti njihove baze ako želimo, možemo jednostavno doleteti i koristiti ih. Niko nam neće reći da ih ne koristimo“, kazao je Tramp, dodavši da će Španiju kazniti uprkos odluci Vrhovnog suda SAD koja mu je ograničila uvođenje širokih tarifa. „Mogu sutra ili danas, još bolje, zaustaviti sve što ima veze sa Španijom. Sve poslove sa Španijom. Imam pravo da to zaustavim. Embarga... raditi šta god želim. I možda ćemo to uraditi sa Španijom“, naveo je ljutiti predsednik. Tramp je usput napao Madrid i jer nije prihvatio povećanje izdvajanja za NATO od pet odsto BDP-a i pripreto izbacivanjem Španije iz Alijanse.

Za sada te pretnje nije ispunio. Čeka odluku svog Ministarstva finansija o carinama na sve

što dolazi iz Španije. A iz Madrida mu je stigao Sančezov jasan odgovor: „Ne možemo igrati ruski rulet s budućnošću miliona ljudi. Nećemo biti saučesnici u nečemu što je loše za svet samo iz straha od nečije odmazde. U ovakvim trenucima osećamo se ponosnije nego nikad što smo Španci. Dim rata se koristi da se pokrije neuspeh i da se napune džepovi nekolicine, uvek istih.“ Usledila je neistinita izjava Trampove portparolke Karolajn Levit da je španska vlada odlučila da sarađuje koju je odmah demantovao španski ministar spoljnih poslova Hose Manuel Albares rekavši da „nema pojma“ o čemu je Levit govorila i da se stav španske vlade o ratu „nije promenio“. „Stav španske vlade o ratu na Bliskom istoku, bombardovanju Irana i korišćenju naših baza se uopšte nije promenio. Naš stav 'ne ratu' ostaje jasan i nedvosmislen“, rekao je. Umesto saradnje, američki vojni avioni su napustili baze u Španiji.

„Ne“ Trampu nije prvi Sančezov potez kojim se hrabro izdvojio iz mase neodlučnih lidera EU. Još prošlog maja je u španskom parlamentu opisao Izrael kao „genocidnu državu“ i rekao da Španija „ne posluje s takvom zemljom“. A nakon početka izraelske invazije na Gazu, Španija je sa još nekoliko evropskih država priznala Palestinu kao državu. I nije Sančez ostao usamljen u otporu ratnoj politici SAD i Izraela. Britanski premijer Kir Starmer takođe nije dozvolio korišćenje tamošnjih vojnih baza za rat u Iranu, objasnivši da bi to bilo protivno međunarodnim zakonima. Pridružila se i Đorđa Meloni, desničarska premijerka Italije, inače bliska Trampu, koja je izjavila da Italija ne namerava da učestvuje u američkoj i izraelskoj intervenciji protiv iranskog režima.

Hoće li im se pridružiti i drugi lideri EU zavisiće od daljih poteza Vašingtona i Tel Aviva. **Z**

Sijarto prenosi Rusima detalje iz Brisela



Snimci telefonskih razgovora mađarskog ministra spoljnih poslova Petera Sijarta s ruskim šefom diplomatije Sergejem

Lavrovim i drugim visokim ruskim zvaničnicima pokazuju koliko je Budimpešta duboko radila za interese Kremlja unutar EU, objavio je istraživački portal Insider s partnerskim redakcijama.

Rim: Bez dozvole za vojne avione SAD



Italija je uskratila većem broju američkih vojnih aviona dozvolu da slete na Siciliju, kao međustanicu na putu ka Bliskom istoku, a informaciju

je potvrdio i italijanski vojni vrh. Ministar odbrane Guido Krozeto je odlučio da se avionima ne dozvoli da slete jer prethodno nisu izdate dozvole i nije bilo kontakata sa Rimom.

Izrael: Srušićemo sve kuće u libanskim selima blizu granice



Izrael će srušiti sve kuće u libanskim selima u blizini granice i skoro 600.000 ljudi koji su raseljeni sa juga Libana neće moći da se vrate sve dok

severni deo Izraela ne bude siguran, izjavio je izraelski ministar odbrane Izrael Kac.

Politika Donalda Trumpa, otkada po drugi put živi u Bijeloj kući, pod lupom je medija i društvenih mreža cijelog svijeta, nje-

gove pristalice kuju ga u zvijezde, sve duži spisak njegovih protivnika oštro ga osuđuju. No, angažman prve dame SAD-a na programu Zajedničko stvaranje budućnosti, diljem planete pozdravljen je kao glas razuma. Melanija Trump pravi koaliciju s vizijom da prioritet dobiju djeca – ispred politike, granica i lokalnih predrasuda. „Zajedno možemo proširiti pristup obrazovanju i tehnologiji i opremiti sljedeću generaciju vještinama koje su im potrebne za uspjeh“, kazala je na inaugurálnom skupu koji je okupio 45 zemalja, među njima gotovo cijeli Balkan – s izuzetkom Hrvatske – gdje je, za razliku od svog supruga, jasno naglasila važnost globalnih partnerstava. Mirela Bećirović, supruga dr Denisa Bećirovića, prihvatila je poziv prve dame SAD-a i na skupu govorila o značaju umjetne inteligencije kao alata, ističući da Bosna i Hercegovina prepoznaje važnost digitalne transformacije obrazovanja. Pohvalila je naše univerzitete, koji rade na razvoju i primjeni AI-ja i jačanju digitalnih vještina studenata, ali i naglasila: „Pitanje etike, sigurnosti i zaštite djece u digitalnom prostoru mora biti u centru naših politika. Kao majka, vjerujem da je obrazovanje najvažnije ulaganje u budućnost. Naša odgovornost je dati djeci znanje i vrijednosti kako bi koristili tehnologiju tako da izgrade bolje društvo“.

LAVINA: I dok su se mediji u regiji listom hvalili nastupima svojih predstavnica, na suprugu predsjedatelja Predsjedništva naše zemlje sručila se najstrašnija lavina primitivizma, objeda i optužbi. Vodeći domaći radikali, udarni esdeaovski botovi i njima odani mediji, nisu pomenuli niti se osvrnuli na protokole, rasporede, čak ni na temu skupa: izvrijeđali su gospođu Bećirović zato što je pored nje sjedila supruga izraelskog premijera Sara Natanyahu. Mirela

Obračun sa žen

Mirela Bećirović je proglašena krivom i za Gazu i za Iran, a u klipovima lokalnih dušebrižnika prikazana je i kako glode kosti ubijene djece. Taj sramni, odvratni napad garniran je mizoginim uvredama

Piše: **Vildana Selimbegović**

Zapravo je BiH jedina zemlja, i to ne samo u regiji, koja je – rame uz rame sa Španijom, Slovenijom, Irskom i Belgijom – bezrezervno podržala i narod Gaze i narod Ukrajine

Bećirović je promptno proglašena krivom i za Gazu i za Iran, a u klipovima lokalnih dušebrižnika prikazana je i kako glode kosti ubijene djece. Taj sramni, odvratni napad garniran je mizoginim uvredama i pitanjima o troškovima puta. Dr Bećirović je reagirao čvrstim stavom da njegova supruga nikada nije putovala o trošku države, podsjećajući lažove i spinmajstore kako domaćini određuju raspored aktivnosti, a i sjedenja, na svim međunarodnim skupovima, pa tako i ovom.

Riješen je, kaže, da nastavi graditi prijateljstvo sa strateškim partnerima naše zemlje, a hušкаче i mrzitelje je podsjetio koliko i ovakvim napadima ruše ugled Bosne i Hercegovine.

Dr Bećirović se nije osvrtao na angažmane ranijih prvih dama, nije čak pomenuo ni da je – najviše zahvaljujući njemu i ministru spoljnih poslova Elmedinu Konakoviću – naša zemlja, tokom posljednjih 26 mjeseci, u Ujedinjenim nacijama čak 27 puta glasila dajući bezrezervnu podršku narodu Palestine u Gazi. U istom periodu ukupno je bilo 29 rezolucija, a BiH je samo u dva navrata bila suzdržana, prilikom glasanja za dokumente koje je jedino Kina podržala. Zapravo je BiH jedina zemlja i to ne samo u regiji, koja je – rame uz rame sa Španijom, Slo-



venijom, Irskom i Belgijom – bezrezervno podržala i narod Gaze i narod Ukrajine. Iz istih radikalnih uporišta i Bećirović i Konaković su bezbroj puta iznapadani, navedeni podaci su te, samoproglashene branitelje Bošnjaka i BiH interesi-rali taman onoliko koliko i putešestvije Konakovićeve prethodnice Bisere Turković, koja je bez mrve stida sviđala vlastite ambicije diljem svijeta, zaobilazeći i Bruxelles i Washington i sve druge koje ova zemlja smatra strateškim partnerima.

BISERA, SANJA, MAJA: No, Bisera je, zapravo, ideal ovdašnje žene u politici, odana partijskom šefu i njenoj prvoj dami. Biti uspješna žena u Bosni i Hercegovini znači upravo to: slijepo slušati stranačkog lidera, diviti mu se je-

nama i djecom



zikom Sanje Vulić i budućnost je osigurana. Lična i porodična. Evo primjera koji to savršeno dokazuje. Jasmina Selimović je doktor ekonomskih nauka, s karijerom priznatom u relevantnom svijetu nauke. Odlukom Predsjedništva imenovana je za guvernerku Centralne banke BiH i već nakon 10 mjeseci njezina angažmana CBBiH postaje punopravna članica OECD-a, kao jedina institucija iz Bosne i Hercegovine sa takvim statusom. Za one koji ne znaju, OECD je ugledna međunarodna ekonomska organizacija za suradnju i razvoj, koja je – između ostalog – i pokrovitelj čuvenog PISA testiranja, programa za međunarodnu procjenu uspjeha učenika. Testira se čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost na kraju obaveznog osnovnog obrazovanja,

da bi se dobili relevantni podaci i pokazatelji koliko dobro škola priprema đake za život i rad. BiH je prvi i jedini put učestvovala u PISA testiranju 2018. sa vršnjacima iz ukupno 79 zemalja i upisala se na 62. mjesto. Zaključak je bio: svaki drugi učenik u zemlji je funkcionalno nepismen, a najlošije smo se pokazali u prirodnim naukama. Jedina ohrabrujuća vijest ticala se naše djece: ispostavilo se da više od 85 posto đaka vjeruje u važnost i značaj obrazovanja, tako da je odraslima – da ne kažem vlastima i politikama – pripao zadatak da to iskoriste i poprave naše obrazovanje.

Združenim snagama donesena je jedina logična odluka: zaboraviti PISA testiranje! Dr Selimović je odlučila iskoristiti članstvo u OECD-u da bi ne samo vratila PISA

testiranje, već i vratila fokus ove zemlje na obrazovanje. Naredni test je 2029. godine, no do kraja prošlog mjeseca valjalo je iskazati interes, a institucija koja se navodno bavi obrazovanjem naše djece je pod teškom paskom HDZ-a BiH, sjedište je u Mostaru i zove se Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje. Na njenom čelu je direktorica Maja Stojkić, koja je za Žurnal, u oktobru prošle godine, kratko i efikasno odgovorila na pitanje zašto naša djeca ne učestvuju na PISA testovima. „Nema političkog konsenzusa“, kazala je. Kako je dr Selimović karijeru gradila radom i upornošću, a ne partijskom knjižicom, CBBiH je poveo aktivnost da naša djeca ipak doguraju do procjene kakvo im obrazovanje dajemo. Dopisivanje i prepisivanje s APOSO-m (kratica za Agenciju u ime koje nastupa Stojkić) traje i traje, pri čemu valja istaći da zamjenica direktorice Aida Terzić pokazuje zaista izniman angažman, no direktorica ju je nagradila tako što je izbacuje iz prepiske?!

Kako god, dr Selimović je nastavila istrajavati, CBBiH se obratio svim relevantnim i nadležnim državnim institucijama, da bismo dogurali do pitanja direktorice Stojkić – otkud CBBiH u toj priči? Da ne dužim, odluka o PISA testiranju će se naći pred Predsjedništvom države i valja se nadati da ćemo ipak uspjeti da se prijavimo, da OECD prihvati našu prijavu i da – ako ništa drugo – napravimo prvi korak ka procjeni, a onda i analizi i boljem obrazovanju. Da znamo koliko i kako pripremamo djecu za digitalno doba. Da nam djeca ne budu robovi AI, već da je koriste kao alate kojima neće bezrezervno vjerovati. Da postanu građani svijeta, u koji ionako bježe upravo od politika, spinova i političarenja, daleko od vladara naroda, uljuljkanih u svoje privilegirane i autoritarne partije, u čije ime nastupaju botovi puni mržnje prema svim ženama i djeci, ako nisu *bisere, maje i sanje*.

Autorka je glavna i odgovorna urednica sarajevskog dnevnog lista Oslobođenje, iz koga prenosimo ovaj tekst



TEŠKO I NAJSTARIJIMA I MLADIMA: Crna Gora

Milijarderi i sirotinja

Ekonomski pejzaž Crne Gore vjerovatno je svjetski fenomen. U toj maloj zemlji, koja ima raznovrsna prirodna bogatstva i svega oko 630 hiljada stanovnika ima i milijardera, ali i desetine hiljada siromaha. Uz to cvjetaju korupcija, inflacija, nezaposlenost...

Vlasnik kompanije Bemax Ivan Ubović sa bogatstvom od 430.916.634 era najbolje je kotirani državljanin Crne Gore na listi 100 najbogatijih ljudi u regionu u 2025. godini. Prema listi, koju je sačinio beogradski Nedeljnik, Ubović zauzima 70. mjesto na listi 100 najbogatijih ljudi u regionu. Odmah iza njega je vlasnik kompanije „Voli“ sa bogatstvom procijenjenim na 421.114.020.

Na listi 100 najbogatijih ljudi u regionu nalaze se još dvije osobe iz Crne Gore – vlasnik firme Hard Discount Lakovića na 91. je mjestu sa bogatstvom procijenjenim na 311.427.170 eura i vlasnik KIPS-a koji se sa bogatstvom od 297.927.624 eura nalazi na 94. mjestu.

U Crnoj Gori ima i milijardera, dok mnogi jedva preživljavaju od zarada i penzija. Kako preživjeti u ovakvim uslovima, pričaće oni kojima to uspije u zemlji u kojoj cvjetaju korupcija i inflacija

Piše: **Veseljko Koprivica**

I JAVNE ZARADE: No, visoko se koritaju i javni funkcioneri sa zaradama. Mediji su objavili da je prošle godine najplaćeniji, po podacima sa sajta Agencije za sprečavanje korupcije, bio viceguverner Centralne banke Crne Gore Nikola Fabris, koji mjesečno

prima 7.029 eura. Guvernerka te banke prima osnovnu mjesečnu platu od 6.450 eura. Ona svakog mjeseca prima i naknadu za rad u Savjetu za finansijsku stabilnost koja se prošle godine kretala od 700 do 1.420 eura, što znači da je najviše tokom jednog mjeseca

Skupa savjetnička najezda

Predsjednici države, Vlade i Skupštine, Crne Gore Jakov Milatović, Milojko Spajić i Andrija Mandić imaju 23 savjetnika, za čije zarade građani Crne Gore godišnje daju najmanje 400.000 eura. Najviše novca za zarade savjetnika potrebno je za Milatovićev kabinet – trenutno oko 150.000 eura na godišnjem nivou u neto iznosu. Za plate savjetnika premijera Spajića, prema njihovim trenutnim zaradama, godišnje treba izdvojiti oko 132.000 eura, ne računajući nedavno imenovanog glavnog savjetnika.

I Andrija Mandić, predsjednik Skupštine Crne Gore, prije nekoliko dana je dobio novog, sedmog po redu savjetnika, predsjednicu Jevrejske zajednice u Crnoj Gori. Iznos njene zarade još nije poznat. Za godišnje zarade preostalih šest Mandićevih savjetnika iz budžeta godišnje treba izdvojiti oko 116.000 eura.



ukupno primila 7.870 eura.

Plata Vrhovnog državnog tužioca u decembru iznosila je 4.144 eura. Plate od više od 3.500 eura ima dvadeset javnih funkcionera.

Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović mjesečno prima 2.125 eura. Ovo je jedan detalj iz imovinskog izvještaja koji je Milatović 27. januara 2026. godine podnio crnogorskoj Agenciji za sprečavanje korupcije.

SVE SKUPLJE: Ekonomista Davor Dokić izjavio je da u zemlji gdje su cijene sve bliže evropskim minimalac i dalje ostaje daleko od evropskog standarda. Hrana, računi, gorivo – sve ono bez čega se ne može – postalo je najskuplje. Kirije u Podgorici i na primorju dostižu i 500, 600, pa i 700 eura. Dok su, kako neki analitičari navode, u centru Minhena u Njemačkoj kirije za stanove do 400 evra, a to je zemlja Evropske unije sa većim standardom.

Poslanik Evropskog saveza Boris Mugoša tvrdi: „Realnost je da je inflacija u Crnoj Gori više nego

dvostruko veća nego u zemljama EU koje koriste euro i realnost je da po tom pitanju nadležni ne preduzimaju adekvatne mjere.“

Predsjednik Demokratske partije socijalista Danijel Živković ovako je opisao ekonomsku situaciju u Crnoj Gori: „Umjesto fokusiranosti na ekonomski razvoj i unapređenje životnog standarda građana, svjedočimo svakodnevnim političkim sukobima unutar vlasti, koji dodatno urušavaju povjerenje u institucije. Jedini demokratski i odgovoran izlaz iz aktuelne krize je organizovanje vanrednih parlamentarnih izbora, koji bi omogućili građanima da se izjasne o daljem pravcu razvoja države“.

Lider Građanskog pokreta URA i bivši premijer Dritan Abazović rekao je da je Vlada Crne Gore možda jedina u svijetu koja u trenutku globalne krize prouzrokovane dešavanjima na Bliskom istoku razmišlja o rekonstrukciji i potencijalnom povećanju broja ministarstava, umjesto o tome kako da obuzda inflatorni udar na građane.

BOGATSTVO ZA SAVJETNIKE: Jakov Milatović, Miloško Spajić i Andrija Mandić

Vlada planira da sadašnja 33 ministarstva poveća za još dva ili tri. On je pozvao Vladu da uvede akciju 'Stop inflaciji', koju je on uveo dok je bio premijer i, kako je rekao, kada smo zajedno sa ekonomskim subjektima uspostavili dijalog koji je rezultirao time da makar za određene proizvode postoji ograničena cijena koja neće predstavljati značajan udar na građane.

PROTESTI PENZIONERA: U ponedjeljak, 29. marta, protestovali su penzioneri u Rožajama, a nešto ranije penzioneri iz nekoliko drugih gradova. Pensioneri traže da minimalna penzija bude 80 odsto od prosječne najniže zarade u Crnoj Gori, a ostale da se uvećaju proporcionalno i da se ubuduće penzije usklađuju četiri puta godišnje. Pensioneri su sa protesta u Bijelom Polju poručili su da će, ukoliko minimalna penzija ne bude povećana na 80 odsto iznosa prosječne najniže zarade u Crnoj Gori, što bi iznosilo 560 eura, proteste nastaviti ispred Vlade i Skupštine.

Pensioneri traže i da Vlada proširi listu besplatnih lijekova za penzionere; kao i da se depolitizuje Upravni odbor Fonda penzijsko-invalidskog osiguranja, te da se imenuje novi Upravni odbor u kome će biti tri predstavnika penzionera, tri člana iz nadležnog Ministarstva i direktor Fonda. Oni kažu da je ovo država koju su penzioneri gradili, a da su dovedeni na rub siromaštva.

Predsjednik Partije penzionera, invalida i restitucije Crne Gore

Prosjeck ispod i iznad prosjeka

Prosječna bruto zarada u januaru 2026. godine u Crnoj Gori iznosila je 1. 228 eura, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa (neto) iznosila 1. 026 eura. Kad se ima u vidu da su potrošačke cijene u januaru 2026. godine u odnosu na decembar 2025. zabilježile rast od 0,1 procenat proizilazi da su realne zarade za isti period zabilježile rast od 0,3 odsto.

Prosječna neto plata u Crnoj Gori u decembru 2025. godine iznosila je 1.022 eura. Dok zvanični podaci pokazuju da je prosječna plata viša od hiljadu eura, iza tog prosjeka krije se drugačija slika. Građani kažu najčešće plate su i dalje između 600 i 800 eura. Prema podacima Poreske uprave najveću pojedinačnu mjesečnu platu u Crnoj Gori (prema podacima iz 2025/2026) ostvaruju državljani Crne Gore u sektoru trgovine i nekretnina, sa iznosima koji su prelazili i 300.000 eura. Najplaćeniji poslovi su u nespecijalizovanoj trgovini, hotelijerstvu i iznajmljivanju nekretnina.

Momo Joksimović uputio je otvoreno pismo premijeru Milojku Spajiću gdje je naveo da strpljenje penzionera u Crnoj Gori dolazi do kraja. „Penzioneri danas žive gore nego ikad. Povećanje najniže penzije na 450 eura iz januara 2024. godine, koje je značilo za više od 76.000 građana, danas ne znači ništa. Inflacija ga je u potpunosti pojela. Cijene rastu iz dana u dan, a penzije stoje ili rastu ponižavajuće malo. Da li ste svjesni da ljudi koji su gradili ovu državu danas ne mogu da kupe lijekove. Da biraju između hrane i terapije. Da žive na ivici siromaštva i ispod svakog dostojanstva. I onda im država „pomogne“ povećanjem od 0,38 odsto. To je 1,74 evra na penziju od 450 evra. To nije pomoć. To je poniženje“, kazao je on.

„Taj iznos za Vas možda nije veliki ali za više od 60.000 najugroženijih penzionera znači preživljavanje. Penzioneri od Vas ne traže milostinju. Traže ono što su zaradili. Traže minimum dostojanstva“, naveo je Joksimović.

Književnica iz Cetinja Mirjana Aleksandrova Rajković odlučila je da čitav iznos januarskog povećanja penzije uplati predsjedniku i premijeru Crne Gore Jakovu Milatoviću i Milojku Spajiću. Oni su od velikodušne Cetinjanke dobili čitav iznos njenog povećanja penzije od 1,7 eura, što znači da im je, preko pošte, uplaćeno po 85 centi.

Rajković se tim povodom javno obratila pismom u kojem navodi i ovo: „Odlučila sam da i ja jednom u životu častim predsjednika Vlade i predsjednika Države, da vidim



NAJPLAĆENIJI JAVNI FUNKCIONER:
Viceguverner NBCG Nikola Fabris

kako to izgleda i koliko je to lijep osjećaj, pa rekoh sad ću od ovoga januarskoga povećanja penzije, a s obzirom da sam pošla u punu penziju i sa stažom i sa godinama, imam vas od čega i častiti“.

I u nekoliko gradova revoltirani penzioneri skupljali su pomoć tog dvojici vlastodržaca.

Analitičari upozoravaju da je za vlast povećanje penzija populistička mjera, a nije joj populistička mjera da poveća broj ministarstava, da kupuje skupe službene automobile, troši ogromne iznose na službena putovanja.... Sekretarijat za finansijske poslove i analizu budžeta prošlog mjeseca isplatio je 65.879 eura političkim partijama koje funkcionišu u parlamentu Podgorice, koja ima 15 političkih partija čiji se redovan rad finansira iz gradskog budžeta.

TURIZAM, POLJOPRIVREDA: Turizam je jedna od glavnih privrednih grana u Crnoj Gori. Ovih dana objavljeno je, na primjer, da četiri hotela na Bjelasići, koji su završeni prije skoro dvije godine i ne rade zbog nedostatka vodosnabdijevanja, komunalne infrastrukture i sistema za tretmane otpadnih voda. Oni ne mogu da primaju goste i zbog toga to područje ima velike ekonomske štete. Uz to Kolašin je jedini ski centar u Evropi koji nema sistem tehničkog osnježavanja i infrastrukturni problemi otežavaju Kolašinu da dostigne pun potencijal zimskog turističkog centra.

Povećanje cijene goriva direktno utiče na turizam. Prije nekoliko dana povećane su cijene i nafte i benzina. Od trajanja sukoba na Bliskom istoku zavisi kolika će biti kolateralna šteta u Crnoj Gori. Nastavak rata na Bliskom istoku može uticati na pad prihoda Crne Gore od turizma, manjak hrane domaćih proizvođača, rast cijena energenata koji bi ako potraje mogao pogurati i cijenu struje, inflaciju...

Crnogorski poljoprivrednici već imaju problema sa nekonkurentnošću. Pošto je poljoprivreda uz turizam, građevinarstvo i proizvodnju električne energije jedna od nosećih privrednih grana u Crnoj Gori, pad proizvodnje mogao bi dovesti do usporavanja ekonomije.

„Više od milijardu eura hrane godišnje uvozimo, izvoz je deset puta manji dok se domaći resursi nedovoljno koriste. Poljoprivrednici čekaju nadoknadu iz budžeta od milion eura za prošlogodišnje akcize. Ovogodišnje iako smanjene pogoduju sjetvi, ali neće zaustaviti talas inflacije“, izjavio je ekonomista u Ministarstvu poljoprivrede Mirsad Spahić i objasnio: „Kao uvozno zavisna država, uvozimo i inflaciju posredstvom hrane i pića u Crnu Goru.“

Uvoz sirovog mesa prednjači, a taj iznos je lani iznosio oko 150 miliona eura. Više od milijardu eura iznosi uvoz poljoprivrednih proizvoda, dok je izvoz oko 100 miliona eura. **Z**

FOTO: INSTAGRAM CENTRALNA BANKA CRNE GORE

Bojke za brigu

Ukupan javni dug Crne Gore na kraju 2025. godine iznosio je 5,19 milijardi eura, odnosno 63,5 odsto bruto domaćeg proizvoda (BDP), što je oko 620 miliona eura više nego godinu ranije, pokazuju podaci Ministarstva finansija.

Od ukupnog broja aktivnog stanovništva, čak 33,5 hiljada ili 10,9 odsto je nezaposlenih. Mlađi školovani ljudi masovno idu u druge države, najviše u zapadnoevropske i SAD, da bi se tamo zaposlili.

Robna razmjena Crne Gore je na jednom od istorijskih minimuma, odnosno da je pokrivenost uvoza izvozom svega 10 odsto i sadašnja Vlada za tri godine bilježi samo povećanje uvoza, a smanjenje izvoza.

Minimalna penzija u Crnoj Gori, koja je dvije godine iznosila 450 eura, usklađivanjem početkom godine povećana je za 1,74 eura. Krajem 2025. godine u Crnoj Gori je bilo više od 129.000 korisnika penzije, sa prosječnim čekom od 525 eura. Oko 63.000 penzionera prima svega 450 eura, što je nedovoljno za pokrivanje osnovnih životnih troškova, računa i neophodnih medicinskih terapija.



FOTO: BETA/AP

Promenljivi ciljevi, nejasan ishod

Na mesec dana od početka američko-izraelske agresije na Iran, ima se dovoljno informacija da se može napisati nešto ne samo o toku ovog rata, nego se može i analizirati o statusu, spremnosti, motivima, ciljevima strana u ovom ratu. Ali pre svega se mora staviti napomena da o mnogo čemu zapravo nemamo

Ceo svet posmatra i pita se koji će nepromišljeni korak povući neuračunljivi predsednik SAD, ili će pak proglasiti pobjedu i deeskalirati rat sa Iranom

Piše: **Mirko Dautović**

informacija, ključnih informacija, što sve analize koje se pišu širom

sveta o ovom ratu čini u velikoj meri nagađanjima, a scenarije za dalji tok rata tek zamislivim stazama. Situacija je prerasla sukob tri gore navedene zemlje, i prvo je usisala arapske zemlje persijskog zaliva, a potom i Liban i Jemen u rat. Ekonomske i društvene posledice su učinile da i daleke zemlje poput Laosa ili Kambodže budu pogođene dok se širi energetska kriza čiji će talas neizbežno udariti i Evropu najdalje do kraja aprila. Trenutno od ovog rata najviše ko-

risti imaju Rusija i Kina, s tim što je dobitak Rusije privukao i Ukrajinu ovom ratu. Ceo svet posmatra i pita se koji će nepromišljeni korak povući neuračunljivi predsednik SAD Donald Tramp ili će, pak, proglasiti pobedu i de-eskalirati rat sa Iranom. Da li su ovako i Evropljani jula 1914. pratili razvoj događaja koji su od atentata u Sarajevu do nemačke invazije Belgije eskalirali, korak po korak, u do tada nezamislivoj kaskadi. Ili je možda, optimistično gledano, Tramp upravo patogen koji svojom intenzivnom malicioznošću može da trgne čovečanstvo iz obamrlosti?

RATNA TROJKA: Razmotrimo prvo tri države, tj. rukovodstva istih, koja su direktno upletena u ovaj rat: SAD, Izraela, i Irana, i to počinjući od prve dve sile, jer su one povukle i prvi potez 28. februara kada su napale Iran, čime su prekinuti pregovori koje su Trampov izaslanik za sve i svašta, Stiven Vitkof, i Džered Kušner, po funkciji Trampov zet, vodili u Omanu sa ministrom spoljnih poslova Irana, Abasom Aragčijem. Tog jutra je Tramp objavio snimak svog obraćanja u kojem je, noseći beli kačket sa slovima „USA“ postavio ciljeve i razloge napada na Iran. U toj prvoj verziji, Tramp je najavio uništenje iranske flote, nuklearnog programa, programa balističkih projektila. Optužio je Iran da je odgovoran za ubijanje američkih vojnika još 1983. u kasarnama u Bejrutu i 2000. u Adenu, i za izraelske žrtve u Hamasovom napadu 7. oktobra 2023. Upozorio je Revolucionarnu gardu i vojsku da ih čeka sigurna smrt ne budu li položili oružje. Upozorio je i narod Irana da ostanu u svojim kućama, „jer će bombe padati svuda, biće jako opasno.“ „A kad bombe prestanu da padaju“, nastavio je, „izađite napolje i zbacite režim Islamske republike. ... Iskoristite šansu koja se ukazuje jedanput u nekoliko generacija. ... Sad imate predsednika koji vam daje ono što želite,“ prodavao je svoj plan kao zgradu u sivoj fazi Irancima, tobože turajući im ključ u ruke, njima koji su u hiljadama ubijeni tokom protesta na početku ove godine. Nekoliko dana kasnije,

Gradovi i infrastruktura Izraela gore

Koji narod je još ustao protiv svoje vlasti dok ga je strani agresor ubijao?

na okruglom stolu u američkom Kongresu, Tramp je dodao da je Iran bio na dve nedelje od stvaranja nuklearnog oružja, što su Iranci demantovali, a i šef Međunarodne agencije za nuklearnu energiju, Rafael Grosi.

Izraelski premijer Benjamin Netanjahu je poslao iste poruke, obrazlažući da je iranski nuklearni program opasnost po Izrael i plaćući krokodilske suze nad istim onim hiljadama Iranaca koje je takođe pozvao na ustanak protiv vlasti.

Stanje iranskog nuklearnog projekta je prva važna nepoznanica. Znamo da su najvažnija postrojenja, Fordo, Natanz, Isfahan, prvo bombardovao Izrael u junu 2025, a zatim i SAD u dvanaestodnevnom ratu. Ali ta postrojenja su duboko ukopana u zemlju i planine. Koliko je duboko prodrlo razaranje? Da li su postrojenja i dalje funkcionalna? Čak i ako nisu, postavlja se pitanje lokacije 440 kilograma uranijuma obogaćenog na 60 odsto tj. uranijuma u kojem fosilni izotop U235 čini 60 procenata sadržaja. Dodatno, Iran poseduje još 8-9 tona uranijuma koji je obogaćen na nižem stepenu, mahom do pet odsto U235. Da bi se napravilo nuklearno oružje, potrebno je da se onih 440 kg 60-procentnog obogaćenog uranijuma dodatno obogati do 90 odsto čistote, od čega bi se moglo napraviti nekoliko nuklearnih bojnih glava. Gde je tih 440 kilograma? Da li se nalaze u nekom skladištu duboko ispod razorenih postrojenja? Ili su prebačeni na nekoliko tajnih lokacija? Da li postoje centrifuge u nekim tajnim, neprijavljenim postrojenjima, koje bi mogle da nastave sa obogaćivanjem uranijuma, čak i u ratnim uslovima? Ni Amerikanci ni Izraelci, a svakako ni Iranci, nisu objavili nikakve informacije.

Balistički program Irana je takođe bio ciljan u junskom ratu 2025. On se sastoji od projektila kratkog i srednjeg dometa (do 2.000 kilometara), bespilotnih letelica-dronova, ali i mobilnih lansera projektila bez kojih projektili ne mogu biti lansirani. Svi ovi elementi se proizvode u podzemnim

fabričkim postrojenjima čije lokacije nisu poznate javnosti ali verovatno jesu američkim i izraelskim obaveštajnim službama koje su ih ciljale u junu. Vašington post je objavio 29. marta da je američko-izraelska koalicija gađala niz vojnih objekata u kojima se projektili proizvode i lansiraju, imenujući lokacije Hođir, Parčín, Hakimije, Šahrud. Fotografije eksplozija postoje, ali je nemoguće proceniti šta je oštećeno i da li je balistički program oštećen. U narednom periodu će se videti da li je Iran u stanju da lansira projekte ili mu ih je ponestalo.

Po informacijama koje su javnosti dostupne, Iran je prošlog juna lansirao oko 500 projektila, od čega je 50 udarilo u mete u Izraelu. Ali jednom kada se rat završio, Iran je nastavio da proizvodi projekte u svojim skladištima nesmanjenim kapacitetom koji je možda čak i povećan. Izrael i SAD procenjuju da je u ovaj rat Iran ušao sa 2.000-2.500 projektila, ali pravi broj je zapravo nepoznanica, kao što je nepoznanica koliko je projektila i dronova uopšte lansirano u ovih mesec dana rata. Geopolitički komentator Dmitri Alperovič je procenio da je Iran za sada lansirao oko 1.200 balističkih projektila, i 3.500 dronova. Po njegovim informacijama, iako je Iran najviše lansirao u prva četiri dana, brojke ne pokazuju znake posustajanja. Štaviše, poslednje nedelje marta su lansirali i po 40 projektila dnevno, skoro dvostruko u odnosu na prethodnu nedelju.

ŠTA IRAN POGAĐA?: Druga nepoznanica jeste da li ovi lansirani projektili udaraju u nešto, i u kojoj meri. Izrael, a i Ujedinjeni Arapski Emirati su zabranili snimanje lokacija pogodjenih projektilima, sem u odobrene, propagandne svrhe. U subotu 21. marta su iranski projektili udarili u gradove Arad i Dimona, južno od Mrtvog mora. Dimona je sedište izraelskog nuklearnog programa i činjenica da su se iranski projektili probili daje povoda za teoriju o sve manjim rezervama protivbalističkih projektila. Izraelski



sistem PVO, „Gvozdena kupola“ zapravo nije predviđen za balističke projekte, nego za relativno primitivne rakete kratkog dometa koje su ispaljivali Hamas i Hezbollah, zasnovane na sovjetskom tipu „Grad“ artiljerije. Za balističke projekte, Izrael ima PVO sistem „Hec“ (Strela). Jedan projektil ovog sistema košta 2-4 miliona dolara, u zavisnosti od modela, ali nije cena glavni problem, nego zalihe. Po analizi britanskog instituta za odbrambene poslove RUSI koja je objavljena 24. marta, Izrael je već potrošio 81 odsto svojih rezervi projektila za sistem „Hec“. Do kraja marta je trebalo da su ih sve potrošili. A u celini, RUSI računa da su Izrael, SAD, i arapske zemlje persijskog zaliva samo u prvih 16 dana rata potrošili više od 11.000 komada PVO municije, vredne ukupno 26 milijardi dolara, i tu se otvara nekoliko pitanja. Izraelska vojska demantuje da im je ponestalo PVO municije, ali ljudi na terenu, u Izraelu, javljaju, iako ne smeju da snimaju, sve veći broj udara iranskih projektila. Sve više ih prolazi i dolazi do svojih meta u Izraelu. U isto vreme, Hezbollah je ušao u rat, i ponovo počeo da lansiruje svoje rakete i dronove, što je iznenadilo mnoge u Izraelu koji su mislili da je Hezbollah poražen i pred slomom posle rata u jesen 2024. Ispostavlja se da to nije slučaj. Gradovi i infrastruktura Izraela gore. Izrael ima dve rafinerije nafte, u Haifi na severu i u Ašdodu u centralnom delu zemlje. Haifska rafinerija, dvaput većih kapaciteta, se našla na udaru iranskih i Hezbollahovih projektila već nekoliko puta. Svi ovi udari ukazuju na

to da je stepen izraelske odbrane značajno opao. Kakav bi ovo efekat moglo da ima po javno mnjenje? Jedno je nekažnjeno razarati Gazu koja nije u stanju da se odbrani, ali šta sada, kada sirene za uzbunu šalju ljude na svaka dva sata u skloništa? Da li ova zemlja može da izdrži taj rat? Da li bi javno mnjenje radije da se zaključi primirje sa Iranom ili bi podržali premijera Netanjahua u njegovim ambicijama da Iran ili razbije na mnoštvo zaraćenih državnica ili da ga razori i time unazadi decenijama? Bombardovanje elektrana, brana na rezervoarima za pijaču vodu, postrojenja za desalinizaciju, bi bili ratni zločini, ali je lider Izraela, optuženik za ratne zločine pred Međunarodnim krivičnim sudom, odavno dokazao da ga zločini ne opterećuju.

PROMENE LIDERA BEZ EFEKTA: Okrenimo se sada Iranu. Mnogi čelnici njegovog rukovodstva su eliminisani u ciljanim ubistvima koja su odvela u smrt još stotine, možda i hiljade civila u njihovom okruženju. Vrhovni vođa Ali Khamnei, komandant islamske garde Mohamad Pakpuri, ministar odbrane Aziz Nasirzade, šef generalštaba Abdolrahim Musavi su ubijeni u prvim satima napada, svi zajedno. Pa ipak, Iran, njegova vojska i država, su nastavili da funkcionišu. Dalja ubistva, Alija Laridžanija, moćnog sekretara nacionalnog saveta odbrane, takođe nisu imala primetan efekat po iranski odgovor na napade. Novi vrhovni vođa, Možtaba Khamnei se nije pojavio niti oglosio nakon svog izbora. Znamo da je bio ra-

njen u napadu koji je ubio njegovog oca, sestru, suprugu, ali koliko je teško ranjen i da li je uopšte pri svesti je još jedna nepoznanica. Trenutno se za lidere Irana mogu smatrati Mohamad Baker Galibaf, predsednik skupštine-madžlisa, ajatolah Alireza Arifi, vrhovni sudija Golam-Hosein Mohseni-Edeji, i ministar spoljnih poslova Abas Arakči. Izrael će možda ubiti i njih, ali svako od njih ima svoje zamenike. I možda će i ti zamenici biti ubijeni. Dokle god traje rat, to neće biti bitno. Celo ovo rukovodstvo su ljudi koji su ratovali 1980-ih u Iračko-iranskom ratu, koji su propali i svoju i tuđu krv u očuvanje tada mlade Islamske republike. Islamska revolucionarna garda je prešla na mozaički model odbrane, odnosno predviđa da, u slučaju prekida komandnog lanca, komandanti jedinica postupaju po svom nahođenju. Ovo podiže uloge za napadače, jer to znači da ciljanjem lidera u lancu povećavaju mogućnost da neki poručnik ili kapetan raspolaže balističkim projektilima kako oni žele, što podiže nivo eskalacije.

**Namere svih
sem Donalda
Trampa su
jasne**

Iranski narod ne pokazuje znake ustanka niti protesta, što je nešto što svako ko je preživeo NATO bombardovanje 1999. u Srbiji može da razume. Koji narod je još pa ustao protiv svoje vlasti dok ga je strani agresor ubijao? Ali možda je Islamska republika smrtno ranjena. Ukoliko Izrael i SAD razore iransku infrastrukturu, a rat se završi bez odštete ili ukidanja sankcija, biće teško za Iran da se izgradi dovoljno brzo. Ekonomija, već kolabirana, bi potonula još više i to bi moglo da dovede do revolucije unutar Irana – izazvane glađu i žeđu. Iransko rukovodstvo to zna, i zato će uvesti danak na svaki tanker koji bude pokušao da plovi kroz Ormuski moreuz, i zato traži ukidanje sankcija i odštetu. Kako bi mogla da počne sa obnovom nakon kraja rata, obnovom koja bi stvorila nove poslove i obnovila ekonomiju.

Namere svih sem Donalda Trampa su jasne. Šta će sledeće odlučiti a šta kazati se menja iz minuta u minut i verovatno ni on sam to ne zna. **3**

Neliberalna demokratija i njeni poslednji dani

Nakon 16 godina vladavine Viktora Orbana, u Mađarskom društvu sve je приметniji umor od tzv. „neliberalnog“ modela upravljanja, koji karakteriše centralizacija moći, pritisci na medije, sukobi sa Evropskom unijom (EU) i oportunistička i nedosledna spoljna politika. Mesecima unazad, političari u Mađarskoj razmenjuju optužbe za ruski uticaj, odnosno ukrajinsku „pretnju“ (moramo pod navodnicima jer za razliku od Mađarske, Ukrajina nikada nije spekulisala o zauzimanju dela teritorije svog suseda). Prisutan je i agresivan narativ vlasti u cilju mobilizacije „baze“, koja ipak, ako je suditi po dostupnim istraživanjima, pokazuje znake iscrpljenosti.

Za razliku od prethodnih izbornih ciklusa, opozicija u Mađarskoj sada ima lidera oko koga može okupiti. Peter Mađar (prezime kao da je izašlo iz kuhinje kakvog dobrog PR tima), nekada deo „unutrašnjeg kruga“ Fidesa, predstavlja takvog izazivača kome je teško prišiti etiketu „izdajnika“. To odakle je potekao donosi kredibilitet kod birača koji su internalizovali (Orbanov) narativ o „stranim agentima“. On jeste politički „sazreo“ unutar Fidesa, ali se, prema sopstvenim rečima, razočarao u „mafijaški sistem“ koji je zarobio institucije. Raskid sa vladajućim strukturama (praćen privatnom dramom: upravo je pristanak njegove bivše supruge, ministarke pravde, da zaštiti partijskog kolegu osumnjičenog za teška kri-

Za razliku od prethodnih izbornih ciklusa, opozicija u Mađarskoj sada ima lidera oko koga se može okupiti jer je Peter Mađar nekada bio deo „unutrašnjeg kruga“ Fidesa i predstavlja izazivača kome je teško prišiti etiketu „izdajnika“

Piše: **Marko Savković***

vična dela predstavljao okidač za politički angažman) i formiranje „Tise“ označili su početak organizovane opozicije Orbanu.

KO JE MAĐAR?: Kao mlad, pristupačan i neposredan govornik, Mađar je obilazio gradove i sela širom zemlje, okupljajući ljude koji su u njemu prepoznali autentičnog protivnika korupcije i simbol nade u promene. Kampanju je fokusirao na svakodnevne probleme građana, niske plate, rast troškova života, urušenu infrastrukturu i optuživao Orbana za klijentelizam i spoljnopoličku izolaciju zemlje. Spoj lične harizme, terenske kampanje i preciznog artikulisanja nezadovoljstva

omogućio mu je da (čini se) ostvari značajnu prednost u anketama i otvori perspektivu političke promene kakva dugo nije viđena u savremenoj Mađarskoj.

U kampanji je bilo svega: ruskih operativaca, hakovanja opozicionih naloga, kompromitujućih video-materijala; pa čak i još jednog Petera Mađara (gospodina sa istim imenom i prezimenom, očigledno), koji, gle čuda, podržava Fides. Nepoverenje u sistem je veliko: jedni tvrde kako će u slučaju poraza, Orban iskoristiti mehanizme koje je godinama stvarao kako bi otežao ili onemogućio tranziciju. Pristalice vlasti, na drugoj strani tvrde da je Tisa već gradi narativ o mogućoj krađi izbora.

Tokom kampanje, jedan od ključnih trenutaka bio je Mađarov direktan odgovor na kompromitujuće snimke i optužbe o upotrebi nedozvoljenih supstanci: umesto defanzive, otišao je u Beč na dobrovoljno testiranje i time čitav slučaj pretvorio u narativ o „ruskim metodama“ političkog obračuna, čime je dodatno mobilisao pristalice i skrenuo pažnju na prljavu kampanju koja se vodi protiv njega. Istovremeno je na Minhenskoj bezbednosnoj konferenciji internacionalizovao svoj politički nastup; naglašavajući tokom susreta sa evropskim liderima da želi da vrati Mađarsku na proevropski kurs, ujedno se distancirajući od Orbanove politike.

Kod Orbana centralno mesto u kampanji zauzima Ukrajina i njen predsednik. Rat u Ukrajini se predstavlja kao neposredna pretnja Mađarskoj i spekuliše o mogućnosti vojnog napada. Ukrajina, navodno, finansira i Tisu. Opozici-

Tisa dominira među mladima sa čak 65 odsto, dok Fides premoćno vodi među penzionerima

Peter Mađar



ja uzvraća tako što ističe navodnu prisutnost ruskih operativaca u Budimpešti, posledicu prevelike bliskosti Orbanove vlade s Moskvom. Upravo je ova kontroverza postala jedno od najvažnijih pitanja kampanje. Drugu ključnu temu čini EU, odnosno Brisel, kome se pruža konstantan otpor. Ulažući veto češće od bilo koje druge članice, Mađarska je delovala kao prepreka uspostavljanju jedinstvenog stava prema Rusiji i finansijskoj pomoći Ukrajini. Dodatno, Vlada se protivi posebnoj evropskoj kreditnoj liniji za Ukrajinu, organizovanjem nacionalne peticije protiv dugoročnog zaduživanja.

NORMALIZACIJA SA BRISELOM: Na panelu Konkordija preskluba održanom 26. marta u Beču, novinar Botond Feljedi je upozorio da će ishod izbora direktno odrediti buduću sposobnost EU da deluje jedinstveno, dok bi pobeda Mađara označila početak normalizacije odnosa između Budimpešte i evropskih institucija. Zuzana Selenji je naglasila da bi Orbanova nova pobeda značila nastavak udaljavanja od EU i slabljenje preostalih nezavisnih institucija. Peter Mađari, novinar, objasnio je šta bi se moglo očekivati od Tise: povratak principima vladavine prava, jačanje demokratskih insti-

Konačni ishod zavisiće prvenstveno od izlaznosti, strukture birača i dinamike u pojedinačnim izbornim jedinicama

tucija i ublažavanje međunarodne izolacije, uz određenu dozu pragmatizma u domenu bezbednosnih i migracionih politika.

Iako ankete zauzimaju važno mesto u mađarskoj predizbornoj dinamici, njihova pouzdanost u ovom ciklusu mora se posmatrati sa zadržkom. Većina analiza ukazuje na oštar raskorak između provladinih i nezavisnih istraživanja: dok provladini instituti prikazuju tesnu ili stabilnu prednost Fidesa, nezavisne ankete sugerišu prednost Tise. Ovde nije reč o volatilnosti biračkog tela, već razlikama u metodologiji i tome kojoj opciji je data istraživačka kuća bliža. Primer pristrasnosti u istraživanju je Nezopont institut, koji Fidesu po pravilu daje prednost od nekoliko poena, objašnjavajući kako se baza vladajuće stranke „mobilisala“ nakon opisanih događaja. Posredi je narativ koji više služi političkom pozicioniranju nego preciznosti, naročito kada se uporedi sa istim izvorom koji

prikazuje dramatične demografske razlike. Naime, Tisa dominira među mladima sa čak 65 odsto, dok Fides premoćno vodi među penzionerima. Ovakva fragmentacija znači da rezultati zavise od strukture uzorka daleko više nego što bi trebalo.

Politička atmosfera obeležena skandalima, optužbama za strano mešanje i medijskim ratovima dodatno umanjuje iskrenost ispitnika. Kontroverze oko navodne prisutnosti ruskih operativaca u Budimpešti doprinose atmosferi sumnje i autocenzure, čineći javnost manje spremnom da otvoreno govori o svojim političkim preferencama. Zato ankete u aktuelnom mađarskom kontekstu treba shvatiti kao okvirni signal, a ne kao pouzdano predviđanje. Konačni ishod zavisiće prvenstveno od izlaznosti, strukture birača i dinamike u pojedinačnim izbornim jedinicama.

Dve nedelje uoči izbora, prednost Mađarove „Tise“ se kreće oko 10 procenata. Na njima će biti odlučan karakter mađarske države u narednoj deceniji. Umor od Orbánovog režima sada je, najzad, artikulisan, kroz autentičnog izazivača čija je lična i politička istorija vezana za srce sistema koji sada namerava da promeni. **Z**

**Autor je viši savetnik u ISAC fondu iz Beograda*

Ulica Kanal strit u donjem Menhetnu dugo je važila za jednu od kulturno najraznovrsnijih kvartova u Njujorku: duga ulica duž koje se kineska četvrt, italijanska četvrt i desetina drugih imigrantskih zajednica spajaju u otvoreno tržište na trotoarima. Za generacije tek pristiglih imigranata, trgovina na ovim ulicama nije bila samo pitanje preprodaje; bila je to odskočna daska u američki ekonomski život, koja ne zahteva ni znanje engleskog jezika, ni kancelarijski prostor, ni radno iskustvo niti radnu biografiju. U poslednjim mesecima, administracija predsednika Donalda Trampa sprovodi rigoroznu antiimigracionu politiku koja ugrožava tu početnu tačku i čini je nesigurnom.

Ovaj kvart, naročito između ulica Brodvej i Lafajet, dobro je poznata destinacija za ilegalnu i brzu uličnu prodaju koja privlači i veliki broj turista iz celog sveta i njujoršku policiju. Decenijama su trotoari bili puni uglavnom zapadnoafričkih i kineskih imigranata koji prodaju falsifikovanu robu luksuznih brendova: torbe, novčanike, satove, naočare za sunce, slušalice i futrole za telefone. Svoju robu drže u torbama ili je prostiru na čaršavima, tako da mogu brzo da je spakuju i pobegnu na prvi znak policijske racije.

„Ilegalni i legalni migranti prodaju na Kanal stritu još od sedamdesetih godina. To zaista nije ništa novo,“ objašnjava Kim (58), koja se preselila u Njujork iz Ohaja krajem sedamdesetih i godinama radi u tom kraju. „Običnim radnim danima vidiš možda dvadesetak momaka oko ulaza u metro na Kanal stritu. To nije neki organizovani kriminalni sindikat, već samo afrički imigranti koji prodaju falsifikovanu robu jer turisti dolaze da je kupuju. Ne možete se rešiti ilegalnih prodavaca sve dok postoji potražnja za njihovom robom. Svi moji prijatelji koji dođu u Njujork iz drugih saveznih država svrate na Kanal zbog te lažne robe.“

„Kupila sam ovu Prada torbicu

Udar na migrante – prodavce

„Ne možete se rešiti ilegalnih prodavaca sve dok postoji potražnja za njihovom robom. Svi moji prijatelji koji dođu u Njujork iz drugih saveznih država svrate na Kanal zbog te lažne robe“

Piše: **Isidora Everts specijalno za NM**

za 50 dolara,“ objašnjava Janeke (25), studentkinja iz Utrehta u Holandiji, dok mi pokazuje malu, belu kopiju Prada torbe. „Tražio je 85 dolara, ali sam se cenkala s njim i spustila cenu. Obožavam Kanal strit. Bitno je samo da poneseš keš sa sobom i da budeš spreman na cenkanje. Uvek dolazim ovde kada sam u Njujorku,“ kaže ona. Mladi Afrikanac koji joj je prodao torbu ima veliku platnenu torbu punu falsifikata u svim bojama: Chanel, Fendi, Gucci, Louis Vuitton.

RACIJE: Otkako je savezna Agencija za imigraciju i carinu (ICE) pojačala pretrase i hapšenja širom Njujorka kao deo šire nacionalne politike Trampove administracije, više od pedeset agenata ICE sprovelo je nekoliko ciljanih akcija na Kanal stritu i uhapsilo brojne

demonstrante, kao i devet zapadnoafričkih muškaraca zbog ilegalnog boravka u SAD. Dok federalni agenti opisuju ove operacije kao usmerene na osobe koje su počinile krivična dela ili ilegalno ušle u zemlju, aktivisti i prodavci sa Kanal strita tvrde da su racije u praksi mnogo manje selektivne i da agenti koriste prekomernu silu u sprovođenju zakona po nalogu vlade.

U danima nakon racija, većina prodavaca se vratila na ulicu, ali su svi oprezniji i spremni svakog časa da nestanu sa svojom robom. Iako su im mogućnosti ograničene i ulična prodaja je često njihov jedini način da zarade za život, mnogi žive u strahu od ICE za koju smatraju da posebno targetira crnce i afričke muslimane. Svi opisuju obrazac koji se ponavlja: maskirani agenti prilaze pojedincima, traže identifikaciju i, u nekim slučajevima, privode ih u roku od nekoliko minuta.

Prema saopštenju koje je objavilo Ministarstvo za unutrašnju bezbednost nakon racija u oktobru i novembru 2025, „većina uhapšenih je puštena u zemlju tokom Bajdenove administracije. Pod predsednikom Trampom i sekretarkom Noem, kriminalni ilegalni imigranti nisu dobrodošli u SAD“.

PROTESTI: Prodavci na ulici Kanal predstavljaju desetak nacionalnosti: kinesku, bangladešku, mauricijsku, senegalsku, ekvadorsku, haičansku i mnoge druge, uz jednako raznolik spektar imigracionih statusa. Neki su naturalizovani građani. Neki imaju zelene

„Niko ne voli predsednika,“ objašnjava jedan mladić iz Senegala



FOTO: BETA/AP

karte ili radne vize. Značajan deo je bez dokumenata, iako mnogi od njih decenijama žive u Njujorku, podižu decu koja pohađaju državne škole i plaćaju kirije. Ono što ih sve povezuje jeste sama ulična ekonomija — sistem koji se manje zasniva na zakonima, a više na neformalnoj hijerarhiji, poznavanju kraja i spremnosti da provode vreme napolju u svim vremenskim uslovima.

„Ne razumem zašto ljude uopšte interesuje čime se neki siromašni migranti bave da bi zaradili za život. Samo ih pustite da rade svoje. Nije kao da ikoga teraju da kupuje. Ti ulični prodavci su svuda po gradu, ne samo na Kanal stritu; možete ih videti kako prodaju istu tu lažnu robu i širom Tajms skvera,” rekao je Martin (46), investicioni bankar koji ceo život živi u Njujorku.

Akcije sprovođenja zakona nisu prošle neprimećeno. Otkako su racije ICE privukle nacionalnu pažnju, višednevni protesti i velike demonstracije se dešavaju širom zemlje protiv ideje da je savezna vlada ovlašćena da napada, pritvara i deportuje imigrante.

Njujork se suočio sa talasom otpora koji predvodi mreža organizacija za zaštitu prava imigranata i drugih lokalnih zajednica. Njihove aktivnosti obuhvataju organizo-

Njujork se suočio s talasom otpora koji predvodi mreža organizacija za zaštitu prava imigranata i drugih lokalnih zajednica

vanje pravne pomoći imigrantima, obuku i raspoređivanje brze reakcione mreže od više od 4.000 anti-ICE aktivista, praćenje i prijavljivanje aktivnosti ICE, kao i organizovanje protesta širom grada. Grupe poput Street Vendor Project dele kartice „upoznaj se sa svojim pravima” i zviždaljke čija je svrha da ulični prodavci mogu da se solidarišu i da upozore kolege kad se agenti ICE pojave.

Nekoliko članova Gradskog veća i lokalnih aktivista pozvalo je njujoršku policiju da odbije saradnju sa saveznim migracionim operacijama — stav koji ih dovodi u sukob sa federalnim vlastima, ali odražava političku klimu grada u kojem živi više od tri miliona imigranata i gde je oko 37 odsto stanovnika rođeno u inostranstvu.

Dok se na ulicama službenici ICE-a redovno suočavaju sa stotinama demonstranata, Njujork prvi put posle pedeset godina ima gradonačelnika imigrantskog porekla.

Zohran Mamdani, koji se sa sedam godina preselio u SAD iz Ugande, poručio je predsedniku Trampu da su „ove racije okrutne i nehumane i da ne doprinose stvarnoj javnoj bezbednosti”. Tramp, koji je od 23. marta poslao ICE službenike na sve velike aerodrome širom zemlje i povećao im budžet na 37.5 milijardi dolara godišnje, je Mamdaniju otvoreno pretio da će mu oduzeti američko državljanstvo ako ne bude sarađivao s ICE u Njujorku.

Međutim, nisu svi Njujorčani reagovali solidarno. Neki stanovnici su izrazili frustraciju, tvrdeći da su prodavci u potpunosti zauzeli trotoare na ulici Kanal, da su lokalne firme i restorani ugroženi i da savezni agenti sprovode zakon za koji su ovlašćeni. Vlasnici prodavnica na ulici Kanal takođe su se izjasnili protiv, kako kažu, sve većeg broja imigranata koji zauzimaju trotoare. Ipak, ovakvi stavovi su u Njujorku u manjini.

Danas, u subotu popodne u martu, ulica Kanal je prometna, ali ne kao nekada. Prodavci su prisutni, ali svi deluju nervozno. „Moramo da prodajemo; moramo nekako da zarađujemo, ali nije nam lako zbog ICE. Niko ne voli predsednika,” objašnjava jedan mladić iz Senegala, dok na malom stolu izlaže lažne dizajnerske naočare za sunce i čeka mušterije. 

SKOK CENE



Svemu skaču cene a naročito Ilonu Masku. Za samo godinu dana, vrednost imovine tog najbogatijeg pojedinca današnjice, duplirana je na 852 milijarde dolara – izračunao je Forbs.

Ta svota veća je od pojedinačnih BDP gotovo 170 zemalja. A da je on sam država, zauzeo bi, kažu, negde oko 25 mesta u rangiranju ekonomske moći 193 članice UN. Koja kombinacija domišljatosti, preduzetničkog dara, inventivnosti, inovatorstva, kotradiktornosti i sticaja okolnosti ga je uzdigla u vrhove poslovnog sveta – još se izučava. Ali, zbir njegovih dostignuća i zastranjivanja, označen je kao maskizam, i uvršćen je među fenomene koji simbolišu ovaj vek.

Zaslужio je to, kao osnivač tehnološke imperije koju čine električni automobili „tesla“, društvena mreža X, kompanije za ovladavanje svemirom SpejsX i veštačke inteligencije xAI. A i kao oličenje krupnog kapitala čije moći mestimično, a sve više, utiču na donosiocje političkih odluka.

Skače najviše Ilonu Masku a mogla bi i nama

Već sastav administracije predsednika Donalda Trampa, u drugom mandatu, ukazuje na takvo prožimanje. Čini je najveći broj milijardera u istoriji SAD – slažu se hroničari i navode da zbirno raspolazu sa oko 350 milijardi dolara, a od 23 člana predsednikovog kabineta (visoki funkcioneri) desetak su milijarderi.

Takva ekipa sigurno neće raditi u prilog nižim staležima iako je to Tramp obećavao u izbornoj trci – slute analitičari. Verovatnije je da će on ispuniti obećanja data milijarderskim finansijerima kampanje, koji su svoje uloge u njega godinama uvećavali do 2,6 milijardi – izvestio je Njujork tajms.

Mask je u Trampovoj ekipi obavljao specijalni zadatak. Zarad budžetske uštede raspustio je USAID i neke druge organizacije i desetakovao niz značajnih službi, među kojima i diplomatiju. Nije ostvario plan da saseče birokratiju za dva biliona dolara, ali je „uspeo“ da oslabi efikasnost ministarstava. Ta mana je iskomplikovala situaciju u mnogim sektorima, a sada je otežala i neophodna organizaciona sadejstva u vanrednoj, strateškoj situaciji, kakvu predstavlja rat sa Izraelom protiv Irana – tvrde poznavaoči.

U međuvremenu je nastavljeno pojedinačno usklađivanje politike i kapitala. Osim Maska, i Tramp je uvećao svoj imetak, u prvoj godini drugog mandata udvostručio ga je na 6,5

milijardi dolara. Delimično i aranžmanima sa zemljama Bliskog istoka, koje sada raketira Islamska Republika, pa on mora da ih dodatno brani.

Analitičari i inače ocenjuju Trampovu spoljnu politiku kao transakcionu, što se ogleda i u rekordnom povećanju carina neposlušnim državama i u angažmanima na ratištima. Pa uz zalaganje za mir u Ukrajini i Gazi, insistira da se Amerika ovajdi u njihovim rekonstrukcijama, pri čemu bi poslove, sluti se, dobile njemu bliske firme. Indikativno je da u te zone najveće krize kao izaslanike šalje majstore za promet nekretninama, svog zeta Džareda Kušnera i prijatelja Stiva Vitkofa.

Nigde nije dobro da se velika moć koncentriše u malom broju ljudi – ponavljaju analitičari. Pogotovo kad se privatna dobit upliće u obavljanje državnih poslova – naglašava opozicija i poziva da se istraži eventualni sukob interesa. Dok svi mozgamo da će nadmetanje Amerike i Kine udariti pečat ovom stoleću, nemali broj analitičara smatra da će ta slava pripasti – globalnom dvoboju demokratije i oligarhije (gde malobrojni ultrabogataši drže poluge vlasti u svojim rukama). A bivši američki ministar rada Robert Rajk se u Gardijanu pribojava da bi njegova zemlja mogla da pređe iz prvog u drugi tabor.

I to u sadejstvu spoljne i unutrašnje politike – sugerise tandem autora u prestižnom časopisu Forin afers. Pa kažu da je, posebno u drugom mandatu, Tramp spoljnu politiku pretežno koristio za uvećanje sopstvenog i bogatstva uskog kruga rodbine, prijatelja i lojalista. I da, uz to, s Maskom agituje za nacionalističku krajnju desnicu u Evropi, s ciljem da podrije njenu demokratiju i oslabi zapadni savez.

Drugi dodaju i da se na čelu demokratske sile, bolje sporazumeva sa oligarhijskim krugovima, u kojima su i lideri Rusije i Kine. Slično važi i za Maska koji se, na više ili manje upadljiv način, svojim satelitskim uslugama i društvenom mrežom ispostavlja kao faktor koji utiče na tokove rata (u Ukrajini) i podstiče trampizaciju javnog mnjenja (u Evropi).

Njihov upliv se oseća i ovde. Niko ga ne pominje, jer smo im izvan neposrednog interesovanja. Primetno se i ovde zaoštava duel između demokratskih i oligarhijskih snaga. A za njegov ishod smo nadležni mi, građani, kojima je stalo do vladavine zakona, socijalne pravde, slobode medija i pozivanja na odgovornost svih koji te vrednosti krše.

Tako bi i nama cena skočila. Ne baš koliko Masku, ali osetno, kao kad se do neba čuje – ko ne skače taj je... 



BOJANA BACIC
@Bojana_Bacic



Trenutno cela situacija u svetu deluje kao da je neko stavio sliku sa obrnutom perspektivom ili što bi rekla ona aždajica iz crtanog filma:

Slatka mala izvrnuta torta, vrh ti na dnu stoji 😊

Pratilaca: 13.019

Pesme Šabana Bajramovića na Nišvilu



Predstojeće, trideset drugo izdanje Nišville Jazz festivala, čiji će se glavni program odvijati od 13. do 15. avgusta na scenama u *Niškoj tvrđavi*, biće u znaku obeležavanja 90 godina od rođenja kralja romske muzike Šabana Bajramovića. Ukupno 16 bendova i orkestrara iz zemlje i inostranstva imaće u svom repertoaru i deo Šabanovog kompozitorskog opusa. Nišvil, ujedno, poziva i najznačajnije izvođače pop, rok i narodne muzike da pokažu svoje umeće izvođenja pojedinih Šabanovih pesama sa svojim ili festivalskim bendom.

Prethodnih godina Šabanove pesme izvodili su Dado Topić, Zoran Predin, Jildiz Ibrahimova kao i čuveni bugarski hor *Misteriozni glasovi*. Zahvaljujući Nišvilu – Šaban Bajramović je jedini srpski umetnik koji je imao desetomesečnu postavku u najčuvenijem svetskom džez muzeju u Nju Orleansu – u društvu Luj Armstronga, Reja Čarlsa i Džejmisa Brauna. Upravo gosti predstojećeg Nišvila biće i muzičari iz Nju Orleansa koji će zajedno sa niškim kolegama uvežbavati i deo Šabanovog repertoara, a sve u sklopu mjuzikla *Šljivovica*, koji će premijerno biti izveden aprila 2027. u Nju Orleansu.

Šaban Bajramović rođen je 16. aprila 1936. a preminuo 8. juna 2008. Komponovao je više od 700 kompozicija. U amfiteatru na nišavskom keju 2010. postavljen je njegov spomenik, a u *Nišvil džez muzeju* 2018. je dobio spomen sobu sa replikom originalnog spomenika. Konačno, najveća nagrada festivala – *Nišville Grand Prix* za fuziju džeza i drugih muzičkih pravaca, nosi ime Šabana Bajramovića. 🇷🇸

Novosadski kulturni plakat u MSUV



Predstavljanje monografije *Novosadski kulturni plakat – pojave, autori, dela* kustos Vladimira Mitrovića, zakazana je za 3. april u 13 sati u *Muzeju savremene umetnosti Vojvodine* u Novom Sadu. Pored autora, na promociji će govoriti recenzenti knjige Uroš Nedeljković i Zdravko Rajčetić, kao i dizajner monografije Nenad S. Lazić. Predstavljanje knjige održava se u okviru programa izložbe *Novosadski kulturni plakat 70-ih i 80-ih*, koja je za posetioce otvorena od 27. marta do 26.

aprila, i predstavlja više od stotinu plakata iz kolekcije muzeja, a proistekla je iz same monografije.

„Posle velike izložbe posvećene tridesetoj godišnjici postojanja *Štamparije Stojkov* (1993), u muzeju je ostao određen broj plakata. Kolekcija se poslednjih godina popunjavala ljubaznošću samih autora koji su muzeju poklanjali svoje plakate, zato ih treba i pomenuti – to su Dobanovački, Ševo, Višekruna, Barat, Bošković, Krčmar, Nedeljković. Njima su se kasnije priključili i umetnici mlađih generacija čije radove muzej takođe poseduje kao poklone autora. Kad je reč o monografiji, novost koja ona donosi je preglednost autora, pojava i prikazanih dela za vreme duže od stotinu godina, čime se knjiga bavi, kao i prisustvo većeg broja jugoslovenskih i srpskih autora čije delovanje predstavlja neku vrstu okvira za pojavu novosadskog kulturnog plakata“, ističe Mitrović.

Novosadski kulturni plakat, sa autorima i njihovim plakatskim ostvarenjima, posebna je pojava unutar širokog spektra savremenom umetničkog i dizajnerskog stvaralaštva a vezan je prvenstveno za pozorišne predstave i likovne manifestacije kao i za najavne plakate, izložbi, salona, festivala, akcija i projekata. Njegova pojava se okvirno može locirati na početak 1970-ih godina, kada su nastale i prve generacije školovanih vojvođanskih grafičkih dizajnera. Većina autora novosadske (škole) kulturnog plakata je nastavila svoju aktivnost i tokom prvih decenija novog milenijuma dok se u međuvremenu pojavljuju nove generacije grafičkih dizajnera školovanih na novosadskoj *Akademiji umetnosti*, gde su neki od profesora bili i ključni akteri uspona plakatske umetnosti u domaćoj sredini. 🇷🇸

Svetski dan prodavnica ploča 18. aprila



Svetski dan prodavnica ploča (Record Store Day – RSD) biće obeležen u subotu, 18. aprila u prodavnicama ploča *MascomStore* u *Čumičevom sokačetu* i na *Terazijama*, u organizaciji izdavačke kuće *Mascom*. RSD je posvećen kulturi nezavisnih prodavnica ploča i povratku vinila kao omiljenog formata novih generacija. Pokrenuta 2007. u SAD, ova manifestacija danas okuplja hiljade prodavnica, umetnika i kolekcionara širom sveta, predstavljajući globalnu proslavu muzike i zajednice koja neguje njen fizički, kolekcionarski format.

Tokom Svetskog dana prodavnica ploča tradicionalno se objavljuju specijalna i limitirana vinil izdanja, dok brojni gradovi organizuju koncerte, DJ nastupe i susrete sa muzičarima. Ovaj događaj zato predstavlja mnogo više od plasmana ploče kao proizvoda – to je susret zajednice koja deli ljubav prema muzici i njenom fizičkom, kolekcionarskom formatu. Beograd se već godinama nalazi na mapi ovog globalnog događaja. Kao partner RSD za Srbiju, *Mascom* deveti put organizuje proslavu. Posetioци mogu da očekuju DJ setove, ekskluzivna izdanja, posebne pogodnosti i atmosferu koja podseća na zlatno doba prodavnica ploča.

Globalni ambasador ovogodišnjeg RSD je Bruno Mars. Njegov izbor potvrđuju i podaci koji pokazuju snažan globalni uticaj, uključujući milionske preglede i značajno interesovanje publike za njegova izdanja u digitalnom i fizičkom (vinilnom) obliku. „Nezavisne prodavnice ploča su izuzetno važne jer pružaju priliku da se u potpunosti uronite u muziku i okružite njome, zbog čega sam veoma uzbuđen što sam ovogodišnji ambasador RSD“, poručio je Mars. 🇷🇸

Može li Balkan da parira Holivudu?

Već decenijama su glumci sa ovih prostora, sa manjim ili većim uspehom, prisutni u holivudskim produkcijama i elitnim TV projektima. Nekada dospeju do prvoligaškog statusa poput Radeta Šerbedžije; ili budu aktuelni u simpatičnim epizodnim rolama poput Nikole Đurička u planetarnoj hit seriji *Stranger Things*. Češće se nalaze u filmovima snimanim na balkanskim lokacijama, kada je neophodno nadograditi cast lokalcima.

Kad se radi o akterima s druge strane kamere, situacija je daleko kompleksnija. U sudaru evropskog senzibiliteta i tržišno orijentisane američke filmske industrije, češće dolazi do fundamentalnog razmišljanja nego što se poklope sve kockice.

EMOTIVNO SIDRO: Utoliko je slučaj filma *Gospodar Oluje* (*Storm Rider*), koji će u Srbiji biti premijerno prikazan 7. aprila u *MTS dvorani*, posebno zanimljiv u ovom kontekstu. Režirali su ga i scenaristički oblikovali Zoran Lisinac iz Srbije i Domagoj Mazuran iz Hrvatske. Ali fundamentalna razlika u odnosu na „tipični američki film“ je činjenica da producent takođe dolazi iz Hrvatske – u pitanju je Neb Čupin, glumac i producent sa dugogodišnjim iskustvom u Holivudu, koji je

Film *Gospodar Oluje* (*Storm Rider*), koji će u Srbiji biti premijerno prikazan 7. aprila u *MTS dvorani*, režirao je i scenaristički oblikovao srpsko-hrvatski duo – Zoran Lisinac i Domagoj Mazuran, a producent takođe dolazi iz Hrvatske – Neb Čupin

Piše: **Nikola Marković**

istovremeno i veoma uspešan preduzetnik. Dakle, imamo film koji je po svom žanrovskom određenju i produkciji (*sci-fi* avantura) sasvim američki, ali je zahvaljujući lokacijama i priči koja stoji iza njega, ostvarenje sa jakim uporištem u lokalnoj estetici i mitologiji.

„Tri veka nakon *Velikog potopa*, svet se rasuo u razbacana ostrva, zauvek izložena pretnji ogromne, besкраjne Oluje“, stoji u sinopsisu, i već je jasno da će izuzetno atraktivna hrvatska ostrva igrati glavnu ulogu u filmu. „Jedina nada Ostrvljana za bezbednost nalazi se u utvrđenoj gradskoj državi Argos – utočištu do kojeg se može stići samo kroz opasna iskušenja po-

znata kao *Jahanje Oluje*. Ipak, među njima tinja prkosna struja onih koji veruju da istinsko spasenje ne leži unutar Argosa, već s one strane same Oluje“, navodi se dalje.

Polazna tačka za ovaj izmaštani svet nalazi se u životnoj priči samog Neba Čupina. Jednu od ključnih narativnih linija filma čini odnos mladog junaka Neba sa njegovim *didom*, u tumačenju slavnog škotskog glumca Džeјmsa Kozmoa. Ime filmskog ostrva na kome žive je The Fig Island / Ostrvo smokvi, što je i svojevrstan omaž džemu od smokava koji je obeležio Čupinovu mladost. Ovaj segment filma predstavlja svojevršno „emotivno sidro“, oko koga se gradi specifičan univerzum snažno obojen izmaštanom mitologijom, nadahnutom (nama) poznatim lokalitetima i njihovom istorijom.

DRUGAČLIJPUT: Film *Gospodar Oluje* tako izlazi na crtu unutar žanra koji je poznat po skupim i spektakularnim produkcijama, čiji gledaoci očekuju da svet koji vide bude vizuelno ubedljiv u svojoj kombinaciji *CGI efekata* i realističnih scena. A ako nemate budžet poput *Gospodara prstenova* ili *Igre Prestola*, morate imati nešto posebno i specifično čime ćete privući pažnju.

„Realno – budžeti tih produkcija su potpuno druga liga. To su projekti od stotina miliona dolara i ogromnih timova koji rade godinama. Nemoguće je direktno se takmičiti sa tim modelom proizvodnje“, ističe koreditelj i koscenarista Zoran Lisinac, koji je domaću publiku već očarao filmom *Toma*.

DOMAGOJ MAZURAN: Mislim da je vrijeme da regija prestane biti samo servis i postane izvor autorskih svetova



FOTO: A GARDEN OF TITANS PRODUKCIJA



REDITELJ I GLUMAC:
Zoran Lisinac i Džeјms Kozmo

FOTO: A GARDEN OF TITANS PRODUKCIJA



Kadar iz filma „Gospodar Oluje“

FOTO: A GARDEN OF TITANS PRODUKCIJA

„Ono što je moguće jeste pronaći drugačiji put. Mi smo pokušali da postignemo osećaj velikog sveta kroz realne lokacije, praktične elemente i pametno korišćenje vizuelnih efekata. Umesto da sve bude digitalno, veliki deo filma je snimljen na vodi, na pravim brodovima, često u vrlo zahtevnim uslovima. Mislim da publika danas prepoznaje kada nešto ima autentičnost. Možda ne možete imati isti budžet kao *Marvel*, ali možete imati osećaj avanture, rizika i stvarnog sveta koji kamera hvata. To je bio naš pristup“, dodaje Lisinac.

U sličnom duhu govori i Domagoj Mazuran, koji sugerise da pravo pitanje nije možemo li da dosegne *Holivud*. Po njegovom mišljenju, pitanje je šta mi donosimo drugačije. „Mislim da je vrijeme da regija prestane biti samo servis i postane izvor autorskih svetova. Ono što možemo ponuditi nije imitacija matrice, nego drugačija emocionalna perspektiva. Naši prostori, naše mitologije, naš odnos prema prirodi i elementima – to je nešto što se ne može kopirati. *Hollywood* ima resurse i industrijsku snagu. Mi imamo iskustvo stvarnog

Kozmo i ostali

Jednu od glavnih uloga u *Gospodaru Oluje* tumači škotski veteran Džejms Kozmo – što je još jedna veza sa univerzumom *Igre Prestola*. Inostrani cast predstavlja kombinaciju američkih i evropskih glumaca, a među poznatijim imenima je Karolajn Gudol, koja je svoju najpoznatiju rolu ostvarila u *Šindlerovoj listi* Stivena Spilberga. Tu su još i Marko Ilso (*Vikinzi*) i Sar Sofi Busnina (TV serija *Dune: The Sisterhood*), dok su među domaćim i regionalnim akterima Goran Bogdan, Sergej Trifunović i Ivana Dudić – koja u svom holivudskom debiju ima jednu od nosećih uloga. S obzirom da se radi o specifičnom filmskom svetu koji ne nosi nužni anglosaksonski predznak, lokalni akcenti balkanskih glumaca im ne idu na štetu. Ipak, nije zgorega spomenuti da je Ivana Dudić u tom segmentu glume napravila značajan iskorak te da je u njenom slučaju teško detektovati dobro nam poznat *balkanski engleski*.

preživljavanja, slojevitou povijest i specifičnu emocionalnu tenziju koja se osjeti u pričama. Kada se ta dva svijeta spoje, nastaje nešto svježije“.

SIROVA ENERGIJA: Obojica reditelja posebno ističu iskustvo snimanja scena trke brodova na otvorenom moru, usred poznate jadranske Bure. „To nije *CGI* vetar, to je pravi vetar koji te bukvalno pomera sa markera, baca opremu

i testira živce cele ekipe. Snimali smo u uslovima koji bi mnogi produkcijski timovi izbegli, ali upravo je ta sirova energija dala filmu autentičnost“, navodi Lisinac. „More nije bilo scenografija – bilo je partner. Vjetar, valovi, sol u očima... to nije nešto što se može odglumiti. To je nešto što se preživi. Ta morska snimanja bila su potpuno imerzivno iskustvo – intenzivno, sirovo, ali istovremeno oslobađajuće“, kaže Mazuran.

Baš kao što je u *Igri Prestola* stari Dubrovnik doneo vrlo autentičan osećaj, na sličan način su hrvatske primorske i ostrvske lokacije odredile svet *Gospodara Oluje*. Čak i onima koji su često letovali u Hrvatskoj, ove lokacije ponekad deluju nadrealno snimljene iz drona ili odgovarajućih uglova, dok autentični ambijenti kamenih kuća, stazica, uvala i maslinjaka već sami po sebi imaju odgovarajuću filmsku auru. Kad se u ove ambijente uklape *CGI efekti*, oni su više deo integralne celine nego potpuno nov digitalni svet.

Ali to nije sva veza sa ovdašnjim lokalitetima. Film je, pored jadranske obale, sniman i u Beogradu – na *Kalemegdanu* i u tunelu kod *Tašmajdana*. Direktor fotografije Mačej Tvardovski posebno apostrofira „slojevitou istoriju utkanu u zidove i staze“ na ovim lokacijama, koje su dale „vizuelni kontrapunkt divljoj otvorenosti ostrva“ i „osećaj stare civilizacije koja opstaje uprkos nedaćama“. Za njega je, kao i za reditelje, ovaj prostor već bio izražajan. Ovo je, očigledno, dobar recept i polazišna tačka za *sci-fi* ili *epske* filmove s ovih prostora, ako žele da pariraju globalnoj ponudi. **Z**

Domagoj
Mazuran, Zoran
Lisinac i Neb
Čupin



FOTO: KRISTIAN MRŠIĆ

Izdašna predstava za oči, srce i um

Zaboravite „pranje, šišanje, sušenje fenom“, i zaboravite „naš cilj je vaš osmeh“, i sve ostale slogane koje sumnjivi frizeri i frizerke koriste da bi privukli mušterije. Prava frizerska stručnost može se pogledati od 20. marta do 4. oktobra ove godine u minhenskoj *Kunsthale*. Reč je o izložbi *Kosa – Moć – Želja*, koja je sve samo ne staromodna. Kustoskinja Julijana Au, i direktor *Kunsthale* Rodžer Dideren, stvorili su ovu posebno izdašnu predstavu za oči, srce i um. Ukupno 219 predmeta isprepleteno je u fantastično kustosiranoj postavci koja je zabavna, obrazovna i senzualna.

Na kraju krajeva, to je briljantno jasno kao Kodžakova ćelava glava: Kosa ne manifestuje samo modu i individualni ukus. Ona plete priču o užasu i lepoti, želji i posedovanju, statusu i stilu, moći i zlostavljanju, religiji i pobuni. Ljudska kosa na glavi i dlake na telu jesu poput univerzalnog jezika, koji se milenijumima koristi za pregovaranje o društvenim, kulturnim, verskim i političkim pitanjima.

FASCINANTNE PRIČE O KOSI:

Kustoskinja Au istražila je sve navedeno i sastavila mnoge fascinantne priče o kosi. One su vešto i zanimljivo predstavljene u prostorima *Kunsthale* – svaka soba posvećena je određenoj temi. Na primer, pitanje kose kao izraza društvenog statusa – u vojsci se rang ogledao u veličini brad, a u *Versaju*, pod Lujem XIV, dvorjani su oponašali svog kralja i nosili perike kako bi pokazali svoj status, svoj uticaj u palati. Međutim, za samog vladara, upotreba perika je nastala iz nužnosti. Čak i kao tinejdžer, budući kralj je patio od gubitka kose. Pošto nije bio samo osoba već i oličenje države, bilo je

Izložba „Kosa – Moć – Želja“, od 20. marta do 4. oktobra 2026. u minhenskoj *Kunsthale*

Piše: **Zoran Andrić**

neophodno sakriti ovu činjenicu, jer se doživljavala kao znak (sa godinama povezane) slabosti. Na zadovoljstvo proizvođače dugih perika.

Postavka *Kosa – Moć – Želja* istražuje različite varijante i pojave kroz slike, skulpture, fotografije i video umetnost, kao i u svakodnevnim predmetima, poput šoljica za bradu, koje su u 19. veku štatile muške statusne simbole (i njihovu pomadu) od tečnosti i pare od toplih napitaka zahvaljujući svojoj porcelanskoj oblozi.

Organizatori izložbe dosledno se fokusiraju na neravnotežu

moći između polova u svim tematskim oblastima, što se ogleda u kosi, njenoj percepciji i načinu na koji se tretira. To se uvek radi suptilno, što dodatno pojačava uticaj. Štaviše, instalacija u *Teatinerstrase* impresivno je pedantna. Samo jedan primer – uljana slika *Žena sipa vino* prikazuje ženu iz harema sa kosom skoro do poda i spojenim obrvama. Kroz ovo, umetnica dokumentuje moć i snagu šaha, čije je vlasništvo bila prikazana žena. Ovo delo visi u direktnoj liniji vida sa delom Marjam Farahzadi u susednoj sobi, koje se bavi *Političkim zapletom*. U delu *Šišanje kose*, nastalom 2024. pod uticajem protesta *Žena, život, sloboda* u Iranu, žena šiša kosu. Ona tako simbolično preuzima kontrolu nad svojim telom.

UNIVERZALNI JEZIK: Bilo da je duga, kratka ili obrijana, ravna ili kovrdžava – kosa je mnogo više od pitanja stila. Ona govori o lepoti

Sa izložbe „Kosa – Moć – Želja“



FOTO: KUNSTHALLE MÜNCHEN / ROBERT-HAAS

HAAR

MACHT

LUST

i želji, o moći i nemoći, o konformizmu i pobuni. Ona deluje kao univerzalni jezik koji je milenijumima pregovarao o društvenim, kulturnim i političkim pitanjima. A, minhenska *Kunsthale*, izložbom *Kosa – Moć – Želja* predstavlja tematski pripremljenu, međukulturnu izložbu koja osvetljava višestruka značenja kose na glavi i dlaka na telu.

Postavku, dakle, čini više od 200 istorijskih i savremenih dela iz važnih međunarodnih kolekcija, kao što su *Prado*, *Luvr* i *Rajksmuseum*. Slike, skulpture, fotografije, video radovi, nakit, nameštaj, dizajnerski predmeti i kreacije visoke mode otkrivaju višestruku panoramu dirljivih i iznenađujućih priča koje okružuju ljudsku kosu.

Frizure su oduvek igrale centralnu ulogu u komunikaciji društvenog statusa i društvenih normi. Čak i u starom Egiptu, ljudi su farbali kosu i nosili perike – i do danas, pažljivo oblikovana kosa se smatra znakom samoprezentacije i pripadnosti. Stilizovanje dlaka na glavi i telu takođe oblikuje percepciju pola i društvene uloge – potvrđujući, dovodeći u pitanje ili, kao u *dreg* odeći, namerno preuveličavajući ih. Vekovima su umetnici koristili prikaze izuzetno dlakavih ljudi da bi razmišljali o granici između prirode i kulture.

Izložba istražuje i posebnu fascinaciju koju kosa izaziva na ljude. Kosa predstavlja lepotu i privlačnost – i istovremeno nosi urođenu ambivalentnost. U prikazima figura poput Marije Magdalene ili Meduze, ona otelotvoruje i privlačnost i odbojnost. Kosa se takođe može pojaviti kao izvor snage – kao u biblijskoj priči o Samsonu, čija snaga leži u dužini njegove kose. Činjenica da kosa nastavlja da raste tokom celog života – prema popularnom verovanju, čak i posle smrti – čini je

Privatna finansijska podrška – temelj Kunsthale

Sa približno 350.000 posetilaca godišnje, *Kunsthale* (*Kunsthalle der Hypokulturstiftung* – skraćeno – *Kunsthalle München*) jedan je od najprestižnijih izložbenih prostora u Nemačkoj. Smešten u srcu centra Minhena, svake godine predstavlja tri velike izložbe, svaku sa drugačijim fokusom – od slikarstva, vajarstva, grafike, fotografije i medijske umetnosti do zanata, dizajna i mode. Monografske izložbe i tematski projekti se smenjuju, često sa interdisciplinarnim pristupom. Privatna finansijska podrška temelj je *Kunsthale* već više od četiri decenije. Od 1985, njene izložbe i programi omogućeni su isključivo zahvaljujući privatnim donacijama. Neprofitna *Hipo fondacija*, kao sponzorska organizacija, zalaže se za dugoročnu i odgovornu posvećenost umetnosti i kulturi. Njen cilj je održivo jačanje kulturne raznolikosti i omogućavanje visokokvalitetnih izložbi široj javnosti.

Predmeti i umetnici

Izložba „Kosa – Moć – Želja“ obuhvata predmete iz rane istorije i srednjeg veka, kao i dela Sandra Botičelija (1445-1510), Filipa Negrolija (oko 1510-1579), Đorda Vazarija (1511-1574), Bartolomea Estebana Murilja (1617-1682), Žaka-Luja Davida (1748-1825), Žan-Batista Karpoa (1827-1875), Džona Vilijama Voterhausa (1849-1917), Alfonsa Muhe (1860-1939), Alberta Vajsgerbera (1878-1915), J. D. Ohaja Oheikerea (1930-2014), Herlinde Kolbl (1939), Vali Eksport (1940), Pitera Igoa (1940+), Simone Hak (1978) i Letisije Ki (1996).

simbolom ljudske vitalnosti. Od renesanse, kosa je stoga služila i kao znak ljubavi ili kao podsetnik na pokojnika.

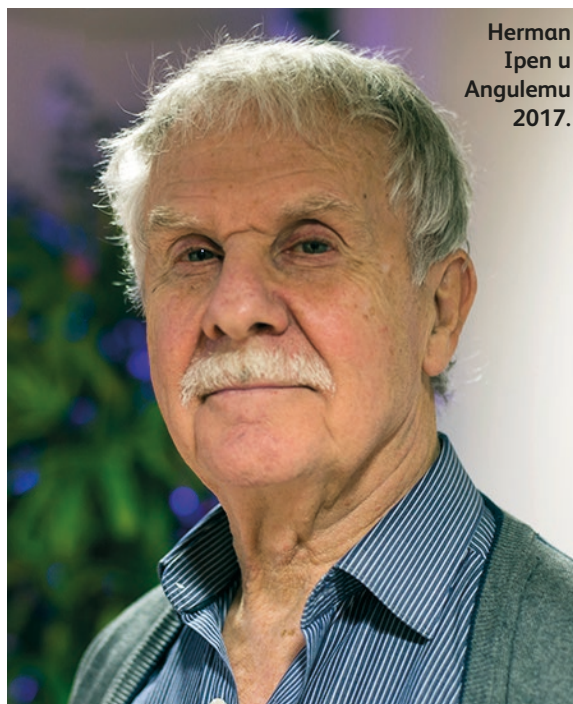
SREDSTVO OTPORA: Istovremeno, šetnja izložbom pokazuje da je kosa oduvek bila sredstvo otpora – bilo da se radi o buntovnim frizurama hipika i pankera, ili o nepokrivenoj kosi žena tokom nedavnih iranskih protesta za slobodu i ljudska prava. Čak i tekstura kose – na primer, u slučaju crne kose – može postati politički simbol: karakteristične frizure poput afro izgleda postaju znak kulturnog identiteta i samoosnaživanja. Nasuprot tome, vekovima se šišanje kose smatralo činom poniženja i potčinjavanja.

Izložbu *Kosa – Moć – Želja* prati sveobuhvatna i bogato ilustrovana publikacija, koju je objavila izdavačka kuća *Hirmer Verlag*, koja proširuje tematsku turneju i uključuje naučne eseje. Kratki tekstovi o odabranim radovima osvetljavaju pozadinske informacije i nude uvid u fascinantne priče vezane za kosu.

Za one koji neće biti u mogućnosti da pogledaju minhensku postavku, organizatori najavljuju da će ova izložba, u izmenjenom obliku, biti predstavljena i u *Augustiner muzeju* u Frajburgu, od 14. novembra ove do 18. aprila 2027. godine. 

Jedan od velikana evropskog stripa, virtuoz tankih linija i besprekornog akvarela Herman Ipen (Hermann Huppen, 17. jul 1938 – 22. mart 2026), ljubiteljima ovog medija iz regiona, naročito sa ex-Yu prostora, više je nego poznat – uz njegov karakterističan potpis odrastali su i otkrivali čarobni svet devete umetnosti. A tamo ih je čekao majstor koji ih je četkicom i perom vodio u bezbrojne avanture, bilo da su smeštene u istorijski, moderan, ili svet postapokaliptične budućnosti. Neumorno i agilno, više od šest decenija, na više hiljada stranica...

Slavni Belgijanac, koji neko vreme radio kao dizajner enterijera, godine 1964. okrenuo se stripu, objavljujući prvu kratku priču (četiri table) u magazinu *Spiru*. Iste godine počinje da radi u studiju Mišela Grega, jednog od čuvenih frankobelgijskih strip-scenarista, kada i počinje njegov stvarni proboj na stripsku scenu, pošto već od 1966. po Gregovim scenarijima, počinje da crta serijal *Bernar Prins*, objavljivan u časopisu *Tintin* (od 1970-ih u izdanjima *Vjesnika*, *Foruma*, *Dečjih novina*...), a samo tri godine kasnije, takođe po Gregovom scenariju, kreće da crta vestern serijal *Komanča* (na prostorima SFRJ prvi put u splitskom magazinu *CAK*, 1973, svih 15 epizoda skorije je objavila *Čarobna knjiga* u pet albuma), koji se može svrstati među najuspelije vestern naslove. Nakon deset godina rada na *Komanči* Herman okončava saradnju sa Gregom kako bi se posvetio sopstvenim projektima.



Herman Ipen u Angulemu 2017.

FOTO: WIKIPEDIA

Neumorni umetnik avanture

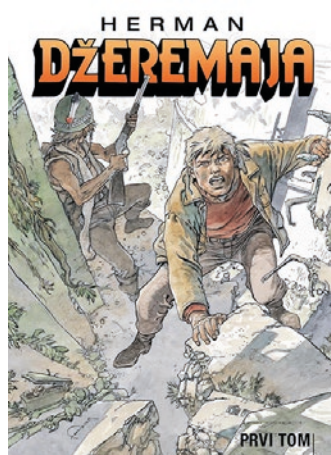
Premинуo je velikan evropskog stripa, autor karakterističnog popisa i vizuelne naracije

Tada snaga njegove vizije i širina talenta dobijaju pun izraz u serijalu *Džeremaja*, postapokaliptičnoj viziji Amerike, što se smatra sino-

nimom za njegov rad. Od samog početka (1979) avanture dvojice samotnjaka, Džeremaje i Kurdija Maloja, koji tumaraju fizički uništenom i moralno degradiranom Amerikom u potrazi za boljim životom, naišle su na odličan prijem kod publike i taj strip do danas ostaje Hermanovo najpopularnije delo, na čijim pričama je radio praktično do smrti (ukupno 42 epizode). U njemu se prepoznaju autorov pripovedački talenat, smisao za građenje napetosti i mračne atmosfere, mašta i crtačka sposobnost, izražena likovnost, talenat za kadriranje, korišćenjem filmski dinamičnog sleda prizora, i vizuelno pripovedanje... sa suštinski humanističkim porukama. Na ovim prostorima prvi put se pojavio u sarajevskom *Strip artu*, a onda je godinama izlazio i u *Politikinom zabavniku*, da bi najveći deo bio zaokružen u 13 albuma (39 epizoda) *Čarobne knjige*.

Herman je, uporedo s radom na *Džeremaji*, za magazin *Spiru*, između 1980. i 1983. crtao poetske priče o malom sanjaru po imenu *Nik*, što je bila savremena verzija *Malog Nema*, a onda 1984. započinje svoj drugi najpoznatiji serijal, istorijski strip *Tornjevi Boa-Morija* (*Čarobna knjiga* objavila u pet albuma, svih 15 plus epizoda). U tom periodu je jugoslovenska agencija *SAF / Strip Art Features*, na čelu sa Ervinom Rustemagićem, već počela da zastupa Hermanova dela u svetu i ta saradnja se nastavila tokom narednih decenija, dodatno povezujući autora sa ovim teritorijama, na kojima je već uveliko bio popularan.

Od početka 1990-ih godina Herman stvara i neke samostalne priče, između ostalog *Sarajevo Tango* (*Dipa*, 1995; *SAF & Adamić & Dani*, Celje / Rijeka / Sarajevo, 1996), a s vremenom i njegov sin, Iv H, počinje da sarađuje s ocem, pišući scenarije. Herman je ostao aktivan do samog kraja, potvrđujući svojim radom tezu da pravi umetnik nikad nije završio sa poslom. A pre toga, nagrađen je najprestižnijim priznanjem u svetu stripa, *Grand Prix* (2016) na najvažnijoj svetskoj smotri stripa u francuskom gradu Angulemu. **Z** D. Stojić





**DALEKO OD
LIPICANERA:**
Film autorke Olge
Kosanović otvara
ovogodišnji Austrijski
filmski festival u Srbiji

FOTO: APRIL/APRIL

Više od onoga što se na prvi pogled čini

Ovogodišnja selekcija Austrijskog filmskog festivala, koji će, pod sloganom *Više od... / More than... / Mehr als...* od 16. do 19. aprila, šesti put biti održan u Beogradu, Nišu i Novom Sadu, ne donosi samo presek savremene austrijske kinematografije, već progovara i o nastojanju čoveka da bude prepoznat u sveukupnosti svog identiteta. Predstojećim festivalom *Austrijski kulturni forum* obeležava i 25 godina rada u Srbiji, a ovogodišnja selektorka filmskog programa je književnica i novinarka Ana Vučković Denčić. Festival će 16. aprila u *Dvorani Kulturnog centra Beograda* otvoriti dokumentarni film *Daleko od lipicanera* autorke Olge Kosanović, koja će biti specijalna gošća festivala.

„Obeležavajući 25 godina postojanja *Austrijskog kulturnog foruma* ovde u Beogradu, želimo da nastavimo tradiciju prikazivanja savremenog austrijskog filma i da stavimo u fokus austrijske filmske autorke i autore pred međunarodnom publikom. Ovi filmovi prikazuju raznolikost savremenog austrijskog filmskog stvaralaštva, često razvijanog u saradnji sa međunarodnim partnerima. Svi filmovi su *više od* onoga što se na prvi pogled čini – nastojanja Olge

Austrijski filmski festival od 16. do 19. aprila u Beogradu, Nišu i Novom Sadu

Kosanović da stekne austrijsko državljanstvo u filmu *Daleko od lipicanera* dotiču pitanja pripadnosti i identiteta, sok se priča o šahistkinji Tatiji Skhirtladze u filmu *Slava kraljici* takođe fokusira na odnose među ženama. Oba filma su dobar primer austrijsko-srpske saradnje i kulturnih veza koje želimo da istaknemo i podržimo“, objašnjava direktorka AKF u Beogradu Lioba Bamer.

Ona dodaje da se, tokom njihovih 25 godina u Srbiji kao AKF i više od pet godina organizovanja Austrijskog filmskog festivala, trude da pokažu da su „austrijska umetnost i kultura *više od*. Više od

Šenbruna, Saher torte i Šuberta. Više od poznatih i voljenih klasika, više od onoga što se vidi na prvi pogled“.

„Kao selektorka ovogodišnjeg festivala, birajući savremene filmove po kvalitetu, plašila sam se da neću naći njihovu zajedničku sponu, već da će samo raznolikost stilova, žanrova i tema biti bogatstvo koje se pruža publici. Ispostavilo se upravo to da, iako različiti svi ovi filmovi na površinu iznose neki novi kvalitet, nešto izrazito i autentično, nešto više, više od svakodnevnog, više od običnog. Junakinje filma *Slava kraljici* su više od šahistkinja, one su heroine koje ruše tabue i pomeraju granice podeljenog sveta, tema filma *Daleko od lipicanera* je više od puke birokratije i papirologije, a za junaka *Suflea* hotel je više od građevine. U okviru festivala pratićemo putovanja koja prestaju da budu samo pomeranje iz jedne u drugu tačku, već postaju više od toga, jedna filozofska i metafizička kategorija. Takav je put našeg junaka od Egipta do Austrije, takvi su intimni susreti taksiste i onih sa kojima nakratko deli prostor i život“, precizira Ana Vučković Denčić.

Filmovi u okviru šestog izdanja Austrijskog filmskog festivala prikazivaće se u *Dvorani Kulturnog centra Beograda*, *Cineplexx Stop Shopu* u Nišu i *Cineplexx Promenadi* u Novom Sadu. Partneri *Austrijskog kulturnog foruma* na realizaciji ovogodišnjeg izdanja festivala su KCB, *Cineplexx Srbija* i *Niški kulturni centar*, uz podršku *Erste banke Srbije* i kompanije *dm*. J. Č.



Tekstovi Mirka Galića, jednog od najuglednijih hrvatskih novinara sabrani u knjizi *Ličnost u masi: Politička razmatranja* (TIM press, Zagreb 2025) prava su poslastica za sve ljubitelje objektivnog, slobodnog i kritički utemeljenog tzv. političkog novinarstva, koje se grozi površnosti, ideološki ostrašćenog, navijačkog pristupa, pa makar se radilo i o najosjetljivijim društvenim i nacionalnim temama, koje inzistira, bez ogleđa na političke okolnosti i (ne)prilike na pravu na vlastito mišljenje, ali ujedno po- tiče i druge na razmišljanje, po- zivajući sve, posebice one koji se ne slažu sa prezentiranim stavovima da javno iskažu svoje nezadovolj- stvo, jer je samo u demokratskoj atmosferi, otvorenog društva i tolerantnog dijaloga moguće obli- kovati istinsku pluralnu zajednicu u kojoj se respektira, pa i štiti pra- vo na manjinsko, *izdvojeno*, često i javno proskribirano mišljenje i postupanje.

Sučeljavanje stavova, pravo na razlike i različitost, a u to Galić du- boko vjeruje, jedini su garant tzv. zdravog društva, u kojem novinar- stvo i novinari, mediji općenito, imaju veliku i odgovornu ulogu i zadaću: istinito informirati i kri- tički artikulirati dominantne poli- tičke i uopće društvene problem iz različitih kutova ne vodeći računa o tomu što će trenutno vladajuća nomenklatura o tomu misliti, sla- že li se ili se protivi javno iznese- nim mišljenjima.

TRI CJELINE: Uostalom sam je autor u uvod svoje knjige zapisao: „Kada bi se dvojica slagala u sve- mu, jedan bi bio suvišan“. Većinu ogleđa sakupljenih u knjizi (po- dijeljena u tri cjeline – *Politika i moral, Istina i sloboda i Narod i dr- žava*) zapravo čine kolumne koje Galić već godinama, bez ogleđa što je ušao u osmo desetljeće života, uporno i marno ispisuje u subot- njem dodatku *Obzor* zagrebačkog dnevnika *Večernji list*, i koje su za ovu prigodu pozorno izabrane (većina u izvornom obliku, bez dodatnih skraćivanja ili prošire- nja), kako bi kao cjelina dali, kako

Kronika hrvatske

Većinu ogleđa sakupljenih u knjizi *Ličnost u masi* čine kolumne koje Mirko Galić već godinama uporno i marno ispisuje u zagrebačkom dnevniku *Večernji list*

Piše: **Jaroslav Pecnik**

kaže jedan od recenzenata knjige prof. dr. Dražen Lalić, široki uvid u niz pitanja i problema ključnih za razvoj Hrvatske kao europske i demokratske države u posljednjih 25 godina. I uistinu, to je i ujedno i najveća kvaliteta Galićeve knji- ge, jer „obuhvaća teme vezane, ne samo za međuodnos politike i me- dija, nego i teme poput stranačke i vanjske politike, pitanja književ- nih i drugih izdanaka kulture, ali i mitove i povijesne stereotipe koji na ovim prostorima imaju osobitu važnost“.

Mirko Galić ostavio je duboki trag u hrvatskom novinarstvu i bez ogleđa na visoku životnu dob, po svemu sudeći tu ne misli sta- ti; i dalje mu tekstovi odišu svje- žinom i jasnoćom misli, silnom vitalnošću i energijom opleme- njenim mudrošću koja nije samo *danak* burnog i duhovno bogato ispunjenog života, već je i rezultat intenzivnog proučavanja brojnih teorijskih aspekata politologije,

posebice masovnog komunicira- nja i medija koji su, kako piše prof. dr. Stjepan Malović „postali znan- stveni putokaz u analizi i razumi- jevanju, kako novinske publici- stike, tako i suvremene znanosti vezane za spomenuta područja“. Obuhvaćajući vrlo širok raspon aktualnih tema, fokusiran na naj- važnije događaje iz hrvatske no- vodobne povijesti, kao i fenomene i ličnosti (Tito, Tuđman, Sanader, Plenković, Mesić, Račan, Pupovac, Milanović, Bandić, Dodik, Čiro Bla- žević, Vučić, papa Franjo itd.), Ga- lić je instruktivno i temeljito, bez dlake na jeziku ispisao svojevrstu kroniku jednog razdoblja hrvatske povijesti i suvremenosti, sa svim postignućima, ali i zabludama na putu osamostaljenja, i stvaranja moderne demokratske zajednice koji je još uvijek krivudav; za jed- ne usprkos svemu perspektivan, za druge krajnje problematičan i neizvjestan, najmanje u onoj mje- ri u kojoj je i neizvjesna budućnost EU.

ŽIVOTNO I PROFESIONALNO ISKUSTVO: Kronika *Ličnost u masi* četvrta je knjiga Mirka Galića; ona kao i prethodne jasno oslika- va njegov duhovni, ali i novinarski portret i profil, a što je u najmanju ruku jednako važno, zrači velikim životnim i profesionalnim isku- stvom stečenim i dugogodišnjim boravkom u Parizu kao dopisnik zagrebačkog *Vjesnika* i *Večernjeg lista* (ukupno 14 godina), a potom i kao veleposlanik RH u Francu- skoj (od 2007. do 2012), zadužen i za suradnju s *Uneskom*, što mu je sve nesumnjivo koristilo u usva- janju i izgradnji vlastitih visokih standarda kulture pisanja koji su danas, u suvremenoj Hrvatskoj tako deficitarni, čime se u novi- narskom, publicističkom i svakom drugom kulturološkom pogledu, Galić u nas još više ističe svojim zasebnim i respektabilnim *likom i djelom*.

A, koji nije nastao slučajno; pod- sjećamo da je Galić između 1985. i 1988. bio glavni urednik kulnog

Cilj autora knjige „Ličnost u masi: Politička razmatranja“ ukazivati i razotkrivati, a ne denuncirati ličnosti i fenomene; kritički reagirati, a ne zatvarati oči pred problemima koji se nikad sami po sebi neće, niti mogu riješiti

političke (ne)ozbiljnosti

zagrebačkog tjednika *Danas*, koji je u tom razdoblju jugoslavenske krize odigrao značajnu ulogu, jer je zagovarao demokratsku tranziciju unutar SFRJ, ali je i jasno upozoravao na buđenje opasnog velikosrpskog nacionalizma i jačanje hrvatske replike nacionalističkog revanšizma. U periodu 2000-2007. godina, Galić je kao nestranačka ličnost upravljao *HRT-om*, ali u tomu je poslu nažalost imao najmanje uspjeha, ideja o praksi slobodnih medija, neovisnih o vlastima, koju je zagovarao, jednostavno se nije *primila*, bila je podjednako neprihvatljiva i onima na vlasti i onima u opoziciji. I tako je ostalo sve do danas, uz napomenu da je situacija sada daleko gora no jučer.

Između 40-ak kolumni objavljenih u knjizi, od kojih je doslovno svaka ogledni primjer vrhunskog novinarstva i minuciozne analitike, dvije se (*Stoljeće Franje Tuđmana i Hrvatska povijest ima dva lica*) po skromnom sudu potpisnika ovih redova izdvajaju, jer u gusto ispisanoj štiti, ali sažeto i jasno oslikavaju svekolike suštinske probleme i kontroverzno političko nasljeđe hrvatskog društva. Kad piše o *liku i djelu* Franje Tuđmana, autor konstatira da se bivšem Titovom generalu, partizanu, a potom nacionalistički disident mora priznati da je „za života ujedinio naciju, a nakon smrti postao jabuka razdora i unutar vlastite stranke (HDZ), čak i obitelji... Neovisna hrvatska bila je Tuđmanova opsesija; za Hrvate je on trebao biti biblijski lik koji će ih izvesti u obećanu zemlju... Nastupao je kao ideolog nacije, (ali) kod njega su socijalni kriteriji bili slabije razvijeni, zakržljali; inače ne bi do-

pustio da se privatizacija izvede usred rata i podijeli Hrvatsku na šačicu bogataša i masu sirotinje. Od tog se udara hrvatsko društvo nikad nije oporavilo, a hrvatska je država iznevjerila mnoge koji su vjerovali u demokraciju i pravdu“.

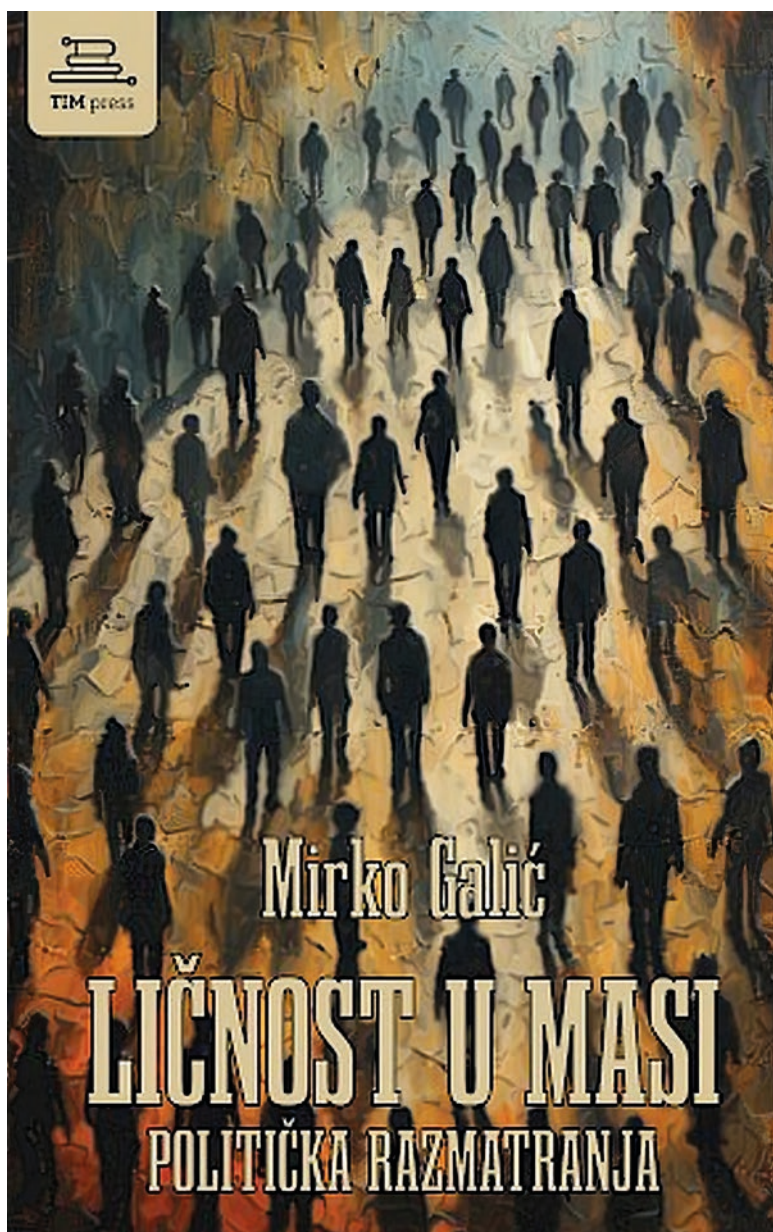
UKAZIVANJE I RAZOTKRIVANJE

A, u tekstu o dva lica Hrvatske, Mirko Galić naglašava: „Hrvatska se opet dijeli na *crne i crvene* i dovodi u položaj da je izvana i iznutra napadaju da raste na temeljima kojih bi se službeno odrekla. Mora se braniti da nije ono što nije, a što neki zlorado dokazuju

da jest... Hrvatska godinama muku muči što bi s nekim znakovljem iz ratne države (NDH), bi li ga do kraja zabranila, što bi bilo u skladu sa *Ustavom*, ili bi ga dozvolila, ali tako da ne ugrozi ustavno gradivo o izvorima države i da ne služi poraženom sistemu vlasti koji opterećuje Hrvate, kada se zbog ustaštva stigmatiziralo Hrvate, a na drugi način u demokratskoj Hrvatskoj, kada se zbog hrvatstva, ustaštvu gleda kroz prste“.

Iz ova dva kratka citata, može se zorno prepoznati cilj kojeg je samome sebi postavio autor knjige: ukazivati i razotkrivati, a ne denuncirati ličnosti i fenomene;

kritički reagirati, a ne zatvarati oči pred problemima koji se nikad sami po sebi neće, niti mogu riješiti. Hrvatska je danas ušla u jedno paranoično stanje; mladi je napuštaju, dolaze stranci bez kojih društvo očividno više ne može efikasno funkcionirati. Ali ih se prima sa skepsom i bez pretjeranog entuzijazma; domoljublje se pretvorilo u izlizanu frazu, a Crkva i vjera u prevare, jer se izdaju temeljna socijalna kršćanska načela. Jednostavno, građani i to u ogromnom broju su uvjereni kako vladajuća politika i uopće političke elite uopće ne misle na njih i događa se ono najgore što može zadesiti mladu i malu državu i nerazvijeno društvo: da se, kako piše Galić, „ološ udruži s glupošću i neznanjem i da zajedno stvore najmoćniju kastu kojoj ni vlast, i da je puno sposobnija, ne može ništa. Namećući prošlost, okreće glavu od sadašnjih problema i žrtvuje budućnost generaciji koja se buni, a da ne zna za što i za koga se buni“.



O hedonizmu pričom i slikom

Zavoleti jednu knjigu posle pročitanih rečenica koje o njoj govore na zadnjoj korici, onoj suprotnoj od naslovnice, a onda od prve do poslednje stranice uživati u delu znači da su autori, urednici i izdavač ostvarili izuzetni uspeh. Jer, recenzije koje se nalaze *iza knjige* obično su ciljano pohvalne, i pravi čitalac to ume da prepozna. Ali kad je u pitanju opis dela, u koji se uveravamo od prvog slova do poslednje tačke, onda je to knjiga koju smo izabrali sa sto odsto uživanja.

I upravo o tom uživanju govori novo zajedničko ostvarenje književnice Sanje Domazet i slikara Slavka Krunića, koje je nedavno objavio beogradski *Službeni glasnik* u Biblioteci *Posebna izdanja* (urednica je Gordana Milosavljević Stojanović). Naslov je jednostavan – *Hedonisti*, i on ne teži visokoparnosti i pretencioznosti već, naprotiv, podsećanju na osnovni zadatak čoveka da držeći se moralnih normi svoj život učini spokojnim, stabilnim, toplijim, osećajnijim. Knjiga je sastavljena iz priča koje je ispisala Sanja Domazet, a koje originalno i simbolično prate slike Slavka Krunića. Priče su čarobno obojene emocijama, dok su slike sa njima u impresivnom saživotu; zajedno tvore čudesnu pripovest „čiji junaci divlje, čežljivo, detinje neustrašivo i katkad besramno biraju hedonizam, smatrajući da bi život lišen strasti prema vinima, Erosu, gastronomiji, umetnosti – čistim inkarnacijama božanskih sila, bio – greška“.

Ove oslikane pripovesti, o kojima čitamo na zadnjoj korici knjige, s filološkim žarom, odvešće čitaoca u gradove žudnje, u zavodljive i estetski nadahnjujuće hotele, u tajne budoa-

U zajedničkom ostvarenju Sanje Domazet i Slavka Krunića čitalac će se uveriti da pravi hedonisti do istinskog uživanja dolaze zadovoljstvima, kako onim svetovnim tako i onim duhovnim, koja čoveka čine zaista ispunjenim

re kojima vladaju neutoljiva žed i opojna sloboda i navešće čitaoca da uživa kao veseli buržuj i misli i filozofira kao polubog. „*Hedonisti* su storije koje slave *joie de vivre* (radost življenja), a njihove junake vode frenetično ubrzana srca

i razum koji ne prestaje da pleše. Ako čovek jeste biće u potrazi za smislom, *Hedonisti* poručuju da je smisao i u uživanju, da je život gozba, bogata ushićenjima, radovanjima, bolom, sećanjima i da biće na tom balu, kakav je život, mora da se raduje, pije i pleše“.

Tako portreti magičnih očiju u kojima se istovremeno ogledaju melanholija i uživanje posmatrača uvlače u fantastične svetove boemije u kojima pevaju vinske čaše, mirišu kubanske cigare, plove papirne lađe, a starinski časovnici otkucavaju vreme u kome nestaju realni a nastaju imaginarni svetovi, zapisala je urednica knjige *Hedonisti* u nadahnutom pogovoru pod naslovom *Uživanje u slici i reči*. I, dodala važan detalj – da su ove Krunićeve slike inspirisale književnicu Sanju Domazet da napiše deset priča u koje je, negujući prepoznatljivu esejističku notu, nenametljivo utkala biografske detalje iz života Markesa, Darela, Pesoe, Hemingveja, Merilin Monro, Lejdi Di, Odri Hepbern... Ove su priče, zasnovane na dokumentima, suštinski nadahnjujuća fikcija u kojoj se sreću likovi koji su „reinkarnacije Cvetajeve, Bliksena i Prusta, oni susreću Pikasa, Klimta, Šilea, i zastaju pred platnima Kokoške i Džordžije O’Kif... Svi oni, i izmišljeni i stvarni likovi imali su zajedničku osobinu, voleli su hedonizam“.

U knjizi Sanje Domazet i Slavka Krunića čitalac će se uveriti da pravi hedonisti do istinskog uživanja dolaze zadovoljstvima, kako onim svetovnim, tako i onim duhovnim, koja čoveka čine zaista ispunjenim. Čime afirmišu autentični hedonizam kakav je zastupan u antičkom vremenu: suštinski dvojaki, onaj Aristipa Kirenskog koji je učio o potrebi radosti uživanja, i onaj drugi, Epikura Samoskog, koji je hedonizam cenio kroz sposobnost čoveka da razvijanjem vrhunskih etičkih vrednosti pronikne u svoju suštinu, i ostvari celinu svoje ličnosti. I baš je to ona jedinstvena, uzbudljiva lepota koja je predstavljena u njihovim *Hedonistima*. **3** A. Cvijić



Književni portret Ivana Negrišorca

O celokupnom delu u doprinosu u uređivanju časopisa *Letopis Matice srpske* i *Srpske enciklopedije*, iz različitih uglova

Časopis za savremenu kulturu Vojvodine *Nova misao* i u svom najnovijem, 71. broju (novembar-decembar 2025), donosi niz zanimljivih priloga, ali je ovoga puta redakcija odlučila da široj čitalačkoj publici predstavi književni portret Ivana Negrišorca. Naime, u organizaciji Kulturnog centra Vojvodine *Miloš Crnjanski* poslednjeg dana septembra prošle godine u *Digitalnom omladinskom centru* u Novom Sadu održan je Okrugli sto posvećen stvaralaštvu Ivana Negrišorca. Ovaj naučni skup osvetlio je pesnička, književnokritička, dramaturška i istraživačka dela Ivana Negrišorca, odnosno, dugogodišnjeg predsednika *Matice srpske* Dragana Stanića, koji stoji iza ovog pesničkog pseudonima. Zavidni broj književnih istoričara, teoretičara i kritičara iz različitih uglova sagledali su njegova celokupno delo, uključujući i doprinos u uređivanju časopisa *Letopis Matice srpske*, i *Srpske enciklopedije* čiji je predsednik Uređivačkog odbora.

U intervjuu pod nazivom *Poezija mora sanjati večnost, večnost mora sanjati poeziju*, koji je sa Negrišorcem za *Novu misao* vodio Miroslav Stajić, ovaj pesnik, esejista, književni kritičar, dramski pisac, romansijer, mislilac, polihistor, profesor teorije književnosti na *Filozofskom fakultetu* Univerziteta u Novom Sadu, kome je pre dve i nešto godina novosadski *Prometej* u suizdavaštvu sa *Arhivom*

Vojvodine objavio *Izabrana dela* u sedam knjiga, kaže, između ostalog, da je od mladosti njegova autorska putanja objedinjavala dva jaka poetička zahteva. „S jedne strane delovao je zahtev poetičke radikalizacije koji me je upućivao ka imperativu inovacije i razlike; s druge strane književnost me je vodila ka drugoj potrebi mog stvaralačkog bića, a to je potreba za živom metafizikom. Za pravom umetničkom, književnom, lirskom metafizikom bez koje, po mom dubinskom osećanju, nijedno istinsko pesničko, pa i književno delo ne može da vredi“, objašnjava Negrišorac.

Ipak, kako u intervjuu dodaje, vremenom je postepeno preovladao ovaj drugi put, druga stajna tačka, a to je „pokušaj da metafizički što potpunije i sadržajnije,

Književni portret Ivana Negrišorca u časopisu *Nova misao* zbir je tekstova koji su bili prezentovani na Okruglom stolu posvećenom njegovom stvaralaštvu, koji je u organizaciji Kulturnog centra Vojvodine „Miloš Crnjanski“ bio organizovan u septembru prošle godine

osmislim ovaj književni svet koji me je opsedao. To je u isto vreme značilo da sam onda ušao u ono što sam često imenovao kao metafizičku i kulturološku paradigmu u svom stvaralaštvu“.

Književni portret, i celokupni bogati umetnički opus Ivana Negrišorca u časopisu *Nova misao* predstavljen je prilogima govornika za Okruglim stolom. Pored Negrišorčevog pesničkog performansa *Let, let „Letopise“*, razgovor za Okruglim stolom je, pozdravivši prisutne, otvorio Nenad Šaponja, v.d. direktora KCV *Miloš Crnjanski*, rekavši kako je zaista sreća pratiti razvoj jednog pisca, i svedočiti kako „naš sugrađanin postaje značajna figura u našem jeziku, u savremenoj književnosti“. Šaponja je tada najavio da će Okrugli sto posvećen Ivanu Negrišorcu biti živa verzija šestog broja *Nove misli* u 2025. Obećanje je ispunjeno i sada su pred čitaocima izlaganja uglednika srpske savremene kulture i književnosti o delu Ivana Negrišorca – Darka Tanaskovića, Jovana Delića, Selimira Radulovića, Ljiljane Pešikan-Ljuštanović, Saše Radojčića, Vladimira Perića, Jelene Marićević Balać, Radoja Femića, Lune Gradinščak, Luke Kecmana, Aleksandra Milosavljevića, Milene Kulić, Violete Mitrović i Milana Radoičića.

Ovaj broj *Nove misli* ispunjen je sjajnim ilustracijama, fotografijama sa Treće fotografske umetničke kolonije koja je održana u Zrenjaninu 2023. godine (*Savremena galerija Zrenjanin*, jun 2025, u organizaciji *Fotografsko-dokumentacionog centra, Savremene galerije i Narodnog muzeja* u Zrenjaninu). Na naslovnoj strani *Nove misli* nalazi se portret Ivana Negrišorca, fotografija koju je snimio Branislav Lučić. Glavni i odgovorni urednik časopisa je Nenad Šaponja, urednica je Žaklina Duvnjak Radić, koja je i izabrala fotografije za ovaj broj, a autorka je i dizajna časopisa zajedno sa Mirkom Sebićem i Brankom Strajnićem. **3** A. C.



Rekvijem za jedn

Još kao dečak knjige sam počeo da nasleđujem u porodici, da ih dobijam u školi, od roditelja ili rođaka, za rođendane. Kasnije sam i sam kupovao naslove koji su mi privlačili pažnju i tokom vremena nakupilo se toga mnogo.

Moji drugovi većinom nisu kupovali knjige, niti su ih knjige preterano zanimale. Sve bubalice koje su mno-

Prvi ljudi iz velike literature koje sam upoznao još kao đak bili su Valter Skot, Žil Vern, Konan Dojl, Džek London, Maksim Gorki, Zola. Druge ne navodim jer nema smisla gomilom imena zatrpavati ovaj kratak tekst

Piše: **Dragoslav Simić**



go učile iz škole ili sa fakulteta i nisu se družili sa ostalima, nazivali smo štreberima. Ta grupacija nije mi bila simpatična. Oni su uvek pre svih dizali dva prsta da kažu šta znaju.

Prvi ljudi iz velike literature koje sam upoznao još kao đak bili su Valter Skot, Žil Vern, Konan Dojl, Džek London, Maksim Gorki, Zola. Druge ne navodim jer nema smisla gomilom imena zatrpavati ovaj kratak tekst.

Kako sam došao baš do ove šestorice zanimljivo je pitanje. Postojale su u mom detinjstvu izdavačke kuće koje su pod raznim nazivima izdavale seriju knjiga „Zanimljive biblioteke“. Međutim te knjige nisu bila „dečija“ literatura ili je, bar, ti izdavači nisu tako tretirali, već knjige koje su svojim sadržajem podjedna-

▲ BEOGRAD PRE I POSLE RATA: Selidbe

ko bila interesantne za sve uzraste; veliki svetski pisci. Od ljudi čija sam imena naveo učio sam se iskustvu u životu i gledao filmove u svojoj glavi sa predelima i tipovima ljudi i žena iz priča.

PRVI RASTANAK: Jednog dana došlo je vreme da se rastanem sa mojim omiljenim knjigama. Teško je opisati taj osećaj kad znate da neko odlazi koga više nikad nećete videti. Napravio sam izbor od 100 naslova potrpaio ih u četiri velika džaka i izmerio.

Bilo je tu sada oko 80 kilograma „starog papira“. Vreće sam odneo u kola i krenuo na put. Vozim.

Gledam sebe, dečaka kako sedi na



no vreme i knjige

panju koji pridržava vrata od terase male dvorišne zgrade u Krajinskoj ulici u Beogradu broj 29 i čita. Navikavam se na okolinu koju ne poznajem, tek su nas ubacili u stan Radivoja Radulovića, a izbacili iz lepog dvosobnog stana u Majke Jevrosime broj 41, koji je otac zakupio pre više godina i plaćao kiriju. To su pede-

sete godine prošlog veka. Stari čika Radivoje je bio, pričali su mi kasnije, funkcioner Demokratske stranke pre Drugog svetskog rata, pa je baš dobro došlo novim vlastima da mu uvalje porodicu sa malin detetom u stan.

Sve je bilo zajedničko, kuhinja, WC, kupatilo. U naš stan u Majke Jevrosime ubacili su obalskog radnika Rajka

Rastovca. Moj otac nije imao nikakve zasluge za novi režim.

Baš u isto vreme kada su ga izbacili iz stana oduzeli su mu knjižaru i trgovinu kancelarijskim materijalom „Okean“ u Knez Mihajlovoj ulici 34. Kada sam mnogo godina kasnije u Vršcu kupovao na pumpi benzin točilac me je prepoznao i rekao da je on



Priča o Šanji

Od tada smo Krsmanović i ja stalno u vezi. Šanji je opet priča za sebe. Upoznali smo ga ja i sin na citadeli u Budimu. Prodavao je Pekabetin sladoled, što je bilo vidno na tendi iznad velikih frižidera. Čuo Šanji da govorimo srpski i pozvao nas na sladoled. Ovaj čovek je postao naše najveće iznenađenje na tom putu.

Zašto smo uopšte došli u Budimpeštu? Pratili smo starog Beogradskog paparaca, Jevrejina čika Benka na avion kojim je on trebalo da se vrati u Australiju u kojoj je živio. Jugoslavija, odnosno onaj ostatak od Jugoslavije – Savezna Republika bila je pod sankcijama i svako ko je mogao bežao je iz zemlje. Tako se i Kikindanin Šanji našao na početku svoje najveće životne avanture u Pešti.

Inteligentan i obrazovan, po uverenju Jugosloven sa urođenim smislom za snalaženje, dva meseca kasnije ispričao je meni i mom snimatelju Miši Miloševiću u kameru u Pešti sve lične i političke razloge zašto je otišao. Bilo je to toliko precizno i jasno da su prvo TV Politika, a potom i RTV Beograd odbili da prikažu gledaocima ovaj dokumentarni film. Naravno njihovi razlozi su bili političke prirode.

Onda smo izgubili kontakt sa Šanji, a 2014. godine postavio sam taj dokumentarac na moj sajt i mesec dana kasnije stiglo od Šanji ovo pismo: „Verovatno vas interesuje šta se sve sa mnom izdešavalo posle snimanja filma. Godine 1997. sam napravio jednu od svojih najvećih grešaka u životu. Iz Mađarske sam se vratio u Kikindu sa oko milion maraka... Miloševiću i društvu uz pomoć moje sada već bivše žene, a pod vodstvom čuvene DB, trebalo je nešto manje od godinu dana da mi sve to oduzme... Otišao sam u DB i pitao zašto mi to rade kada se nikada nisam bavio politikom i ne predstavljam nikakvu opasnost po Srbiju. Rekli su mi u očima doslovno ovako: 'Inteligentni ste, popularni, imućni ste, a Mađar ste i kao takvi potencijalna opasnost ste po nas...'”

Sutradan sam se spakovao i sa par hiljada maraka otišao za Grčku. U Grčkoj sam se kao i uvek vrlo brzo snašao i za tri godine uspeo da skupim 200.000 dolara i sa jednom grupom od dvadesetak saradnika (Srba, Mađara, Skandinavaca) koje sam upoznao u Grčkoj otišao za Dominikansku Republiku... Tamo sam uložio u posao sa turizmom, koji je jako dobro krenuo...

Posle nekoliko godina u Dominikani je počela velika inflacija i postalo je vrlo opasno živeti tamo zbog velikog siromaštva koje je sa sobom doneo i kriminal posebno opasan za strance... Suprug (koja je takođe Jugoslovenka) i ja rešili smo da predemo, posle šest godina provedenih na Karibima, da se preselim u Čile... Kad smo stigli u Čile, a pošto sam ja po profesiji samostalni umetnik dramske struke, registrovali smo pozorišnu kompaniju TEATRO INTERARTCOM i počeli da se bavimo jednim od najneprofitabilnijeg posla na svetu: UMETNOŠĆU...”

Mihajlo. Bio je trgovački pomoćnik u radnji kod mog oca.

Izbeglica tokom rata iz Bosne, za vreme Nedićeve vlade u Srbiji, počeo je kao šegrt u „Okeanu“. I moj otac je nekad bio šegrt što se vidi u rubrici „službena beleška“ u „Matičnom listu vlasnika radnji“ iz 1945. Otac daje podatke o sebi: „Od svoje četrnaeste godine, od novembra 1916. do novembra 1918. bio sam šegrt, a do 1933. pomoćnik i poslovođa sve u 'Okeanu'. Završio sam nižu i višu Trgovačku školu Beogradske trgovačke omladine. Kao dete razboleo sam se od dečije paralize... Od svih organizacija bio sam jedino član upravnog odbora Beogradske trgovačke omladine.“

U kupoprodajnom ugovoru zaključenom i overenom maja 1933. u Sreskom sudu za grad Beograd u članu 2 piše da je kupac od vlasnice radnje Ruže Živković kupio „Okean“ na menice koje će se isplaćivati u mesečnim ratama...

Mihajlo mi je pričao kako se sećao, oca deo oko izbacivanja iz radnje: „Došli su jednog jutra i zapečatili vrata. Rekli su da to više nije njegova radnja i da u roku od dva dana mora da se iseli i ponese samo najnužnije stvari. Za knjige koje su ostali u

radnji doći će posebna komisija da napravi popis šta je zatečeno na licu mesta. Ništa od robe ne sme da se iznosi.“

I drugi trgovci očevi prijatelji iz Beograda, pričao je Mihajlo, nisu prošli bolje. Radio je donosio vesti o nacionalizaciji svih privatnih radnji i industrijskih preduzeća u Jugoslaviji.

STRIČEV ZAVET MENI: Poseban deo Mihajlove priče odnosio se na mene. Često, kao bebu šetao je tog kupca benzina na pumpi u Vršcu kao

su se kolege željni čašice i razgovora.

Joca je za vreme rata jednom mesečno odlazio u selo Jagnjilo u blizini Mladenovca kod Steke koji je pekao rakiju i zvao Jocu na roštilj isključivo od škembića i brizli. Moj stric Joca, veseljak i drag čovek, prvi je počeo da mi poklanja knjige. I kupio mi je policu za knjige, a kasnije i malu biblioteku koju je po mom nacrtu izradio stolar Milan Jovanović sa Dorćola.

Njegova sklonost prema rakiji kasnije u životu se pretvorila u pijanče-

„Zov divljine“ iz koga sam odlazio onim putem iz Prvog svetskog rata više mi nije bio privlačan. Ne smem ni da pomislim kako je moj Džek London sa svojim kolegama iz moje biblioteke tokom jakih zima u selu Ravno završio...

klinca u kolicima ulicom u kojoj smo živeli. Sećao se mog strica Joce koji je radio sa ocem i najčešće odlazio kod krojača Tonde u Knjeginje Ljubice na čašicu rakija. Kod Tonde elitnog krojača na kraju radnog dana okupljali

nje, Mihajlo bi ga sačekivao na stanici na Čukarici gde je bila stanica uzane železnice da onako nakresan u povratku od Steke stigne uredno u stan. Bila im je živa majka, moja baba Dra- ga, krojačica koje se sećam samo po

„ULICKANA“ ZADUŽBINA:
Manastir Studenica



FOTO: WIKIPEDIA MARKODEKIC

PRILOG: **KAKO JE ZAVRŠIO DŽEK LONDON IZ MOJE BIBLIOTEKE**

Драгослав Симић

ГЛАСОМ ПИСАНА ИСТОРИЈА

1.210 РСД

40

Национална продукција Клио
Политика Југославна 10 • 11000 Београд
телефон • 011 2600 1101 • 011 2600 1102 • 011 2600 1103
e-mail • info@clio.rs • www.clio.rs
Београдска Клио-Цео-Београд • 011 2600 1101

CLIO
CLIO

**PROMOCIJA KNJIGE „GLASOM
PISANA ISTORIJA“: Zoran Hamović
i Dragoslav Simić**

priči. Naše stvari, velika teška stilska trepezarija kupljena od porodice Ribnikar, dobrom voljom komšije Alekse Kamatovića, sačekala je nekoliko decenija u njegovom stanu da bi tek onda kada su se stekli uslovi bila ponovo preseljena kod vlasnika.

Čika Radivoje je bio tolerantan čovek. Njegova žena Vasilija nervoznu do zla boga. Nisu imali dece. Često je praskala i svađala se sa mojom maj-

kom. Razumljivo je bilo. Nije navikla na decu i posebno da joj se još neki došljaci vrzmaju po kući. Takvo stanje trajalo je desetak godina.

Kad je bilo lepo vreme redovno sam sedeo na terasi i čitao. U našoj jednoj sobi bila je mala peć i dva kreveta za roditelje, za mene poljski krevet na rasklapanje, veliki orman za veš miraz moje majke, stočić i dve stolice. Na posebno mestu bio je radio „Tefag“ lampаш kupljen pre rata.

Često se kvario. Radio tehničar Bijelić prijatelj naših kumova Mire sa nadimkom Fafa šefom železničke

zajedno sa Nemcima, ustaše u Hrvatskoj takođe. Nestala je i Kraljevina Jugoslavija, ali i ceo građanski svet koji je bio dominantan pre rata.

Svi su odjednom bili u oslovljavanju na „druže“ ili „drugarice“. Ruševine od bombardovanja na sve strane. Dobrovoljne akcije u organizaciji novih vlasti za raščišćavanje Beograda.

Otac je bio prinuđen da zatraži novi posao. „Drug se dobro pokazao“, glasila je preporuka rejonskog funkcionera mome ocu što mu je omogućilo da dobije posao domara u zgradi Radio Beograda. Tako počinju selja-

stanice Stari grad ispod Kalemegdana, uspevao je nekako da u onoj oskudici nabavi nove švercovane lampe.

Sve se šverovalo tada. Čak i šibice. Obavezan rekvizit u stanu su bile sveće. Nestane struje tu su sveće. Uz taj smeštaj dobili smo i mali podrum u koji sam često išao sa ocem. On cepka, ja donosim drva za potpalu u stan. Mleko i hleb kupovao se na tačkice. Redovi na sve strane. Čekanje. Rano su me dizali da, sa malim loncem koji je imao poklopac, odem u red po mleko.

Jednom sam toliko bio uspavan da sam pred radnjom udario glavom u banderu. Ispao mi je lonac iz ruku, srećom prazan. To su bile godine kada je trebalo navikavati se na novi život.

DRUG OTAC:

Nemci su izgubili rat. Kvislinška Nedićeva vlada u Srbiji je nestala

kanja, a svako preseljenje bilo je suočeno sa izbacivanjem viška knjiga.

STUDENICA: Putujem prema selu Studenica u kojem živi moj „elektronski“ prijatelj profesor geografije u Raški Krsmanović. „Elektronski“ jer je pre desetak godina naišao na mom sajtu priču Šanji Klemena.

Knjige nosim po profinoj preporuci u Ravno, selo u blizini Studence ispod planine Radočelo, učitelju Andriću i njegovoj ženi Slavici. „Vrlo dobri i omiljeni učitelji kod đaka“, bila je Krsmanovićeva preporuka, za mene dovoljna jer sam imao osećaj da ću knjige ostaviti u sigurnim rukama, da će knjige stići do dece kao do mene nekad davno.

Na odmorištu mahinalno vadim iz jedne torbe Džeka Londona koji je potpuno obojio moj mladalački život svojim romanima koji su kuljali od avantura i neobičnih likova pasa i ljudi koje je opisivao. Malo sam znao o njegovom ličnom životu.

U jednim novinama Jelena Tasić piše, između ostalog, o njegovom burnom životu. Postoje pretpostavke da je Džek London rođen 1876, umro 1916, izvršio samoubistvo ili je umro od bubrežnih kolika. Moj junak Džek London po meni, takav samouki književni velikan mogao je da umre samo od bolesti. U to vreme nije bilo skenera koji bi razbijao kamenje u bubregu. Čitao sam jednom kako je vajar Nebojša Mitrić putovao istim putem kao i ja danas, prema Studenici 1949. godine.

„Dvadeset četvrti dan jula“, piše Nebojša: „Kasno popodne. Od Sopotćana do Studence. Otvoreni kamion natovaren ljudima. Kao kupusom. Ljuljao se i škripao. Pred nama noć, za nama oblak prašine. Očekivali smo: Lavra srpskih crkava, sestra Hilandara. Veličanstvena građevina od belog mermera... Ništa se nije videlo. Noć bez meseca. Ispod lukova konačka treperi petrolejka okačena o zid. Nazirao se bunar s točkom. Zričci...“

Tako sam stigao do sela Studenica u kome me je čekao profa Krsmanović. Ni traga iz poetskog zapisa vaja-

ra Mitrića. Sve je presvučeno u novo. Nilickan manastir kao da Turaka nikad nije bilo. Idemo profa i ja zajedno do sela Ravne kod učitelja Andrića novim asfaltnim putem.

Prolazimo kroz planinske predele divlje i bajkovite prirode. Imam tremu. Kome li ću ostaviti knjige. Zna učitelj Andrić da ćemo doći. On je u malinama sa ženom Slavicom. Dvokujemo se. Sasvim na kraju puta prema Goliji u raštrkanom planinskom selu Ravno nalazi se kuća Andrića. U Prvom svetskom ratu ovuda su prolazile vojske prema Crnoj Gori. Slavica kuva kafu, a ja vadim one džakove sa knjigama.

Domaćini pričaju o svemu i svačemu samo ne o naslovima koje im pokazujem. Tek tad primećujem, među ovim ljudima da moje knjige nisu bile kao sjajna slikovna izdanja 21. veka. Nisu privlačile pažnju na prvi pogled.

Tajnu su krile u sadržaja ne u obojenim omotima. Oprema je pripadala pedesetim godinama prošlog veka. Više ih je zanimala cena malina i vesti sa mobilnih telefona.

Profa kaže kako im je maskirani razbojnik pre izvesnog vremena upao u kuću i tražio od Slavice novac. Pas je bio otrovan. Učiteljica je rekla da pare nema.

Velibor koji je bio na tavanu čuje gužvu strči niz stepenice i baci vrata na maskiranog. Odjeknu dva pucnja. Jedno tane pogodi uću u stomak, a drugo u kičmu. Taj metak u kičmi lekari nisu smeli da operišu, a creva su mu povezali.

Trudio sam se ja da domaćinima objasnim smisao poklona; svaki đak koji se ističe u njihovoj školi dobija jednu ili više knjiga. Međutim primećujem čim počneš nekog da ubeđuješ svaki napor je uzaludan. Onda neko reče, sve to imamo na telefonima.

„Zov divljine“ iz koga sam odlazio onim putem iz Prvog svetskog rata više mi nije bio privlačan. Ne smem ni da pomislim kako je moj Džek London sa svojim kolegama iz moje biblioteke tokom jakih zima u selu Ravno završio... 

Novi magazin

IZLAZI SVAKOG DRUGOG ČETVRTKA

IZDAVAČ:

Društvo za novinsko-izdavačku delatnost

“Agenda 2020“ d.o.o., Beograd,

Dečanska 8/III

PIB: 106978740, MB: 20717467

Telefon: 060/88 66 513

E-mail: redakcija@novimagazin.rs,

nm.novimagazin@gmail.com

Osnivačica i prva direktorka:

Nadežda Gaće

V. D. glavne i odgovorne urednice:

Jelka Jovanović

Zamenik glavne urednice:

Mijat Lakičević

Urednica portala:

Milena Ilić Mirković

Art direktor:

Bojan Radulović

Urednica fotografije:

Marija Kolaković

Uređuje:

Urednički kolegijum

Redakcija:

Jelena Aleksić, Svetozar Raković

(region), Nenad Kovačević, Dragan

Stošić (kultura), Ivan Jovanović, Julijana

Mojsilović (svet), Iva Gavrilović

Stalni saradnici:

Ljubiša Jovanović, Aleksandar

Arsenijević, Branko Vučković, Mira Popović

(Pariz), Drago Hedl i Srdan Dvornik

(Zagreb), Savo Pejčinovski (Skoplje),

Veseljko Koprivica (Podgorica), Vildana

Selimbegović (Sarajevo), Marija

Šajkaš (Njujork), Gordana Katana

(Banjaluka), Zoran Andrić (Minhen),

Marko Savković, Nenad Radičević,

Milica Maksimović, Mirjana Stevanović,

Miroslava Pudar, Mirko Dautović, Stefan

Vladislavljev, Milan Nikolić, Slobodan G.

Marković

Stalni kolumnisti:

Momčilo Pantelić, Dimitrije Boarov,

Nataša Vučković, Dejan Atanacković

Lektura: Lidija Cenić

Prelom: Studio triD, Beograd

Poslovna sekretarka:

Dubravka Vasić

Advokatica redakcije:

Nataša Dragović Raković

Računovodstvo: Slavica Miljanić

Distribucija: Beokolp d.o.o., Beograd

Štampa: Rotografika, Subotica

TK RAČUN: 220-138242-41

ProCredit Bank

Registровано kod APR pod brojem

BD 27649/2011 08.03.2011.



Novi
Magazin je
član Saveta
za štampu



VREME JE ZA AKCIJU U GRADU... A I MALO ŠIRE

Dok ima i jedan glas otpora, vrijedi se boriti. Ako čovjek iznutra ne oseća da treba da se suprotstavi, da pomogne, ništa se neće promijeniti.

(Božo Koprivica)

Stefan Hesel je u dobi od 93 godine napisao svoje znamenito delo – *Pobunite se! (Indignez-vous!)*, sa čvrstom namerom da pokrene ljude širom

Protiv fašizma, najcrnjeg vruga koji se dogodio čovečanstvu celom, bili su veliki Saveznici, a i mi u tom kolu! I zajedno s njima svoju zemlju oslobodili! Dva izbora imamo – ili smo slobodarski narod, a jesmo, onda smo svesno i aktivno učestvovali i pobedili u II svetskom ratu, ili smo jajare kojima će neko doneti i pokloniti slobodu, a onda upravljati nama, kako to danas rade tzv. svetski lideri s malim i nedostojanstvenim političkim zajednicama

sveta da misle svojom glavom, da preuzmu sudbinu u svoje ruke, da se pobune protiv sve većih nepravdi i nejednakosti. Nije ni čudo, jer je Hesel bio borac francuskog pokreta otpora, zatvorenik u koncentracionom logoru, učestvovao u stvaranju i donošenju *Opšte deklaracije o pravima čoveka* Ujedinjenih nacija, diplomata, borac za ljudska prava, oštar kritičar birokratizovanih vlasti, na bilo kojem mestu i bilo kojem društvu. Valjalo bi ga se podsetiti, ponovo pročitati njegovu neveliku, ali značajnu knjigu, i aktivno delovati.

Kao i svake godine, posebno od kada smo se ponovo vratili u srpsku inačicu višepartijske demokratije, opet divan o 27. martu, šta je trebalo, ko je koga prevario, iskoristio, šta su bile posledice, i još mnogo ružnih, šporkih, netačnih i nakaznih reči... Po onoj narodnoj „Šta je babi milo, unuci se zbililo.“ Uozbiljimo malo priču, ili, kako to da se u mnogim prigodama dičimo kako su Srbi slobodarski narod, zašto zbilja imamo pregršt argumenata i istorijskih izvora i dokaza, a onda krajem marta kreću suze krokodilske, kako smo trebali biti na strani Hitlera i čekati da prođe

rat, i eto nas ponovo u društvu Amerikanaca, Rusa, Engleza i Francuza, dakle, u društvu pobednika! I svi živi i zdravi, pa su dugo i srećno živeli...

Samo, ova računica, naknadna, dakako, niti je tačna niti je istorijski održiva. Protiv fašizma, najcrnjeg vruga koji se dogodio čovečanstvu celom, bili su veliki Saveznici, a i mi u tom kolu! I zajedno sa njima svoju zemlju oslobodili! Dva izbora imamo – ili smo slobodarski narod, a jesmo, onda smo svesno i aktivno učestvovali i pobedili u II svetskom ratu, ili smo jajare kojima će neko doneti i pokloniti slobodu, a onda upravljati nama, kako to danas rade tzv. svetski lideri, sa malim i nedostojanstvenim političkim zajednicama.

Heroji na ovim prostorima su bili Tito, Brile, Pinki, Koča, Peko, Stevan Filipović, kao i šestoro Mađara i Mađarica koji početkom jula 1941. godine odlaze da se bore u Kosmajski partizanski odred, a ne Nedić, koji je rešio „jevrejsko pitanje“ u Srbiji, Mita Bogomoljac, Marisav Petrović, niti Draža (pitati Koraksa i potomke Miše Janketića, zašto)...

Božo Koprivica je to jezgrovito sažeo: „Onog trenutka kada je počelo da se pljuje po partizanskom pokretu, Srbija je počela da ide u božiju mater.“

Što bi rekao Bo Didli – „Istinito kao sam život!“ Pišem ovo na dan kada se širom Srbije održavaju lokalni izbori u deset opština, među kojima i u Kuli, jedinoj opštini u Vojvodini. Režim je izvukao poslednju odbranu svoju – bagru koja tuče, zastrašuje i krade izbore, pred nosom građana i naše mladosti koja se hrabro bori da se ta pljačka ne ostvari!

Policija, za koju dobrano siromašne građanke i građani odvajaju svoj novac, štiti huligane pod maskama, sa palicama, naoružane bandite, koje treba da strpa u zatvor, a ne da im salutira. Da li je to, uz pokušaj pretvaranja tragedije na Filozofskom fakultetu u Beogradu, da se inscenira srpska verzija „Paljenja Rajhstaga“, otvorena najava diktature? Nadamo se da je bar kod nekih šefova režima ostalo malo racionalnog rasuđivanja, da se ne igraju vatrom, i da omoguće (relativno) mirno povlačenje ove vlasti – nakon izbora! Drugačije neće valjati! Zaključujem, moramo se uspraviti, dokazati da ovim prostorima još obitava *Homo sapiens*, pobednički narod iz Prvog i Drugog svetskog rata! Rečima Bože Koprivice *Nema predaje. Najgora je izdaja samog sebe. Ajde da se ne izdamo, da ne lepezamo...*

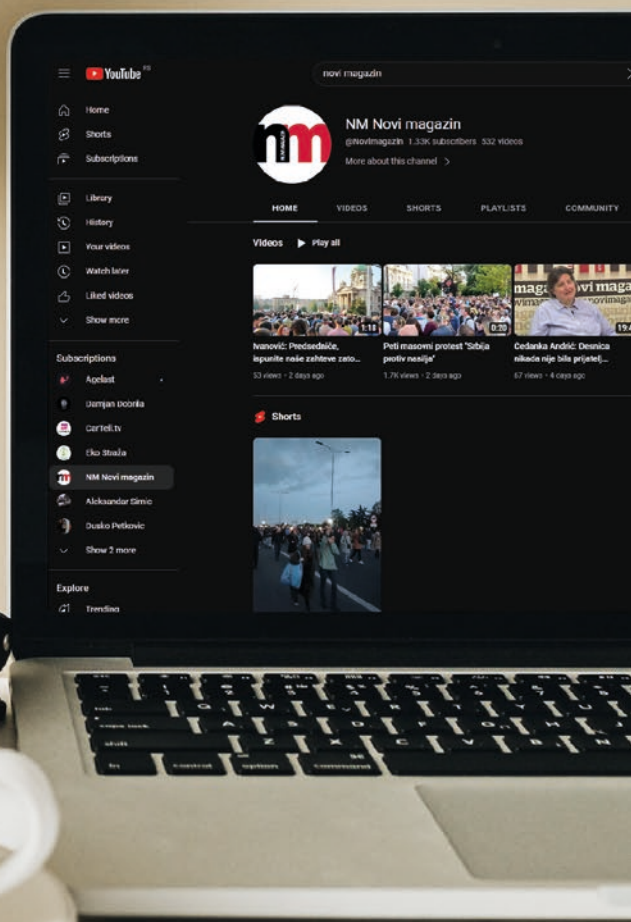
I reći NE fašizmu i diktaturu, onako kako je to govorila legendarna La Pasionaria: „No pasaran!“ 

Duško Radosavljević je redovni profesor na Fakultetu za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić Novi Sad, Univerziteta Union u Beogradu. Aktivan je u Vojvodanskoj političkoj asocijaciji (VPA) i Savezu antifašista Vojvodina – SAV. Redovni član Vojvodanske akademije nauka i umetnosti – VANU.

3 NOVI 3 MAGAZIN

PRATITE
NAS

You Tube
KANAL



**3 NOVI
3 MAGAZIN**

REC ●

PODCAST

**Innovation in
digital news**

